

Katariina Heikkilä

VALTIO-OMISTEISTEN YHTIÖIDEN VASTUULLINEN VERORAPORTOINTI

Johtamisen ja talouden tiedekunta
Yrityksen laskentatoimi
Pro gradu -tutkielma
Helmikuu 2020
Ohjaaja: Timo Hyvönen

TIIVISTELMÄ

Katariina Heikkilä: Valtio-omisteisten yhtiöiden vastuullinen veroraportointi
Pro gradu -tutkielma
Tampereen yliopisto
Kauppätieteiden tutkinto-ohjelma, yrityksen laskentatoimi
Helmikuu 2020

Tutkielmassa tarkastellaan valtionyhtiöiden veroraportointia osana yhteiskuntavastuuta. Verojen merkitys yhteiskunnallisessa keskustelussa on viime vuosina ollut esillä, samanaikaisesti kun kansainvälinen verokilpailu on rapauttanut veropohjaa monissa maissa. Kansainvälisen yhteistyön avulla on pyritty puuttumaan verojen välttelemisen ongelmaan muun muassa kannustamalla avoimeen ja läpinäkyvään veroraportointiin. Suomessa valtion enemmistöomisteisilta yhtiöiltä edellytetään jo pakollista verojen maakohtaista raportointia. Maakohtaiseen raportointiin siirtyminen näyttäisi olevan trendi, sillä maakohtaiseen raportointiin liittyen on kehitelty sekä pakottavia että vapaaehtoisia raportointivaatimuksia. Tutkielmassa tavoitteena on muodostaa kuva siitä, minkälaista valtionyhtiöiden veroraportointi on sekä onko omistussuudella vaikutusta raportoinnin laatuun ja sisältöön. Tutkielmassa tarkastellaan sitä, kuinka läpinäkyvää veroraportointi on, kuinka tärkeänä veronmaksua pidetään osana yhtiöiden yhteiskuntavastuuagenda sekä millä tasolla organisaatioissa verostrategiasta viime kädessä päätetään. Tutkielman teoreettinen viitekehys käsittää sidosryhmäteorian ja legitimaatioteorian, joita käytetään tässä tutkielmassa yhteiskuntavastuuraportointia selittävinä teorioina.

Tutkielman empiirisessä osiossa tarkastellaan valtionyhtiöiden veroraportointia sisällönanalyysin ja diskurssianalyysin avulla. Sisällönanalyysissä veroraportointia verrataan valtioneuvoston kanslian omistajaohjauksen ohjeistukseen verojen maakohtaisesti raportoimisesta. Tutkimukseen on valittu kuusi valtionyhtiötä, jotka on jaettu kolmeen ryhmään valtion omistussuuden mukaan. Ensimmäisen tarkasteluryhmän muodostavat valtion kokonaan omistamat yhtiöt Posti ja Gasum, toisen ryhmän valtion enemmistöomisteiset pörssiyhtiöt Finnair ja Fortum sekä kolmannen ryhmän Kemira ja Stora Enso, jotka ovat pörssiyhtiöitä, joissa valtiolla on merkittävä vähemmistöomistus. Tutkimuksessa tarkastellaan valittujen yhtiöiden veroraportteja tilikaudelta 2018. Tutkimuksen tulosten mukaan valtion omistussuudella on vaikutusta veroraportointiin, kun sitä verrataan omistajaohjauksen ohjeistuksen kriteeristöön. Valtion kokonaan omistamat yhtiöt raportoivat veroistaan parhaiten, kun taas valtion vähemmistöomisteisten pörssiyhtiöiden raportointi oli heikointa. Kaikkien tarkasteluun valittujen yhtiöiden veroraportoinnissa havaittiin kuitenkin puutteita.

Avainsanat: veroraportointi, yrityksen yhteiskuntavastuu, sidosryhmäteoria, legitimaatioteoria, valtionyhtiöt

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO.....	1
1.1	Johdatus aihepiiriin.....	1
1.2	Työn tavoite ja keskeiset rajaukset.....	3
1.3	Tutkimusmenetelmät ja -aineisto.....	4
1.4	Työn rakenne.....	6
2	VEROT JA YHTEISKUNTAVASTUU: TEOREETTINEN VIITEKEHYS.....	8
2.1	Yrityksen yhteiskuntavastuun taustaa.....	8
2.2	Yrityksen yhteiskuntavastuuta selittävät teoriat.....	11
2.2.1	Sidosryhmäteoria.....	14
2.2.2	Legitimaatioteoria.....	17
2.3	Verojen ja yrityksen yhteiskuntavastuun välinen suhde.....	20
3	VERORAPORTOINTI.....	23
3.1	Veroraportointi Suomessa.....	23
3.2	Kansainväliset aloitteet.....	25
3.2.1	Base Erosion and Profit Shifting (BEPS).....	26
3.2.2	Global Reporting Initiative (GRI).....	27
3.3	VNK:n omistajaohjauksen ohjeistuksen raamit.....	29
3.3.1	Strategia ja toimintaperiaatteet.....	30
3.3.2	Kvantitatiiviset verotiedot.....	31
3.3.3	Vapaaehtoisesti annettavat lisätiedot.....	31
3.3.4	Ohjeistuksen saama kritiikki.....	31
4	AINEISTON JA TUTKIMUKSEN ESITTELY.....	33
4.1	Yleistä valtio-omisteisten yhtiöiden veroraportoinnista.....	33
4.1.1	Yleistä valtion enemmistöomisteisten yhtiöiden veroraportoinnista..	34
4.1.2	Yleistä valtion vähemmistöomisteisten yhtiöiden veroraportoinnista.....	39
4.2	Sisällönanalyysiin valitut yhtiöt.....	40
4.3	Tutkimuksen kulku ja luokittelu.....	42
5	VERORAPORTTIEN ANALYSOINTI.....	45
5.1	Sisällönanalyysi: veroraportit suhteessa omistajaohjauksen ohjeistukseen.....	45

5.1.1	Yleiset verotukseen liittyvät toimintaperiaatteet	45
5.1.2	Raportointi ja olennaisuus	48
5.1.3	Kvantitatiiviset verotiedot	51
5.1.4	Veroparatiiseja koskevat tiedot	54
5.1.5	Muut kvantitatiiviset verotiedot	57
5.1.6	Vapaaehtoisten lisätietojen raportoiminen	57
5.1.7	Veroraporttien muut tiedot	59
5.2	Yhteenveto veroraporttien sisällöstä.....	60
5.3	Analyysi suhteessa veroraportointia selittäviin teorioihin.....	64
6	YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	69
	LÄHDELUETTELO	71

1 JOHDANTO

1.1 Johdatus aihepiiriin

Talouden globalisaatiosta johtuen monikansalliset yhtiöt ovat muodostuneet rakenteeltaan ja omistuksiltaan yhä monimutkaisemmiksi. Liiketoiminnan digitalisoituminen taas on vaikeuttanut hahmottamaan sitä, maksetaanko kertyneistä voitoista verot siihen valtioon, missä ne liiketoiminnan perusteella ovat tosiasiallisesti syntyneet. Valtioiden verolainsäädäntö ei välttämättä ole kehittynyt samassa tahdissa globalisaation ja digitalisaation aikaansaamien muutosten kanssa. (Euroopan komissio, 2016, 12.) EU-maat menettävät varovaisen arvion mukaan vuosittain jopa 160-190 miljardin euron edestä verotuloja erilaisten verojärjestelyiden ja voittojen siirtämisen seurauksena (Euroopan parlamentti, 2015, 14). Yritysverokannat ovat laskeneet sitä mukaa kun kansainvälinen verokilpailu on kiristynyt. Suomen yhteisöverokantaa on myöskin laskettu ja verokanta on jo jonkin aikaa pysytellyt kahdessakymmenessä prosentissa, mikä voi muodostua eräänlaiseksi kriittiseksi rajaksi ainakin tietyllä aikavälillä. Kansainvälinen verokilpailu on johtanut myös globaalisti verokertymän pienentymiseen ja useissa valtioissa yritysten tuloverojen suhteellinen merkitys valtioiden rahoituspohjassa on vähentynyt kaiken aikaa. (Knuutinen, 2014, 142.)

Yritysten maakohtainen veroraportointi oli hiljattain esillä marraskuun kilpailukykyneuvoston kokouksessa Brysselissä vuonna 2019 (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2019). EU:n puheenjohtajamaana toiminut Suomi on pyrkinyt edistämään kansainvälisten suuryritysten julkista tuloverojen raportointia lainsäädäntöehdotuksella, mutta esityksen kannatus jäi niukasti alle määräenemmistön (Toivonen, 2019). Yritysten veronmaksu on ollut jo jonkin aikaa julkisen keskustelun kohteena erilaisten julkisuuteen tulleiden verokohujen myötä. Esimerkiksi Yle on uutisoinut viime aikoina tapahtuneista suurista tietovuodoista kuten Paratiisin papereista vuonna 2017 ja Panaman papereista vuonna 2016 (Yle Mot, 2019). Juuri Panaman papereiden nostattaman kohun myötä EU komissio antoi jo aikaisemmin esityksen, jonka tarkoituksena oli puuttua kansainvälisen toimintaympäristön mahdollistamiin vero-

ongelmiin, mutta esitys ei ollut edennyt jäsenmaiden intressien yhteentörmäyksen vuoksi (Toivonen, 2019).

Myös yksittäiset yritykset ovat saaneet harjoittamastaan veropolitiikasta kritiikkiä osakseen. Ylönen ja Laine (2015) toivat tutkimuksessaan ilmi sen, kuinka valtion osittain omistama metsäyhtiö Stora Enso on onnistunut välttelemään veroja siirtohinnoittelua hyödyntämällä. Stora Enso on pyrkinyt pitämään matalaa profiilia verostrategiastaan, vaikka samanaikaisesti peräänkuuluttaa avoimuutta ja läpinäkyvyyttä sekä korostaa toimintansa vastuullisuutta. (Ylönen & Laine, 2015.) Lisäksi kansalaisjärjestöt ovat kiinnittäneet huomiota yritysten veronmaksun vastuullisuuteen ja kritisoinet yrityksiä verotietojen avoimuuden puutteesta. Esimerkiksi kansalaisjärjestö Finnwatch, jonka toiminnan tarkoituksena on tutkia millaisia vaikutuksia yritystoiminta aiheuttaa kansainvälisesti sekä tukea vastuullisuutta yritystoiminnassa, havaitsi usealla suomalaisella valtion enemmistöomisteisella yhtiöllä kytköksiä veroparatiiseihin. (Finnwatch, 2015.) OECD:n (2019a) verotermistön mukaan veroparatiisilla tarkoitetaan sellaista valtiota, jossa verokanta on hyvin matala tai verotusta ei ole ollenkaan. Yritysten intresseissä on näin ollen toimia näissä valtioissa juuri siellä saavutettavan verohyödyn vuoksi. Lisäksi veroparatiiseille ominaista on puutteellinen tiedonvaihto muiden valtioiden kanssa sekä läpinäkyvyyden puute hallinnollisissa toimissa ja verolainsäädännössä. (OECD, 2019a.)

Veroraportoinnin läpinäkyvyyden lisääminen on yksi keino verosuunnittelun vähentämiseen (Euroopan komissio, 2016, 13). OECD:n (2019a) mukaan verosuunnittelu kattaa toimet ja järjestelyt, joita tehdään verojen minimointitarkoituksessa. Verosuunnittelulla voidaan myös viitata päätöksentekoon, jossa verotustekijät otetaan huomioon yhtenä päätöksentekoon vaikuttavana asiana muiden seikkojen ohella. Tällöin verosuunnittelun päätavoite ei välttämättä ole verojen minimointi. (Knuutinen, 2012, 4.) Kun puhutaan aggressiivisesta verosuunnittelusta, korostetaan juurikin verojen minimointia, usein vielä mutkikkaiden keinotekoisien rakenteiden avulla (Finnwatch, 2018). Niin kauan kuin yritykselle tärkeät sidosryhmät kuten asiakkaat, sijoittajat ja yhteiskunta eivät ole selvillä aggressiivisesta verosuunnittelusta, jopa vastuullisiksi profiloituvat yritykset voivat hyödyntää

aggressiivista verosuunnittelua ilman vakavia mainehaittoja (Euroopan komissio, 2016, 13).

1.2 Työn tavoite ja keskeiset rajaukset

Tutkielman tarkoituksena on tarkastella Suomen valtio-omisteisten yhtiöiden veroraportointia ja sitä, onko valtion omistusosuudella vaikutusta yhtiöiden veroraportoinnin sisältöön ja laatuun. Tutkielman tavoitteena on tutkia sitä, kuinka läpinäkyvää veroraportointi on, kuinka tärkeänä veronmaksua pidetään osana yhtiöiden yhteiskuntavastuuagendaa sekä sitä, millä tasolla organisaatioissa verostrategiasta viime kädessä päätetään. Tutkielman empiirisessä osassa yhtiöitä tarkastellaan kolmen kategorian avulla, joissa valtion omistusosuus vaihtelee. Nämä kategoriat ovat valtion kokonaan omistamat yhtiöt, pörssi-yhtiöt, joissa valtio on enemmistöomistajana sekä pörssi-yhtiöt, joissa valtio on merkittävänä vähemmistöomistajana. Ensimmäisessä kategoriassa valtiolla on yksin määräysvalta, toisessa kategoriassa valtion määräysvalta on tätä pienempi, mutta kuitenkin merkittävä ja kolmannessa kategoriassa valtio on vain yksi, mutta kuitenkin merkittävä omistaja muiden joukossa, jolloin sen määräysvalta on huomattavasti pienempi.

Yhtiöiden veroraportteja analysoidaan vertaamalla niitä valtioneuvoston kanslian eli VNK:n omistajaohjauksen 1.10.2014 antamaan ohjeistukseen verojen maakohtaisesta raportoinnista. Tutkielmassa tarkastellaan viimeisen saatavilla olevan tilikauden eli vuoden 2018 veroraportteja. Neljännessä luvussa muodostetaan yleiskuva valtionyhtiöiden veroraportoinnista. Tässä tarkastelussa kohteena ovat vain yhtiöiden vuosikertomuksen tai vastuullisuusraportoinnin yhteydessä julkaisemat veroraportit, eikä tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen yhteydessä esitetyjä lakisääteisiä tietoja esimerkiksi veroista tai yhtiön konsernirakenteesta lueta kuuluvaksi veroraportointiin. Viidennessä luvussa sisällönanalyysiin valittujen yhtiöiden veroraportointia tarkastellaan myös ainoastaan erillisen veroraportoinnin perusteella. Sisällönanalyysin yhteydessä tiettyjä lisätietoja esimerkiksi yhtiöiden konsernirakenteesta on kuitenkin voitu hakea myös tilinpäätöksistä. Veroista raportointi on valtion enemmistöomisteisille yhtiöille pakollista ja vähemmistöomisteisille yhtiöille vastaavaa raportointia suositellaan (Omistajaohjaus, 2014, 2). Valtio-omisteisten yhtiöiden veroraportoinnin tutkiminen on

perusteltua, sillä veroraportoinnin edelläkävijöinä valtionyhtiöiden raportointiperiaatteet ja raportoinnin informatiivisuus on kiinnostava tutkimusaihe. Valtionyhtiöiden rooli yhteiskuntavastuuta ja veronmaksua ajatellen on myös poikkeuksellinen, sillä valtio on tarkasteltavissa yhtiöissä sekä osakkeenomistajan roolissa että verojen kerääjänä myös yhteiskunnan rahoittajan roolissa.

Tutkielman teoreettisessa viitekehyksessä tarkastellaan, miten veronmaksu linkittyy yrityksen yhteiskuntavastuuseen ja miten teoriat selittävät yrityksen veroraportointia. Tutkimuksessa pääpaino on verojen raportoimisessa osana yrityksen yhteiskuntavastuuta, eikä tutkimuksen tarkoituksena ole pyrkiä määrittelemään esimerkiksi kuinka paljon vastuullisesti toimivien yritysten olisi maksettava veroja. Aiheeseen perehtymisen kannalta tutkielman teoriaosuudessa on kuitenkin perusteltua esitellä myös verovastuullisuuteen liittyvää kirjallisuutta. Tutkielmassa ei myöskään ole tarkoitus perehtyä erilaisiin verosuunnittelun tai verojen välttelämisen mahdollistaviin menettelyihin tai järjestelyihin. Verojen välttelmisellä tai verojen kiertämisellä viitataan järjestelyihin, joiden motiivina on verorasituksen vähentäminen ja toimet ovat vastoin lainsäätäjän tarkoitusta, vaikka eivät kuitenkaan varsinaisesti lainvastaisia (OECD, 2019a).

1.3 Tutkimusmenetelmät ja -aineisto

Tutkimuksessa käytetään laadullista tutkimusotetta. Laadullisella tutkimuksella tarkoitetaan laajassa mielessä tutkimustapoja, joiden tarkoituksena on muodostaa käsitys ihmisen toiminnasta ja merkitysmaailmasta (Pietikäinen & Mäntynen, 2009, 139). Enonsiaatiolla tarkoitetaan tekstin kirjoittajan näkökulman ymmärtämistä ja huomioon ottamista. Tekstin analysoinnin kannalta merkitystä on sillä missä asemassa kertoja on, mitkä hänen tarkoituksensa ovat ja miten hän pyrkii vaikuttamaan lukijaan. (Metsämuuronen, 2006, 127.) Veroraporttien analysoinnissa on luonnollisesti pidettävä mielessä se, että raportit ovat yhtiöiden itsensä laatimia, millä todennäköisesti on vaikutusta raporttien sävyyn ja sisältöön.

Aineisto eli yritysten veroraportit analysoidaan sisällönanalyysin avulla. Tämän tutkimuksen sisällönanalyysissä lähestymistapa kieleen on enemmän faktoihin perustuva

kuin semanttinen. Koskisen, Alasuutarin ja Peltosen (2005, 62) mukaan fakthanäkökulmalle ominaista on se, että aineiston kieltä tutkitaan faktojen näkökulmasta. Sisällönanalyysi on tyypiltään teoriaohjaava. Tälle suuntaukselle ominaista on se, että analyysi on jollain tapaa yhteydessä johonkin jo olemassa olevaan tietoon kuten teoriaan. Analyysiyksiköt valitaan aineiston perusteella, mutta valintoja ohjaa myös aiheesta jo olemassa oleva tieto. Teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä on tyypillisesti kyse abduktiivisesta päättelystä. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 109–110.) Sisällönanalyysi etenee Syrjäläisen (1994, 90) mukaan seuraavien seitsemän vaiheen mukaisesti:

1. Perehtyminen omaan aineistoon perusteellisesti sekä ymmärryksen hankkiminen tärkeistä termeistä tieteellisen kirjallisuuden avulla.
2. Ajattelutyö, jossa aineisto ja siihen linkittyvät teoriat selkeytyvät mielessä.
3. Keskeisten teemojen tai luokkien tunnistaminen eli aineiston alustava luokittelu.
4. Tutkimusongelman ja termien tarkentuminen
5. Päivitetty luokittelu, jossa täsmennetään esiintymistiheydet ja poikkeamat.
6. Ristiinvalidointi
7. Johtopäätökset ja niiden tulkinta

Syrjäläisen esittämiä sisällönanalyysin vaiheita on noudatettu tässä tutkielmassa ristiinvalidointia lukuun ottamatta. Sisällönanalyysi metodina on tekstianalyysia, jossa tarkoituksena on saada aikaan ytimekäs selonteko tutkittavasta ilmiöstä ymmärrettävään muotoon järjestettynä. Sisällönanalyysissä haasteena on johtopäätösten muotoileminen, sillä menetelmä ei suoraan anna tutkimukselle johtopäätöksiä ja vaarana on, että tutkija luettelee uuteen muotoon järjestetyn aineiston tutkimuksensa tuloksena. Sisällönanalyysi on metodina melko lähellä diskurssianalyysia, mutta eroaa siinä, että sisällönanalyysissä ollaan kiinnostuneita tekstin sisältämistä merkityksistä, kun taas diskurssianalyysissä tutkimuksen kohteena on se, miten tekstin sisältämiä merkityksiä tuotetaan. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 117.) Sisällönanalyysi sopii veroraporttien analysointiin erityisen hyvin siksi, että tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita muodostamaan kokonaiskuva valtionyhtiöiden veroraportoinnista ja lisäksi tarkoituksena on verrata valtionyhtiöiden raportointia VNK:n omistajaohjauksen antamaan ohjeistukseen, jota mukaillen keskeisiä teemoja on järkevä luokitella. Omistajaohjauksen ohjeistuksessa veroista raportoitavat tiedot on jaettu strategiaa ja toimintaperiaatteita koskeviin tietoihin, kvantitatiivisiin verotietoihin sekä vapaaehtoisiiin tietoihin (Omistajaohjaus, 2014).

Faktanäkökulmaan perustuvan sisällönanalyysin lisäksi tutkimuksessa on tarkoitus peilata sisällönanalyysin tuloksia tutkielman teoreettiseen viitekehykseen. Tässä osassa menetelmänä käytetään näytenäkökulmaan lukeutuvaa diskurssianalyysiä. Tarkoituksena on tarkastella, miten sidosryhmäteorian ja legitimaatioteorian avulla voidaan tulkita sisällönanalyysin tuloksia. Diskurssianalyysissä suhtautuminen kieleen ja ilmauksiin on monimerkityksellinen (Pietikäinen & Mäntynen, 2009, 11). Diskurssitutkimuksessa tutkitaan sitä, miten kielen järjestäytymisen tavoilla pyritään vaikuttamaan ajatteluun ja toimintaan. Tässä menetelmässä on syytä huomioida, että kielenkäyttö on myös manipuloinnin väline, jonka avulla voidaan ohjata ajattelemaan asiaa tietyn näkökannan tai joukon puolesta. (Koskinen ym., 2005, 206.) Diskurssitutkimusta käytettäessä tutkija tarkastelee kielen käytön ja toiminnan välistä suhdetta, jolloin korostuvat tarkasteltavan tilanteen luonne, kielen reunaehdot ja kielen sosiaalinen toiminta. Kielen ja toiminnan samanaikaisessa tarkastelussa korostuu myös yhteiskunnallisten rakenteiden ja valtasuhteiden tutkiminen. (Pietikäinen & Mäntynen, 2005, 20–21.)

Sisällönanalyysin ja diskurssianalyysin lisäksi tutkimuksessa on perusteltua käyttää myös sisällön erittelyä, jossa dokumenttien sisältöä kvantifioidaan (Tuomi & Sarajarvi, 2018, 119). Täten saadaan kokonaiskuva yhtiöiden veroraportoinnista. Kvantifioinnin avulla voidaan tarkastella esimerkiksi sitä, kuinka moni valtion enemmistöyhtiöistä täyttää ohjeistuksen tietyn kohdan, esimerkiksi ilmoittaa ohjeistuksessa vaaditut tunnusluvut tai raportoi verot maittain.

1.4 Työn rakenne

Tutkielma koostuu kuudesta pääluvusta. Ensimmäinen pääluku eli johdanto sisältää aihepiirin esittelyn yleisellä tasolla, tutkimuskysymyksen ja rajaukset, perustelut aihevalinnalle sekä tiedot tutkimusmenetelmistä ja -aineistosta. Toisessa pääluvussa tutkimuksen aihetta lähestytään sidosryhmäteorian ja legitimaatioteorian kannalta sekä tarkastellaan yrityksen yhteiskuntavastuuta yleisesti ja verotuksen roolia osana yhteiskuntavastuuta. Kolmas pääluku keskittyy veroraportointiin. Tässä pääluvussa tarkastellaan, minkälaista veroraportointi Suomessa tällä hetkellä on sekä esitellään keinoja, joiden avulla verojen välttelämisen tai aggressiivisen verosuunnittelun ongelmiin

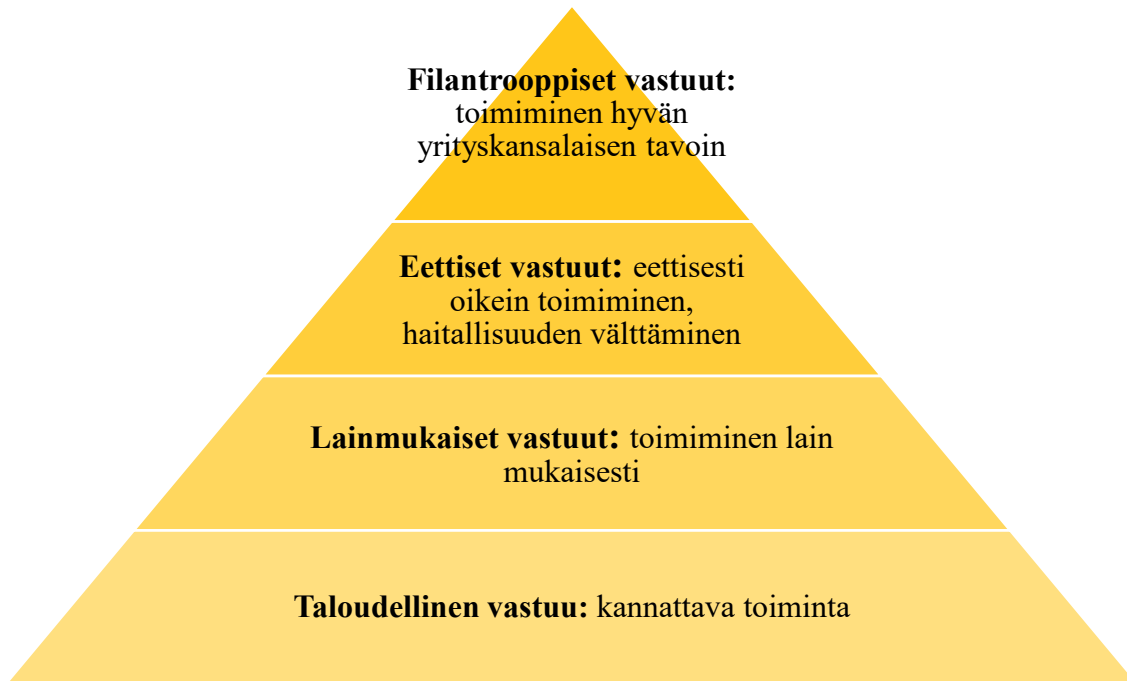
on pyritty sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla puuttumaan. Tässä luvussa esitellään myös VNK:n omistajaohjauksen ohjeistuksen sisältö. Neljäs pääluke sisältää tutkimuksessa käytetyn aineiston esittelyn sekä sisällönanalyysin kulun ja vaiheet. Neljännessä luvussa muodostetaan myös kokonaiskuva valtionyhtiöiden veroraportoinnista. Viides pääluke sisältää tutkielman varsinaisen aineiston analyysin sisällönanalyysin avulla sekä sisällönanalyysin peilaamisen teoreettiseen viitekehykseen diskurssianalyysin avulla. Viimeisessä pääluvussa esitetään tutkimuksen yhteenveto ja johtopäätökset.

2 VEROT JA YHTEISKUNTAVASTUU: TEOREETTINEN VIITEKEHYS

2.1 Yrityksen yhteiskuntavastuun taustaa

Yritysten yhteiskuntavastuuta, josta käytetään tieteellisissä kirjallisuudessa laajalti lyhennettä CSR (corporate social responsibility) on tutkittu paljon. Tästä huolimatta yrityksen yhteiskuntavastuusta ei ole olemassa yksiselitteistä ja yksimielistä määritelmää. Monet tutkijat ovat yrittäneet muotoilla yrityksen yhteiskuntavastuun selkeään muotoon. Davis (1960) määrittelee yrityksen yhteiskuntavastuun kattavan sellaiset yrityksen tekemät toimenpiteet, jotka ainakin osittain tehdään syistä, jotka eivät ole suoraan yrityksen taloudellisten tai teknologisten intressien mukaisia. McWilliams ja Siegel (2001, 117) lukevat yhteiskuntavastuullisiksi toimiksi sellaiset teot, jotka ylittävät lain asettamat minimivaatimukset. Mattenin ja Moonin (2008, 405) mukaan yrityksen yhteiskuntavastuu tarkoittaa yrityksen julkisesti tiedottamia toimintaperiaatteita tai käytäntöjä, joiden tarkoituksena on saada aikaan positiivisia vaikutuksia yhteiskunnassa. Toisaalta yrityksen yhteiskuntavastuun ei tarvitse olla ainoastaan yksisuuntaista yhteiskuntaa hyödyttävää toimintaa, vaan yrityksen vastuullinen toiminta voidaan myös kääntää yrityksen strategiseksi kilpailueduksi (Porter & Kramer, 2006).

Yrityksen yhteiskuntavastuuta käsittelevissä tieteellisissä artikkeleissa ja opinnäytetöissä käytetään usein pohjana yhdysvaltalaisen Archie B. Carollin (1991, 40–41) luomaa mallia yhteiskuntavastuusta. Tämä yleisesti tunnustettu malli tunnetaan yhteiskuntavastuun pyramidimallina ja on valittu pohjustukseksi tähän tutkielmaan, sillä vaikka Caroll (1979) muotoili mallin perusajatuksen jo noin neljäkymmentä vuotta sitten, ovat mallin osatekijät edelleen ajankohtaisia yrityksen yhteiskuntavastuun kuvaamiseen. Pyramidimallissa (kuvio 1) yrityksen yhteiskuntavastuu muodostuu neljästä komponentista, jotka ovat talous, laki, etiikka ja hyväntekeväisyys (Caroll, 1991, 40–41).

Kuvio 1 Pyramidimalli (Carroll 1991, 42)

Taloudellinen vastuu muodostaa pohjan muille yhteiskuntavastuun osa-alueille. Pystyäkseen toimimaan pitkällä aikavälillä yrityksen tulee pyrkiä olemaan toiminnassaan mahdollisimman kannattava, ylläpitää kilpailuetuaan sekä maksimoida osakkeenomistajien voitot. Samanaikaisesti yrityksen tulisi kuitenkin noudattaa lakia kaikessa toiminnassaan. Lakiin on jo itsessään kirjoitettu sisään ne perusolettamukset, jotka yhteiskunnassa nähdään normeina oikeudenmukaiselle toiminnalle. Laki esitetään pyramidimallissa vasta seuraavana tasona taloudellisen vastuun jälkeen sen vuoksi, että yritystoimintaa säätelevä laki on syntynyt vastaamaan yhteiskunnan tarpeisiin vasta sen jälkeen, kun yritystoiminta oli alkanut kehittyä. Nämä kaksi vastuun osa-aluetta muodostavat yhdessä pyramidin perustan. (Carroll, 1991, 40–41.)

Eettiset vastuut käsittävät sellaiset lain minimivaatimukset ylittävät toimet, joita yrityksen tulee sidosryhmien odotusten täyttämiseksi toteuttaa tai joita sen tulee vastaavasti välttää. Eettiset normit toimivat usein suunnannäyttäjänä lainsäätäjille, sillä ennen pitkää myös sääntely aihealueen tiimoilta lisääntyy, kunhan aiheetta pidetään riittävän painavana. Eettisten vastuiden komponentti on yritysvastuupyramidissa tiiviissä vuorovaikutuksessa lakiin perustuvien vastuiden kanssa. Liiketoiminnan etiikan vaatimusten lisääntyminen on johtanut siihen, että eettisiä normeja otetaan mukaan pakottavaan lainsäädäntöön,

jolloin ne siirtyvät yritys vastuupyramidissa alemmalle tasolle, samalla kun aina vain uusia eettisiä normeja asetetaan yritysten toiminnalle. (Carroll, 1991, 41.)

Pyramidin ylin taso käsittää sellaiset vastuulliset toimet, jotka yritys tekee ollakseen hyvä yrityskansalainen. Kyseisiä toimia voidaan nimittää filantrooppisiksi eli hyväntekeväisyysmielessä tehdyiksi toimiksi. Hyväntekeväisyyden vuoksi tehdyt vastuullistoimet eroavat eettisistä vastuista siinä, että yritystä ei rankaista näiden toimien tekemättä jättämisestä yhteiskunnan toimesta esimerkiksi maineen menettämällä, vaan voidaan katsoa, että toimet ovat vapaaehtoisia ja ikään kuin jotain ylimääräistä hyväntahtoisuutta, vaikka toki yrityksiltä samalla odotetaan jonkinlaista vapaaehtoista panosta yhteiskunnan hyväksi. Yritysvastuun täyttymisen kannalta tarkasteltuna ei myöskään riitä, että yritys täyttää filantrooppiset vastuut esimerkiksi osallistumalla paikallisten yhteisöjen tukemiseen rahallisesti, jos eettisiä vastuita eli sidosryhmien odotuksia ja moraalisia normeja ei kyetä täyttämään. Sen vuoksi yrityksen yhteiskuntavastuun komponentit esitetään pyramidin muodossa, sillä vaikka kaikki tasot ovat tärkeitä yhteiskuntavastuun toteutumisen kannalta, ei ylempää tasoa voida aidosti saavuttaa, ellei alempi perustaso ole kunnossa. (Carroll, 1991, 42.)

Siitä huolimatta, että yritys vastuupyramidin eri komponentit on esitelty erillisinä osa-alueina, niitä on tarkoitus todellisessa yritystoiminnassa tarkastella keskenään tiiviissä vuorovaikutteisessa suhteessa olevina. Vastuut menevät myös osittain päällekkäin ja eri vastuutasojen välille voi syntyä vastakkaisia näkemyksiä. Useimmiten erilaiset intressit aiheuttavat jännitteitä juuri taloudellisen vastuun ja muiden vastuiden välille. Taloudellisen voiton tavoittelun ja yhteiskunnan intressien vastakkainasettelu on kuitenkin yrityksen yhteiskuntavastuun tai sidosryhmien näkökulmasta tarkasteltuna tarpeetonta. Tästä näkökulmasta katsottuna taloudellisen vastuun ja muiden vastuiden välille muodostuva jännite katsotaan yritystoimintaan kuuluvaksi realiteetiksi. Tarkoituksena on sen sijaan pyramidin avulla hahmottaa yritysvastuu yhtenäisenä kokonaisuutena ja sen avulla auttaa yrityksiä päätöksenteossa. (Carroll, 1991, 42.)

Toinen vakiintunut tapa hahmottaa yrityksen yhteiskuntavastuuseen kuuluvat osatekijät on jaotella yhteiskuntavastuu ympäristöä koskeviin tekijöihin, sosiaalisiin tekijöihin ja taloudellisiin tekijöihin (Knuutinen, 2014, 98). Esimerkiksi laajalti käytössä oleva Global

Reportin Initiative -aloitteen yritys vastuuraportoinnin standardit on jaoteltu näihin kolmeen ryhmään (GRI, 2019c). Ympäristövastuu pitää sisällään ympäristön suojeluun liittyviä tavoitteita kuten ympäristöhaittojen vähentämistä ja luonnonvarojen säästeliästä käyttöä. Sosiaaliseen vastuuseen kuuluvat esimerkiksi panostukset henkilöstöön, kuluttajien asema ja ihmisoikeudet. (Knuutinen, 2014, 98.)

Taloudellinen vastuu voidaan käsittää kapeasti, jolloin sillä viitataan vain yrityksen velvollisuuteen toimia kannattavasti ja tuottaa voittoa omistajilleen. Tämä vastaa edellä esitetyn Carrollin yritys vastuupyramidin taloudellista vastuuta. Yritysvastuun kannalta on kuitenkin perusteltua tarkastella taloudellista vastuuta laajemmin, sillä kapea määritelmä sisältää ainoastaan vaatimuksen, joka tulee jo lain puolesta täyttää. Laajemmin tarkasteltuna taloudelliseen vastuuseen kuuluu lisäksi myös muita teemoja kuten korruption torjuntaa, suotuisan kilpailuympäristön edistämistä sekä ennen kaikkea taloudellisen hyvinvoinnin tuottamista yhteiskunnalle. Tähän osioon kuuluvat myös yrityksen maksamat verot. (Knuutinen, 2014, 99–101.)

Kun tarkastellaan yrityksen vastuullista veronmaksua yritys vastuupyramidin kannalta, voidaan todeta, että vastuullinen veronmaksu linkittyy kolmeen vastuutasoon: taloudelliseen, lainsäädännölliseen ja eettisiin vastuisiin. Toisaalta yrityksen tulee toimia taloudellisesti kannattavasti ja tuottaa voittoa, jotta veroja voidaan ylipäättään maksaa (Knuutinen, 2014, 100). Lisäksi yrityksen tulee kaikessa toiminnassaan noudattaa verotukseen liittyvää lainsäädäntöä. Pelkkä lain kirjaimen noudattaminen ei kuitenkaan automaattisesti tarkoita sitä, että toimittaisiin lain hengen mukaisesti. Yhteiskunnassa vallitseva yleinen mielipide antaa yleensä hyväksyntänsä yrityksille, jotka toimivat veronmaksussa reilusti ja läpinäkyvästi, eikä esimerkiksi aggressiivinen verosuunnittelu ole suotavaa, vaikkei kyseinen käytäntö lainvastaista olekaan. (Dowling, 2014, 174–175.) Näin ollen yritysten on huomioitava eettiset vastuut veropolitiikassaan täyttääkseen sidosryhmien odotukset.

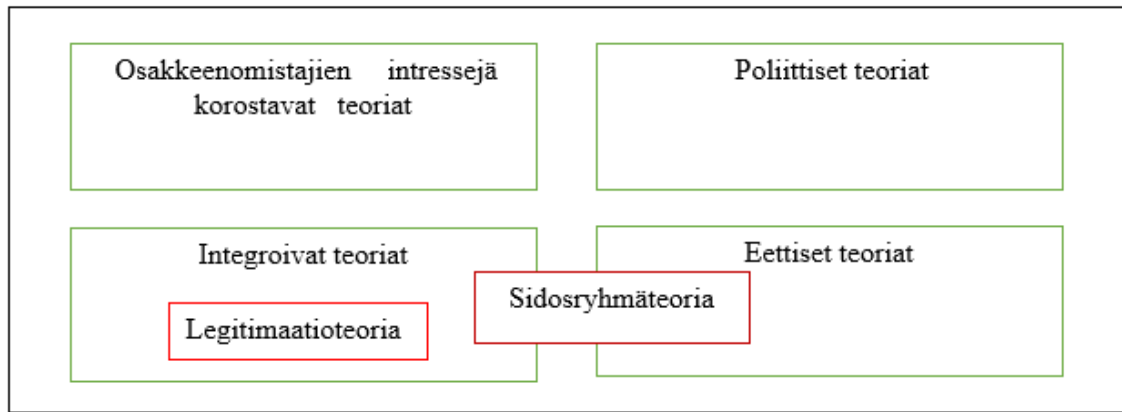
2.2 Yrityksen yhteiskuntavastuuta selittävät teoriat

Yrityksen yhteiskuntavastuuta selittävien teorioiden haasteeksi muodostuu erilaiset lähestymistavat yhteiskuntavastuuseen sekä käsitteen monimerkityksellisyys (Melé, 2008,

47). Yhtenä keinona eri teorioiden hahmottamisessa voidaan käyttää ryhmittelyä teemoittain. Garriga ja Melé (2004) erottavat neljä lähestymistapaa, joihin yrityksen yhteiskuntavastuuta selittävät teoriat ovat tyypillisesti jakautuneet. Ensimmäisen ryhmän muodostavat teoriat, jotka tähtäävät ainoastaan pitkän aikavälin voiton maksimointiin ja sosiaaliset toimet tähtäävät vain tämän tavoitteen saavuttamiseen. (Garriga & Melé, 2004, 53.) Osakkeenomistajien intressejä korostavan näkökannan tunnetuin puolesta puhuja lienee Milton Friedman (1970), joka esitti New York Times -lehdessä näkemyksensä, jonka mukaan yrityksen vastuullinen toiminta yhteiskuntaa kohtaan käsittää ainoastaan voittojen maksimoinnin niiden lakien ja toimintaperiaatteiden puitteissa, mitä kyseisessä maassa vallitsee (Melé 2008, 55).

Toisen yrityksen yhteiskuntavastuuta käsittelevien teorioiden ryhmän muodostavat poliittiset teoriat, joissa tarkastellaan yrityksen valtaa yhteiskunnassa ja sitä, miten tätä valtaa voidaan käyttää vastuullisesti. Integroivat teoriat on nimitys kolmannelle yhteiskuntavastuuteorioiden ryhmälle. Näiden teorioiden mukaan yrityksen tulee toimiakseen pyrkiä täyttämään yhteiskunnan yritykselle asettamat vaatimukset. Viimeinen teorioiden ryhmä on eettiset teoriat, joissa lähtökohtana on eettisesti hyväksyttävä toiminta ja yhteiskunnallisen hyvän tekeminen. (Garriga & Melé, 2004, 52–53.)

Tähän tutkielmaan on valittu teoreettiseksi viitekehykseksi sidosryhmäteoria ja legitimaatioteoria, sillä ne selittävät yrityksen yhteiskuntavastuuraportointia hieman eri näkökulmista (Niskala & Mätäsaho, 1997, 293; O'Donovan 2002). Sidoryhmäteoria sisältää sekä integroiville teorioille että eettisille teorioille ominaisia piirteitä. Teoria ottaa huomioon yhteiskunnan yritykselle asettamat odotukset, mutta kallistuu modernin näkemyksen mukaan enemmän eettisten teorioiden puolelle, korostaen yrityksen ja sidoryhmien välistä luottamukseen perustuvaa suhdetta. Legitimaatioteoria voidaan lukea kuuluvaksi integroivien teorioiden ryhmään. Teoriassa tarkastellaan yhteiskunnan antamia signaaleja ja reaktioita, joita tulkitsemalla yritysjohto pyrkii erilaisten legitimaatiotaktiikkojen avulla täyttämään yhteiskunnan sille asettamat odotukset. (Garriga & Melé, 2004, 58, 60.) Sidoryhmä- ja legitimaatioteorioiden suhdetta yhteiskuntavastuuteorioiden tyypilliseen jakoon on esitetty kuviossa 2.

Kuvio 2 Legitimaatio- ja sidosryhmäteorian asemituminen suhteessa yhteiskuntavastuuteorioiden ryhmiin (Garriga ja Melé, 2004, 58, 60)

Sidosryhmä- ja legitimaatioteoria ovat järjestelmäorientoituneita teorioita eli niissä huomioidaan se, että yritys on osa järjestelmää ja toimii vuorovaikutuksessa muiden toimijoiden kanssa. Legitimaatio- ja sidosryhmäteorian avulla voidaan tarkastella informaatiota ja raportointia ottaen huomioon sekä yrityksen, yhteiskunnan että yksittäiset ryhmät ja yksilöt. (Gray, Owen, & Adams, 1996, 45.) Niin legitimaatioteorian kuin sidosryhmäteoriankin keskeinen sisältö perustuu poliittisen taloustieteen teoriaan, jonka mukaan yhteiskuntaa, politiikkaa ja taloutta on tarkasteltava yhdessä ja niillä on läheinen vaikutus toisiinsa. Teorian mukaan yhteiskunnallisten, poliittisten ja taloudellisten intressien välillä vallitsee eräänlainen valtataistelu, eikä esimerkiksi harkittuja talouteen liittyviä päätöksiä voida tehdä ilman yhteiskunnan ja politiikan huomioimista. (Deegan, 2002, 292.) Sidosryhmäteoria lähestyy aihetta korostaen sidosryhmien välitöntä vaikutusta yritysjohton päätöksentekoon sekä valintoihin siitä, mitä yritys yhteiskuntavastuustaan raportoi (Roberts, 1992). Legitimaatioteoria taas keskittyy yritysjohton näkökulmaan ja siihen minkälaisia strategisia vaihtoehtoja yritysjohto voi tehdä pyrkimyksenä säilyttää legitimaationsa (Deegan, Rankin, & Voght, 2000). Kun tarkastellaan yritysten motiiveja veroraportoinnille, legitimaatioteoria ja sidosryhmäteoria eroavat hieman lähestymistavoiltaan, mutta molemmat teoriat tunnustavat, että aggressiivinen verokäyttäytyminen on yhteydessä lisääntyneeseen yhteiskunnalliseen ja poliittiseen luottamuspulaan. Legitimaatioteorian mukaan yritys raportoi verotiedoistaan tilanteessa, jossa yritys ei ole onnistunut vastaamaan sidosryhmien tai yhteiskunnan odotuksiin ja yleinen luottamus yritystä kohtaan on heikentynyt. Sidosryhmäteorian mukaan yritykset julkaisevat verotietojaan, koska

arvelevat tärkeiden sidosryhmien pitävän tietoja hyödyllisinä. (Hardeck & Kirn, 2016, 1340.) Molemmat teoriat pyrkivät siten selittämään syitä sille, miksi yritykset vapaaehtoisesti raportoivat yhteiskuntavastuuta koskevaa informaatiota, mutta lähtökohdat raportoinnille eroavat toisistaan.

2.2.1 Sidosryhmäteoria

Tämän päivän organisaatioiden on yhä vaikeampi harjoittaa toimintaansa ottamatta etiikkaa ja moraalialia huomioon. Sidosryhmäteoria on normatiivinen teoria (Melé, 2008, 76), joka pyrkii ottamaan kantaa moraalisiin ongelmiin ja organisaatioiden etiikkaan (Phillips, 2003, 5). Freemanin (1984) määritelmä sidosryhmille lienee tunnetuin. Määritelmän mukaan yrityksen sidosryhmiä ovat ne ryhmät ja yksilöt, joiden toiminnalla on vaikutusta yritykseen tai päinvastoin eli yrityksen toiminnalla on vaikutusta sidosryhmiin. (Freeman, 1984.) Sidosryhmäteoriassa ollaan nimensä mukaisesti kiinnostuneita sidosryhmien intresseistä. Teoriana se toimii eräänlaisena vastavoimana osakkeenomistajien intressiä korostaville näkökannoille. Sidosryhmäteorian mukaan yrityksen olemassaolon tarkoitusta selittävät yrityksen ja sen sidosryhmien välinen kaksisuuntainen vuorovaikutus. (Melé, 2008, 62.) Vuorovaikutussuhteet organisaation ja sidosryhmien välillä ovat nopeasti muuttuvia ja monimutkaisia (Gray ym., 1996, 45). Tutkijat eivät kuitenkaan ole yksimielisiä siitä, mikä sidosryhmien suhde yrityksen yhteiskuntavastuuseen tarkalleen on (Melé, 2008, 64).

Esimerkiksi Jonesin (1980, 60) mukaan muiden sidosryhmien kuin osakkeenomistajien hyväksi tehdyt toimet, jotka ylittävät lain minimivaatimukset voidaan käsittää yhteiskuntavastuuna. Freeman ja Velamuri (2006, 9–11) taas argumentoivat, että yrityksen liiketoiminnan ja yhteiskunnan vastakkainasettelu on turhaa ja jopa haitallista kapitalistisen järjestelmän mustamaalaamista. Yritys palkkaa tyytyväisiä työntekijöitä, työllistää toimittajia, tarjoaa asiakkaille laadukkaita hyödykkeitä ja maksaa veroja. Yritys tekee nämä toimet siksi, että hyötyy niistä itse, tai kuten verojen tapauksessa laissa niin vaaditaan. Samanaikaisesti myös yhteiskunta hyötyy, eikä erillistä yhteiskuntavastuun erottamista tavallisesta liiketoiminnasta tarvita. Tutkijoiden mukaan termi CSR voitaisiin muuttaa muotoon ”*Company stakeholder responsibility*”, joka yhdistäisi paremmin

yrityksen taloudelliset, eettiset ja sosiaaliset näkökulmat. (Freeman & Velamuri, 2006, 9–11.)

Raportoiminen yrityksen yhteiskuntavastuusta perustuu sidosryhmien asettamien odotusten täyttämiseen. Sidosryhmäjohtamisessa yrityksen on tärkeä tunnistaa valta-asemaltaan kriittiset sidosryhmät. Tällaisia ovat sidosryhmät, joilta yritys saa sidosryhmien panoksen käyttöönsä ja joilta sidosryhmät vastaavasti odottavat saavansa vastiketta. Nämä sidosryhmät ovat yrityksen kannalta ensisijaisia, sillä panoksella on yleensä liiketoiminnallinen peruste ja siten merkitystä yrityksen toiminnan jatkuvuuden kannalta. Toissijaisia sidosryhmiä yrityksen kannalta ovat sellaiset sidosryhmät, jotka eivät anna panostaan yrityksen käyttöön, mutta joihin yrityksen toiminnalla on vaikutusta. (Niskala & Mätäsaho, 1996, 37, 293.) Vaikka nämä sidosryhmät eivät ole yritykselle ensisijaisia, voi näillä sidosryhmillä olla esimerkiksi median kautta merkittävä vaikutus yrityksen maineeseen (Clarkson, 1995, 107). Pohjimmiltaan sidosryhmäteoriassa on siis kyse panos-vastike-periaatteesta. Sidosryhmät antavat oman panoksensa yrityksen toiminnan hyväksi odottaen samalla saavansa takaisin jonkinlaisen korvauksen. Tämän ajatuksen perusteella yrityksen toiminta perustuu viime kädessä sidosryhmien vastikeodotuksille ja yritysjohtajan tehtävänä on pitää yllä tasapainoa sidosryhmien antaman panoksen ja sidosryhmien vaatimusten välillä. (Niskala & Mätäsaho, 1996, 36.) Sidosryhmäteorian näkökulmasta yhteiskuntavastuuraportoinnissa informaatio valikoidaan ja esitetään siten, että se hyödyttää ennen kaikkea ensisijaisia sidosryhmiä, mutta myös toissijaiset sidosryhmät ovat tärkeässä roolissa (Longhorn, Rahim, & Sadiq, 2016, 22).

Verot on toisinaan aiheettomasti sivuutettu yrityksen yhteiskuntavastuusta käydyssä keskustelussa, sillä perinteisesti sidosryhmäteorian mukaan yrityksen tärkeimpinä sidosryhminä nähdään työntekijät, asiakkaat ja sijoittajat, joiden näkökulmasta verojen maksamisesta ei ole hyötyä. Päinvastoin verojen maksamisen seurauksena jäljelle jää vähemmän rahaa työntekijöiden palkkoihin, tuotteiden hinnat ovat korkeammat ja kannattavuus kärsii. (Dowling, 2014, 183.) Kun tarkastelua laajennetaan kuuteen tärkeimpään sidosryhmään, mukaan lasketaan tavallisesti kilpailijat, toimittajat ja yhteiskunta (Paine, Deshpandé, Margolis, & Bettcher, 2005). Yhteiskunnan intressien tuominen mukaan sidosryhmätarkasteluun korostaa verojen maksamisen tärkeyttä, mutta

onnistuneimpaan tarkasteluun päästään, kun myös valtio tunnustetaan ensisijaisena sidosryhmänä. (Dowling, 2014, 183) Valtio on verojen kerääjänä ja julkisten palveluiden tarjoajana merkittävä sidosryhmä, jonka kautta kerätyt varat allokoidaan uudelleen eri sidosryhmien käyttöön (Watson, 2015, 1–2). Esimerkiksi valtion mittavat pelastustoimet Yhdysvalloissa finanssikriisin aikaan voidaan nähdä näyttönä valtion tärkeydestä sidosryhmänä (Dowling, 2014, 183). Finanssikriisistä lähtien julkinen mielipide verojen tärkeydestä osana yrityksen yhteiskuntavastuuta on vahvistunut, minkä vuoksi yritysten veronmaksu on ollut aikaisempaa korostuneemmin esillä julkisessa keskustelussa (Lanis & Richardson, 2013, 93).

Sidosryhmäteorian mukaan veroraportoinnin tulisi hyödyttää laajasti eri sidosryhmiä ja tietojen tulisi olla julkisesti saatavilla vuosikertomuksen yhteydessä. (Longhorn ym., 2016) Sidosryhmäteorian keskeisten ajatusten vaikutuksia yritysten verovastuullisuuteen on tarkasteltu eri tutkimuksissa. Schafer ja Simmons (2008) jakavat tutkimuksessaan verokonsultit kahteen ryhmään sen mukaan kannattavatko nämä sidosryhmiä korostavaa lähestymistapaa vai machiavellistista osakkeenomistajien etua painottavaa näkökulmaa. Tutkimuksen mukaan silloin kun verokonsultti on sidosryhmäteorian puolestapuhuja, on epätodennäköisempää, että konsultti osallistuu verojen välttelyyn tähtäävän verostrategian tukemiseen. Sen sijaan machiavellismiin kallistuvat verokonsultit suosittelvat todennäköisemmin aggressiivista verostrategiaa. (Shafer & Simmons, 2008.) Landry, Deslandes ja Fortin (2013) käyttävät verojen välttelyä käsittelevässä tutkimuksessaan sidosryhmäteorian mukaista lähestymistapaa, mutta tulosten mukaan suhtautuminen verojen välttelemiseen ei ole yksiselitteistä, vaikkakin perheomisteisten yritysten havaitaan olevan yleisesti vähemmän aggressiivisia verostrategiassaan. Tämän tulkitaan johtuvan sidosryhmien erilaisista arvostuksista perheomisteisten ja ei-perheomisteisten yritysten välillä. Huang, Sun ja Yu (2017) havaitsivat sidosryhmäteorian mukaisesti yhteiskuntavastuullisen käyttäytymisen ja aggressiivisen verokäyttäytymisen välillä negatiivisen yhteyden. Aggressiivista verokäyttäytymistä mitattiin tässä tutkimuksessa konserneihin kohdistuneilla rakennemuutoksilla, joiden tarkoituksena oli siirtää emoyhtiö alhaisen verotuksen maahan. Tarkempi tarkastelu osoittaa, että yhteiskuntavastuun osa-alueista erityisesti hyvä hallintotapa, monimuotoisuus sekä panostus työntekijäsuhteisiin ovat yhteydessä vähemmän

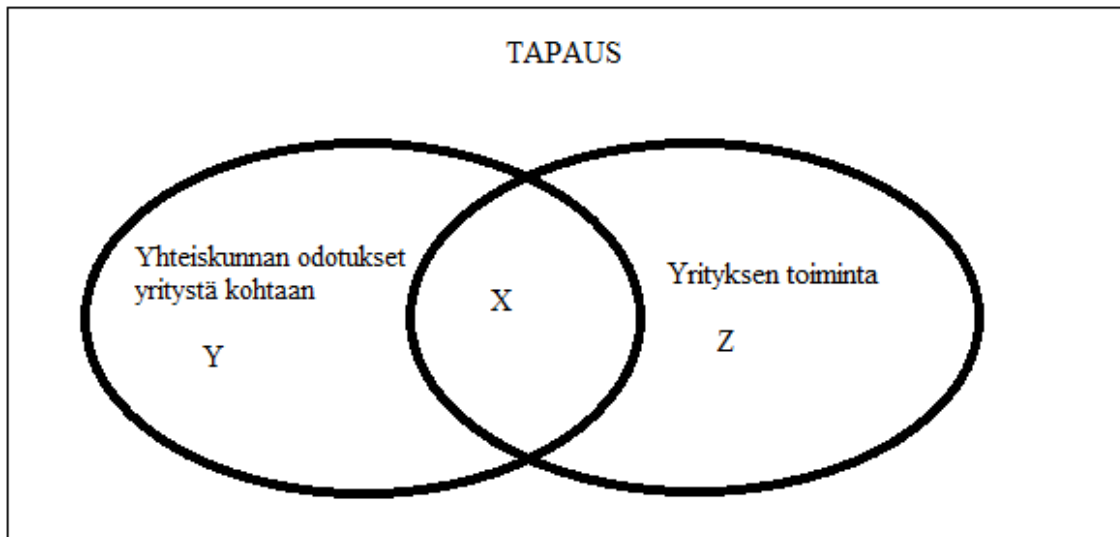
aggressiiviseen verokäyttämiseen. Sen sijaan ympäristöasioiden korostaminen on yhteydessä lisääntyneeseen aggressiiviseen verokäyttämiseen. (Huang ym., 2017.)

2.2.2 Legitimaatioteoria

Legitimaatioteoria on toinen yrityksen yhteiskuntavastuuraportointia selittävä teoria. Legitimaatioteoriassa yritys nähdään osana yhteiskuntaa laajassa mielessä. Teorian mukaan yrityksellä ei luontaisesti ole oikeutta käyttää yhteiskunnan resursseja tai edes olla olemassa. Oikeutus olemassaololle perustuu yhteiskunnan yritykselle myöntämälle legitimaatiolle ja yrityksen on jatkuvasti pidettävä huolta siitä, ettei legitimaatiokuilua pääse syntymään. Jos yhteiskunta katsoo, että yritys ei ole toiminut hyväksyttävästi, se voi perua yrityksen ”toimiluvan”. (Deegan, 2002, 292–293.) Legitimoinnissa on kyse siitä, että yrityksen arvot kohtaavat laajemman yleisön eli yhteiskunnan kanssa. Legitimointi voidaan käsittää prosessina, jossa yritys toimii sidosryhmien luottamuksen saavuttamiseksi ja siten oikeuttaa olemassaolonsa yhteiskunnassa. (Niskala & Mätäsaho, 1996, 298.)

Legitimaatioteoriassa on olennaista huomioida, että legitimaatio rakentuu sellaiseksi kuin se yhteiskunnassa nähdään. Jokin yritys voi esimerkiksi toimia vastuuttomasti, mutta legitimaatioeroa ei pääse syntymään, jos yhteiskunta ei havaitse yrityksen toimineen moraalittomasti. Legitimaatio perustuu siten kollektiiviseen näkemykseen. Yritys voi toisaalta myös toimia tietyn yksilön mielestä normien tai arvojen vastaisesti, mutta säilyttää legitimaationsa, koska tämän yksilön arvot eivät heijasta suuremman yleisön arvoja. (Suchman, 1995, 574.)

Legitimaatiokuilu syntyy siis yhteiskunnan yritystä kohtaan asettamien odotusten ja yrityksen toiminnan välisestä erosta. Kuviossa 3 alueet Y ja Z kuvaavat tätä inkongruenssia tietyn yrityksen yhteiskuntavastuuseen liittyvän tapauksen tai kysymyksen osalta. Alueella, jota kuvataan kirjaimella X, yritys onnistuu täyttämään yhteiskunnan odotukset. Ihannetapauksessa alue X on mahdollisimman suuri ja näin ollen legitimaatiokuilu minimoitu. (O'Donovan, 2002, 346–347.)

Kuvio 3 Legitimaatiokuilun muodostuminen (O'Donovan, 2002, 346–347)

Yrityksen valitsema raportointitapa yritysvastuusta vaihtelee sen mukaan yrittääkö yritys lisätä legitimaatiotaan, pitää yllä jo saavutettua legitimaation tasoa, ansaita takaisin menettämäänsä legitimaatiota tai puolustaa vaarassa olevaa legitimaatiotaan. Yritysvastuusta raportoimisen perimmäinen tarkoitus on profiloitua vastuullisena yrityksenä. Kun tarkoituksena on saavuttaa legitimaatiota esimerkiksi uuden toimialan myötä, yritysjohton intresseissä on toimia ennakoivasti. Silloin kun tarkoituksena on menetetyt legitimaation korjaaminen, ei voida toimia ennakoivasti, sillä tilanteeseen on tavallisesti ajautettu jonkin odottamattoman ja äkillisen kriisin myötä. Jos yritys tunnetaan vastuullisena toimijana, sitä kohtaan asetetaan enemmän ennakko-odotuksia kuin yritystä kohtaan, jonka legitimaatio on jo alun perin alhaisella tasolla. Tällaisen malliyrityksen on esiinnyttävä edelläkävijänä pystyäkseen ylläpitämään asemaansa. (O'Donovan, 2002, 349–350, 364.)

Yrityksen harjoittama aggressiiviseen verojen minimointiin tähtäävä strategia voi aiheuttaa kriisin yrityksen legitimaatiolle (Fallan & Fallan, 2019, 3). Suchmann (1995, 577) jaottelee legitimaation kolmeen ryhmään, jotka ovat pragmaattinen, moraalinen ja kognitiivinen legitimaatio. Pragmaattisella legitimaatiolla tarkoitetaan organisaation kykyä kohdata sen kannalta tärkeimpien sidosryhmien intressit. Toisin sanoen yritys säilyttää legitimaationsa niin kauan kuin nämä ensisijaiset sidosryhmät pysyvät tyytyväisinä. Yritys voi käytännössä ostaa itselleen pragmaattisen legitimaation panostamalla tärkeisiin sidosryhmiin. Moraalinen legitimaatio puolestaan viittaa siihen,

että organisaation toimien tulee olla yhteensopivia kulttuurissa vallitsevien normien ja arvojen kanssa. Tällöin legitimaatiota arvioidaan sosiaalisen oikeudenmukaisuuden näkökulmasta. Kognitiivisen legitimaation korkein aste täyttyy silloin, kun yrityksen olemassaoloa pidetään yhteiskunnassa itsestäänselvyytenä. Kognitiivinen legitimaatio on osittain alitajunnassa syntyvä käsitys siitä, missä määrin organisaatio tai sen toimet ovat hyväksytyjä yhteiskunnassa. Pragmaattinen legitimaatio on helppoiten saavutettavissa, kun taas kognitiivisen legitimaation saavuttaminen ja ylläpitäminen on haastavampaa, mutta samalla tavoitelluin legitimaation taso. (Suchman, 1995, 577–579, 582, 585.) Aldrich ja Ruef (2006, 186) erottavat neljänneksi vielä regulatiivisen legitimaation, jonka yritys voi saavuttaa ja säilyttää noudattamalla vallitsevaa lainsäädäntöä.

Legitimaatiota voidaan pitää moniulotteisena konseptina. Vaikka legitimaation eri tasot toimivatkin usein toisiaan vahvistavina, ne voivat myös olla ristiriidassa keskenään, jolloin eri legitimaatiotasojen vaikutukset voivat vaimentua tai sekoittua keskenään. (Suchman, 1995, 582.) Myöskään yrityksen verostrategian yhteys yrityksen legitimaatioon ei ole yksiselitteinen. Jos legitimaatiota tarkastellaan esimerkiksi pragmaattisella tasolla, voi verojen minimoimiseen tähtäävä strategia lisätä tyytyväisyyttä osakkeenomistajien keskuudessa ja sitä kautta vahvistaa yrityksen legitimaatiota. Toisaalta voi käydä myös päinvastoin eli aggressiivinen verostrategia voi lisätä riskiä legitimaation menetykselle, jos pragmaattista legitimaatiota tarkastellaan toisten tärkeiden sidosryhmien kuten valtion näkökulmasta. (Dowling, 2014; Fallan & Fallan, 2019, 3.)

Lanis ja Richardson (2013) osoittavat tutkimuksessaan, että legitimaatioteorian oletukset pitävät paikkaansa, kun tarkastellaan veronmaksua suhteessa yrityksen yhteiskuntavastuuseen. Yhteiskunnassa verojen maksamisen välttelyä pidetään vastuuttomana toimena, joka voi viedä yritykseltä sen legitimaation ja lopulta jopa kyseenalaistaa yrityksen oikeuden olemassaoloon. Yritykset, jotka harjoittavat aggressiivista verosuunnittelua tai verojen välttelyä, julkistavat vuosikertomuksissaan ylimääräistä tietoa yhteiskuntavastuustaan. Tämän tarkoituksena on vähentää veronmaksun aiheuttamaa negatiivista mainetta tai pyrkimyksenä voi olla legitimaation säilyttäminen korostamalla muita yhteiskuntavastuun osa-alueita. (Lanis & Richardson, 2013, 77, 79, 93.)

Hardeck ja Kirn (2016) tarkastelevat tutkimuksessaan yritysten veroraportointia osana yhteiskuntavastuuta Saksassa, Yhdysvalloissa ja Isossa-Britanniassa toimivien yritysten osalta. Legitimaatioteorian ja osin sidosryhmäteorian mukaiset oletukset pitävät tutkimuksessa paikkansa. Yritykset, joiden efektiivinen verokanta on keskimääräistä matalampi tai jotka ovat saaneet tiedotusvälineissä negatiivista huomiota veroasioihin liittyen, julkistavat enemmän veroihin liittyvää tietoa osana yhteiskuntavastuuraportointiaan. Toisinaan veroraportointia käytetään ennemminkin keinona oman maineen kiillottamiseen sen sijaan, että tavoitteena olisi aito kiinnostus raportoida yhteiskuntavastuusta objektiivisesti. Vaikka veroraportointi on tutkittavana ajanjaksona yleistynyt, havaitaan kuitenkin eri maiden välillä eroja suhtautumisessa veroraportointiin. Erilainen suhtautuminen veroihin ja veroraportointiin liittyy ainakin osittain sosiaalisiin ja kulttuurillisiin normeihin. Esimerkiksi Iso-Britanniassa yritykset julkistavat verotietoja kattavammin. Myös kannanotot avoimen ja läpinäkyvän veropolitiikan puolesta ovat yleisempiä. Syynä avoimempaan ja laajempaan veroraportointiin Iso-Britanniassa ovat näkyvästi esillä olleet politiikkojen, median ja kansalaisjärjestöjen kannanotot yritysten veropolitiikkaa kohtaan. (Hardeck & Kirn, 2016.)

2.3 Verojen ja yrityksen yhteiskuntavastuun välinen suhde

Aiemman yrityksen yhteiskuntavastuuta ja veroja tarkastelevan tutkimuksen perusteella on saatu merkitykseltään vastakkaisia tuloksia verojen ja yrityksen yhteiskuntavastuun välisestä suhteesta. Verojen rooli osana yhteiskuntavastuuta on luonnostaan ristiriitainen, sillä toiset sidosryhmät hyötyvät veroista, samalla kun ne ovat haitaksi toisille sidosryhmille (Huseynov & Klamm, 2012, 824). Erot yritysten verostrategioiden ja yhteiskuntavastuun välisessä suhteessa voivat selittyä erilaisilla painotuksilla mitä tulee yhteiskuntavastuuseen. Yritykset, jotka painottavat yhteiskuntavastuussa taloudellisia osa-alueita, harjoittavat aggressiivisempaa verosuunnittelua, kun taas yritysten panostukset yhteiskuntavastuun sosiaalisiin osa-alueihin ovat yhteydessä korkeampaan veronmaksuun. (Laguir, Stagliano, & Elbaz, 2015.) Myös Landry ym. (2013) painottavat, että yrityksen yhteiskuntavastuun osa-alueita on hyvä tarkastella erikseen, sillä niiden vaikutukset yrityksen verostrategiaan ja sen aggressiivisuuteen voivat vaihdella ja olla

jopa keskenään päinvastaisia. Täydellisyyttä ei ole mahdollista saavuttaa, joten yritykset joutuvat tekemään valintoja siitä, mitä yhteiskuntavastuun osa-alueita ne vaalivat ja toisaalta, missä heikompi suoriutuminen on hyväksyttävää. Yrityksen verostrategia on myös tällainen valinta. (Dowling, 2014, 183.)

Yleiseen tietoon tullut uutinen yrityksen harjoittamasta verojen välttelemisestä laskee tavallisesti yrityksen osakkeen hintaa, erityisesti jos yritys toimii kuluttajamarkkinoilla (Hanlon & Slemrod, 2009). Kyse ei siten välttämättä ole siitä, että veronmaksua ei pidettäisi tärkeänä asiana ja luettaisi osaksi yrityksen yhteiskuntavastuuagenda, vaan pikemminkin siitä, miten yhteiskuntavastuusta ja veronmaksusta raportoidaan. Koska yhteiskuntavastuuta ei voida yksiselitteisesti mitata, monissa tutkimuksissa on keskitytty arvioimaan yrityksen omaa raportointia. Toinen yleinen tapa vastuullisuuden mittaamiseen ovat erilaiset vastuullisuusindeksit, joiden tuottama informaatio ei välttämättä ole painotukseltaan objektiivista eikä sisällöltään subjektiivista (Böhringer & Jochem, 2007).

Yrityksen yhteiskuntavastuun ja vastuullisen veropolitiikan välillä on havaittu olevan positiivinen yhteys. Nämä tutkimustulokset ovat linjassa sidosryhmäteorian kanssa. Lanis ja Richardson (2012) toteavat australialaisia yrityksiä käsittelevässä tutkimuksessaan, että yhteiskuntavastuulliset yritykset eivät lähde yhtä herkästi mukaan aggressiiviseen verosuunnitteluun. Fallanin ja Fallanin (2019) mukaan yritykset, jotka parhaiten noudattavat lakiin perustuvia ympäristöraportoinnin säännöksiä ovat veropolitiikassaan vähemmän aggressiivisia. Tämä havainto on linjassa legitimaatioteorian regulatiivisen tason kanssa eli yrityksen legitimaatio on yhteydessä lainsäädännön noudattamiseen. Hoi, Wu ja Zhang (2013) vastaavasti havaitsivat yhdysvaltalaisista yrityksistä koostuvan aineistonsa perusteella, että yrityksillä, jotka täyttävät yhteiskuntavastuun mittarit puutteellisesti, on suurempi todennäköisyys harjoittaa verosuunnittelua, pienempi efektiivinen veroaste sekä muita indikaattoreita, jotka viittaavat aggressiiviseen verosuunnitteluun.

Yrityksen yhteiskuntavastuun ja verojen välisestä suhteesta on saatu myös toisenlaisia tuloksia, jotka ovat yhteensopimattomia sidosryhmäteorian kanssa. Nämä tutkimustulokset eivät kuitenkaan välttämättä ole ristiriidassa legitimaatioteorian kanssa,

vaan saattavat jopa tukea niitä, kuten Lanisin ja Richardsonin tutkimus vuodelta 2013 osoittaa. Toisinaan aggressiivista verosuunnittelua harjoittava yritys voi tarkoituksellisesti korostaa muita yhteiskuntavastuun osa-alueita pyrkimyksenä peitellä tekoa, vähentää aggressiivisen verosuunnittelun aiheuttamaa mainehaittaa tai säilyttää legitimaationsa yhteiskunnan silmissä (Lanis & Richardson, 2013, 77, 79, 93). Fallan ja Fallan (2019) havaitsivat, että yritykset, joiden ympäristöraportointi sidosryhmien suuntaan on kattavinta, ovat samalla myös muita yrityksiä aggressiivisempia verostrategiassaan ja innokkaimpia ajamaan osakkeenomistajien etuja. Sikka (2010) puhuu kahdesta rinnakkain kehittyneestä täysin vastakkaisesta kulttuurista yrityksissä. Toisaalta raportoinnissa ulkopuolisille sidosryhmille luvataan toimia eettisesti oikeudenmukaisesti, kun taas yrityksen harjoittamat toimintatavat paljastavat pyrkimykset voittojen parantamiseen verojen välttelyllä tai suoranaisella verojen kierrolla. (Sikka, 2010.)

Godfrey (2005) toteaa, että yrityksen yhteiskuntavastuu voidaan nähdä myös ensisijaisesti osakkeenomistajia hyödyttävänä toimina, joiden on tarkoitus parantaa yrityksen mainetta, eikä taustalla oleva motivaatio ole pyyteetön hyvän tekeminen. Lisäksi on havaittu, että yrityksen taloudellisen tilanteen kiristyessä panostetaan enemmän osakkeenomistajien tarpeisiin muiden sidosryhmien kustannuksella. On huomattu, että tällaisessa tilanteessa yritykset todennäköisemmin käyttävät hyväkseen verosuunnittelun tuomia mahdollisuuksia. Kun yritys joutuu hankalaan tilanteeseen, jossa resurssit ovat niukat, vastuulliset ja jalot periaatteet saavat siis väistyä osakkeenomistajien intressien tieltä. (Watson, 2015, 1–2.) Davisin, Guentherin, Krullin ja Williamsin (2016) mukaan yhteiskuntavastuulla mitattuna vastuullisesti toimivat yritykset eivät maksa muita yrityksiä enempää veroja. Yritysvastuuraportit sisältävät paljon eroavaisuuksia verojen esittämistavan ja -laajuuden suhteen. Jotkin yritykset toteavat yritysvastuuraporteissaan jopa, että he kannattavat yritysverokantojen alentamista, sillä verot ovat haitaksi innovaatioille ja taloudelliselle kehitykselle. Toisin sanoen verojen alentamisen puolesta lobbaaminen saatetaan joidenkin yritysten tapauksessa nähdä vastuullisena kannanottona. (Davis ym. 2016, 50, 65.)

3 VERORAPORTOINTI

3.1 Veroraportointi Suomessa

Yrityksen veroraportointi voidaan jakaa karkeasti kolmeen ryhmään sen mukaan, onko raportointi pakollista vai vapaaehtoista ja onko tiedot julkistettava. Ensimmäisen ryhmän muodostavat tiedot, jotka yritys on velvollinen julkistamaan osana tilinpäätöstietoja. Toiseen ryhmään kuuluvat yrityksen vapaaehtoisesti raportoimat tiedot, jotka tavallisesti raportoidaan osana julkista yritysraporttia. Kolmas ryhmä pitää sisällään tiedot, jotka veroviranomainen vaatii yritystä antamaan. Nämä tiedot eivät ole julkisesti saatavilla. (Knuutinen, 2017, 301.) Veroraportointi voidaan vaihtoehtoisesti jakaa myös suppeaan ja laajaan raportointiin. Suppea raportointi kattaa vain sen tiedon, mikä perustuu yrityksen velvollisuuksiin kirjanpitovelvollisena, kun taas laajalla raportoinnilla viitataan yhteiskuntavastuuraportin yhteydessä vapaaehtoisesti annettaviin tietoihin. (Torkkel, 2013b, 61.) Suppea eli pakollinen ja julkinen veroraportointi kattaa yksittäisen kirjanpitovelvollisen kohdalla tuloveron raportoinnin. Konsernien tulee raportoida tuloveron lisäksi pakollisena myös laskennalliset verot. (Torkkel, 2013a, 81.) Kansainvälisten tilinpäätösstandardien noudattaminen lisää raportointivelvollisuuksia veroista annettavien liitetietojen muodossa, jolloin liitetietoihin on sisällytettävä tuloveroja koskevia lisätietoja kuten tuloveron täsmäytyslaskelma (Torkkel, 2013b, 62).

Tällä hetkellä valtion enemmistöomisteisten yhtiöiden on raportoitava veroistaan laajasti sekä julkisesti osana VNK:n omistajaohjauksen ohjeistusta, jota on käsitelty tarkemmin luvussa 3.3 (Omistajaohjaus, 2014). Lisäksi kaikki Euroopan unionin alueella toimivat luottolaitokset on velvoitettu raportoimaan veroistaan maakohtaisesti vuoden 2015 alusta lähtien. Pankkien raportoinnin vaatimukset ovat osin samat kuin valtion enemmistöomisteisten yhtiöidenkin ja niistä säädetään direktiivissä 2013/36/EU oikeudesta harjoittaa luottolaitostoimintaa ja luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten vakavaraisuusvalvonnasta. Raportoitava on ainakin maantieteellinen sijainti, liikevaihto, henkilöstön lukumäärä, tulos ennen veroja, maksetut tuloverot sekä vastaanotetut tuet valtiolta. EU:n tilinpäätösdirektiivin 2013/34/EU myötä myös kaivannaisteollisuudessa tai aarniometsien puunkorjuun alalla toimivat suuret tai yleisen edun kannalta merkittävät

yhtiöt on velvoitettu laatimaan vuosiselvitys viranomaisille suorittamistaan maksuista niissä maista, joissa yhtiöllä on toimintaa. Vuosiselvityksestä säädetään laissa kaivannaisteollisuutta ja puunkorjuuta aarniometsissä harjoittavien yritysten viranomaisille suorittamien maksujen julkistamisesta. EU:n direktiivin 2013/34/EU mukaan tarkoituksena on lisätä hallituksille maksettavien suoritusten läpinäkyvyyttä. Laki on tullut Suomessa voimaan vuoden 2016 alussa ja sillä on arvion mukaan vaikutusta muutamien kymmenien yritysten raportointiin. (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2015, 9.)

Muiden yhtiöiden osalta laaja ja julkinen veroraportointi on vapaaehtoista, mutta yleistymään päin. Esimerkiksi tilintarkastusyhteisöt PwC ja Grant Thornton tarjoavat Suomessa konsultointia verojalanjäljen raportoimisessa (Grant Thornton, 2020; PwC, 2020). Laajaan veroraportointiin viitataan usein verojalanjälki -käsitteellä, joka on johdettu hiilijalanjäljestä. Päinvastoin kuin hiilijalanjäljen, verojalanjäljen halutaan kuitenkin olevan mahdollisimman suuri. (Knuutinen, 2014, 299.)

Suomi on pyrkinyt näyttämään esimerkkiä puuttumalla kansainväliseen veronkiertoon. Esimerkkejä jo olemassa olevasta kansallisesta verolainsäädännöstä ovat siirtohinnoittelusäännökset sekä korkovähennysoikeuden rajoittaminen. Suomi on lisäksi tehnyt tietojenvaihtosopimuksia, jotka lisäävät verotietojen läpinäkyvyyttä kansainvälisesti. Valtiovarainministeriö on julkaissut hallituksen kansainvälisen veronkierron vastaisen toimintaohjeen 8.5.2014. Toimintaohjeen tarkoituksena on torjua aggressiivista verosuunnittelua, veronkiertoa sekä veroparatiisien käyttöä globaalia yhteistyötä parantamalla sekä kehittämällä Suomen lainsäädäntöä. Veroraportoinnin kannalta toimintaohje keskittyy lähinnä tietojen julkisuuteen ja maakohtaisen raportoinnin edistämiseen. Valtiovarainministeriön mukaan maakohtaisen veroraportoinnin lisääminen ja kehittäminen myös EU:ssa on Suomen intressien mukaista. (Valtiovarainministeriö, 2014.)

Vuodesta 2011 alkaen Verohallinto on julkaissut kotisivuillaan tietoja yhteisöjen ja yhteisötuksien maksamista tuloveroista. Julkistettavia tietoja ovat verotettava tulo, maksetun veron määrä yhteensä, ennakkoerot, veronpalautukset ja jäännösverot. (Verohallinto, 2019.) Tämä auttaa Valtiovarainministeriön (2014, 11) mukaan kansalaisia arvioimaan yritysten veronmaksun vastuullisuutta.

Veroraportoinnin tärkeys on nostettu esille valtioneuvoston periaatepäätöksessä. Valtion omistajapolitiikka koskeva periaatepäätös annettiin 13.5.2016 ja se on yhä voimassa. Periaatepäätöksen mukaan yhteiskuntavastuu on kohotettava valtionyhtiöiden ydinarvoksi ja maakohtaista veroraportointia on edellytettävä kaikilta valtionyhtiöiltä. Olennaisena muutoksena periaatepäätöksen mukaan on se, että verojalanjäljestä raportoidaan maakohtaisesti ja että aggressiivinen verosuunnittelu kielletään. Periaatepäätöksessä todetaan, että valtion enemmistöomisteiset yhtiöt raportoivat jo veroistaan maakohtaisesti osana omistajaohjauksen 1.10.2014 antamaa ohjeistusta, mutta tarkoituksena on luoda omistajaohjausosaston organisoimana kaikille valtionyhtiöille yhdenmukainen ohjeistus verojen raportoimisesta. Tämän ohjeistuksen tulee kattaa Euroopan komission veroraportointia kohtaan asettamat vaatimukset. (Valtioneuvoston kanslia, 2016, 31–32) Toistaiseksi kaikkia valtionyhtiöitä koskevaa pakollista veroraportointiohjeistusta ei ole voimassa.

3.2 Kansainväliset aloitteet

Verojen välttelemiseen on haluttu puuttua myös kansainvälisten aloitteiden keinoin. Näistä merkittävimpiä on OECD:n ja G20-maiden hanke *Inclusive Framework on Base Erosion and Profit Shifting* eli BEPS, jonka kunnianhimoisena tavoitteena on pyrkiä estämään veron kiertoa, muokkaamaan kansainvälisistä verolaeista keskenään linjassa olevia sekä tavoitella parempaa veroraportoinnin läpinäkyvyyttä yhteistyössä yli 130 valtion kanssa. (OECD, 2019b.) OECD:lla on lisäksi Global Forum hanke, joka tekee työtä läpinäkyvyyden ja tiedonvaihdon edistämiseksi veroasioissa. Global Forumin hankkeessa on tällä hetkellä mukana 158 valtiota. (OECD, 2020.) Vaikka Global Forumin työ veroasioiden parissa on tärkeää, keskittyy se veroraportoinnin sijaan enemmän kansainvälisen yhteistyön kehittämiseen, minkä vuoksi Global Forumia ei ole esitelty tässä tutkimuksessa tarkemmin. Global Reporting Initiative eli GRI on toinen merkittävä veroraportointiin vaikuttanut kansainvälinen ja riippumaton organisaatio. GRI on kansainvälisesti käytetyin yritysten yhteiskuntavastuun raportointiviitekehys, jonka asettamien standardien mukaan yritykset raportoivat taloudellisista, sosiaalisista ja ympäristöön liittyvistä aihealueista. GRI-raportointiviitekehystä käyttävät yritykset yli

sadassa maassa. (GRI, 2020a.) BEPS ja GRI-aloitteita käsitellään tarkemmin seuraavissa alaluvuissa.

3.2.1 Base Erosion and Profit Shifting (BEPS)

Vuoden 2008 finanssikriisin jälkimainingeissa veronkierto ja verojen vältteleminen nostettiin G20-maiden ohjelmassa etusijalle (OECD, 2019b). Vuonna 2015 BEPS julkaisi toimenpideohjelmansa, johon kuuluu yhteensä viisitoista toimenpidettä, joiden tarkoituksena on antaa valtioille tarvittavat työkalut verojen välttelämisen torjumiseksi sekä edistää oikeudenmukaista verojen jakaantumista kansallisten ja kansainvälisten sääntöjen avulla. Toimenpiteet liittyvät esimerkiksi siirtohinnoitteluun, digitalisaation tuomiin veroja koskeviin haasteisiin, verosopimuksiin ja kiinteän kotipaikan määrittämiseen. BEPS- ohjelman yhtenä merkittävänä saavutuksena on 13. toimenpide eli verojen maakohtaisen raportointi. (OECD BEPS, 2019b.) Verojen maakohtaisella raportoinnilla on haluttu puuttua tiedonvaihdon ongelmiin. Paikallisilla veroviranomaisilla monikansallisen yhtiön tytäryhtiöiden kotipaikoissa ei välttämättä ole mahdollisuuksia saada tietoonsa tiettyjä koko konsernia koskevia tietoja kuten sitä, missä yhtiön voitot näytetään. Puutteellinen informaatio vaikeuttaa viranomaisten työtä esimerkiksi siirtohinnoittelun oikeellisuuden ja verotarkastusten osalta. Ratkaisuna ongelmaan BEPS on esittänyt maakohtaista raportointia, jolloin emoyhtiön on laadittava yleiskatsaus, joka sisältää maittain tiedot voitoista, liikevaihdosta, henkilöstöstä, varoista sekä maksetuista tuloveroista veroviranomaisille. Veroviranomaiset jakavat nämä tiedot maakohtaisesta raportoinnista tytäryhtiöiden paikallisille veroviranomaisille. (OECD BEPS, 2019a.) Suomessa maakohtainen raportointi on otettu käyttöön Euroopan neuvoston direktiivin 2016/881/EU myötä. Raportoinnin sisällöstä ja siitä mitä yhtiöitä raportointi koskee, säädetään VML 14 pykälässä Maakohtainen raportointi koskee monikansallisia yhtiöitä, joiden liikevaihto ylittää 750 miljoonaa euroa. Suomessa veroista raportointi maakohtaisesti ensimmäisen kerran tilikaudelta 2016. (Verohallinto, 2018)

3.2.2 Global Reporting Initiative (GRI)

Vuonna 1997 perustettu GRI on ohjannut yritysten vapaaehtoista yhteiskuntavastuuraportointia vastuullisempaan ja standardoidumpaan suuntaan. Organisaation mukaan raportointikehikon käyttöönotto auttaa yrityksiä muun muassa riskienhallinnassa, hallintotavan ja sidosryhmäsuhteiden kehittämisessä sekä uuden potentiaalın hyödyntämisessä, auttaen samalla ympäristöä sekä parantaen yhteiskunnallisia oloja. Eri sidosryhmillä on mahdollisuus vaikuttaa standardien kehittämiseen (GRI, 2020a.). Tarkoituksena on, että yritykset valitsevat raportoitavaksi standardeista ne, jotka ovat olennaisia juuri kyseisen yrityksen kannalta. Olennaisuus on perusteltava standardin GRI 103: Management Approach 2016 mukaan. (GRI, 2018a.)

GRI on kehittänyt kokonaan oman veroja koskevan standardin GRI 207: Tax 2019 vastauksena kasvaneisiin vaatimuksiin verojen läpinäkyvyyden lisäämiseksi. Standardin käyttöönotto tapahtuu virallisesti aikaisintaan tammikuussa 2021, jolloin yhtiöt, jotka määrittelevät verot yhteiskuntavastuun kannalta olennaiseksi teemaksi ja käyttävät GRI-raportointiviitekehikkoa, ovat velvoitettuja raportoimaan veroistaan standardin mukaisesti. Standardia suositellaan kuitenkin otettavaksi käyttöön jo mahdollisimman pian, vaikkei yhtiö pystyisikään välittömästi raportoimaan kaikilta osin standardin mukaisesti. GRI 207: Tax 2019 -standardin kehittäminen alkoi vuoden 2018 alussa monia sidosryhmiä sisältävän teknisen asiantuntijakomitean toimesta Global Sustainability Standards Boardin (GSSB) alkuun saattaman projektin johdosta. Standardin valmistelemisen jälkeen luonnosversio julkaistiin kommentointia varten. (GRI, 2020b.) Monet sidosryhmät kuten sijoittajat sekä kansalais- ja työjärjestöt ovat antaneet hyväksyntänsä standardille (GRI, 2019a).

GRI 207-standardi veroista sisältää melko kattavat raportointivaatimukset. Raportoinnissaan yrityksen on kerrottava, onko sillä verostrategiaa, millä tasolla verostrategiasta päätetään, kuinka usein sitä päivitetään sekä linkki verostrategiaan, mikäli se on julkisesti saatavilla. Lisäksi on raportoitava, miten yritys suhtautuu säännösten noudattamiseen sekä selvitettävä, miten yrityksen verostrategia ja suhtautuminen veroihin on yhteydessä yrityksen liiketoimintaan sekä sen yhteiskuntavastuustrategiaan.

Yksityiskohtaisemmalla tasolla on raportoitava, miten veroasiat on yrityksessä organisoitu ja miten niitä valvotaan. Yrityksen on raportoitava kuka vastaa verostrategian noudattamisesta ja valvonnasta, miten lähestymistapa veroihin on implementoitu organisaatiossa, miten mahdolliset veroriskit tunnistetaan, hallitaan ja miten niitä seurataan, sekä miten yhteistyötä veroviranomaisten kanssa arvioidaan. Lisäksi on esitettävä tiedot koskien raportointimekanismeja tilanteissa, joissa havaitaan epäeettisiä tai lainvastaisia menettelytapoja. Mikäli veroja koskevat tiedot on varmennettu, on esitettävä kuvaus varmennuksesta sekä linkki varmennusraporttiin.

Sidosryhmäsuhteitten hallintaan liittyen yrityksen tulee esittää raportissaan, miten ulkoisten sidosryhmien näkemykset ja huolenaiheet verotukseen liittyen otetaan huomioon, miten veroviranomaisten kanssa asioidaan sekä mikä on yrityksen kanta verolobbaukseen tai pyrkiikö yritys muuten välillisesti vaikuttamaan maansa veropolitikkaan.

Maakohtaiseen raportointiin liittyen yrityksen on raportoitava kaikki tilinpäätökseen sisältyvät yhtiöt sekä valtiot, joihin nämä yhtiöt on rekisteröity. Lisäksi on raportoitavat veroalueittain minkä alan liiketoimintaa yritys harjoittaa, henkilöstön lukumäärä ja tapa, jolla lukumäärä on laskettu, ulkoinen ja sisäinen liikevaihto, tulos ennen veroja, aineellinen omaisuus vähennettynä rahavaroilla, kassaperusteisesti maksetut tuloverot, tuloksen perusteella kertyneet tuloverot sekä selvitys, jos maksettujen verojen ja tuloksen perusteella kertyneiden verojen välillä on eroja ja laskentaan on sovellettu lakisääteistä tuloverokantaa. Viimeisenä on raportoitava aikaväli, jolta tiedot esitetään.

Maakohtaisesta raportoinnista annetaan vielä suosituksia tiedoista, jotka olisi myös hyvä raportoida. Tällaisia tietoja ovat työntekijöiden yhteenlasketut palkat, työntekijöiden puolesta tilitetyt verot, asiakkailta kerätyt tilitettävät verot, muut toimialakohtaiset verot, veroasemaan liittyvät merkittävät epävarmuustekijät sekä sellaisten yrityksen sisäisten velkojen saldo, jotka ovat veroalueella sijaitsevien yksiköiden hallussa. (GRI, 2019b, 6–10.)

Veroihin liittyviä GRI-raportointistandardeja on olemassa jo ennestään, vaikkakin uusi standardi on maakohtaisen veroraportoinnin kannalta erityisen tärkeä ja antanee paljon

aikaisempaa yksityiskohtaisempaa tietoa yritysten veroista. Aikaisempia aiheeseen liittyviä standardeja ovat standardit taloudellisesta suorituskyvystä (GRI 201: Economic performance 2016), korruptoituneisuuden ehkäisemisestä (GRI 205: Anti corruption 2016) sekä välillisistä taloudellisista vaikutuksista (GRI 203: Indirect economic impacts 2016). Nämä standardit kuuluvat kaikki taloudellisten standardien ryhmään.

Taloudellisen suorituskyvyn standardin mukaan yritys voi raportoida verot sekä sakot tai muut viranomaisille suoritettut maksut joko eriteltynä paikallisella tasolla, maakohtaisella tasolla tai koko konsernin tasolla. Laskennallisia veroja ei tule laskea mukaan, koska nämä verot eivät välttämättä tule yrityksen maksettaviksi. (GRI, 2018b, 7.) Esimerkiksi Valmetin GRI-sisältöindeksin mukaan GRI 201-standardi on linkitetty yhtiön vuosikertomuksessa verojalanjäljen raportointiin kymmenen suurimman maan osalta (Valmet, 2019a, 4). Standardi korruptoituneisuuden ehkäisemisestä käsittelee muun muassa rahanpesua, joka liittyy harmaaseen talouteen ja laittomaan verojen kiertoon. Standardin mukaan yritysten on raportoitava muun muassa korruptioon liittyvien riskien hallinnasta, yhtiön korruptoituneisuuden ehkäisemiseen liittyvästä toimintaohjeesta sekä kyseisen ohjeen raportoisesta yrityksen sidosryhmille kuten työntekijöille ja yhtiökumppaneille. (GRI, 2018d, 4, 7–8.) Esimerkiksi Sampo-konserni on raportoinut vuosikertomuksessaan yhtiön korruption ja rahanpesun ehkäisemisen toimintaperiaatteista ja osio on linkitetty GRI 205-standardiin korruptoituneisuuden ehkäisemisestä (Sampo Group, 2019, 19–21, 89). Standardin välillisistä taloudellisista vaikutuksista voidaan myös katsoa koskevan muun muassa veroja. Välillisiksi taloudellisiksi vaikutuksiksi katsotaan standardin (2018c, 8) mukaan sekä positiiviset että negatiiviset merkittävät vaikutukset. Esimerkiksi UPM:n GRI-sisältöindeksin mukaan GRI 203-standardi on linkitetty yhtiön vuosikertomuksessa osioon, joka käsittelee UPM:n maksamia veroja maittain, yhtiön veropolitiikka ja -toimintatapoja (UPM, 2019a, 3; UPM, 2019b, 66–67).

3.3 VNK:n omistajaohjauksen ohjeistuksen raamit

Ohjeistus valtion enemmistöomisteisille yhtiöille maakohtaisten verojen raportoinnista tuli voimaan vuodesta 2014. Ohjeistus on osa laajempaa hallituksen kansainvälisen veronkierron vastaista toimintaohjelmaa. Toimintaohjelman päämääränä on puuttua

kansainväliseen veronkiertoon ja verojen välttelemiseen sekä veroparatiisien käyttöön. Verojen maakohtaisen raportoinnin edellyttäminen valtion enemmistöomisteisilta yhtiöiltä on toimenpide, jonka tarkoituksena on turvata verotettavan tulon näyttäminen valtiossa, jossa tulolle on liiketoiminnallinen peruste. Veroraportointiin siirtymistä suositellaan myös valtion vähemmistöomisteisille yhtiöille. (Omistajaohjaus, 2014, 1–2.)

VNK:n omistajaohjauksen mukaan veroraportoinnissa on otettava huomioon, että yhtiöt ovat keskenään hyvin erilaisia. Osalla yhtiöistä on toimintaa ainoastaan kotimaassa, kun toisilla taas kansainvälinen liiketoiminta muodostaa merkittävän osan yhtiön toiminnasta. Monet yhtiöistä hoitavat tiettyä erityistehtävää ja niiden toiminta on sen vuoksi epätavallista. Osa yhtiöistä on liikevaihdolla mitattuna suuria, osalla yhtiöistä taas liikevaihto ei ole sopiva mittari, vaan yhtiön tase antaa toiminnan laajuudesta paremman kuvan. Lisäksi yhtiöiden toimiala, koko ja kehitysvaihe vaihtelevat suuresti. Näistä eroista johtuen sekä myös veroraportoinnista aiheutuvan hallinnollisen taakan kohtuullistamiseksi yhtiöt saavat pitkälti päättää itse, miten veroistaan raportoivat. Kaikkien yhtiöiden on kuitenkin laadittava jonkinlainen raportti, joka tulee julkaista selkeänä kokonaisuutena joko erillisenä raporttina, vuosikertomuksen yhteydessä tai yritysraportin yhteydessä. (Omistajaohjaus, 2014, 2–3.)

Veroraporttien tulee ohjeistuksen mukaan kattaa yhtiön strategia ja toimintaperiaatteet sekä kvantitatiiviset verotiedot. Lisäksi ohjeistuksessa on tarjottu ehdotuksia siitä, miten raporttia voidaan vielä täydentää vapaaehtoisilla tiedoilla. (Omistajaohjaus, 2014, 2–3.) Seuraavaksi on esitetty, mitkä vähimmäistiedot yhtiön tulee esittää näistä ryhmistä sekä tiedot, jotka yhtiö voi halutessaan antaa laajentaakseen veroraportointia.

3.3.1 Strategia ja toimintaperiaatteet

Ohjeistuksen mukaan strategiasta ja toimintaperiaatteista tulee antaa selvitys siitä, miten yhtiö on järjestänyt veroasioiden organisoinnin sekä siitä, miten veroasioita johdetaan yhtiössä. Lisäksi on esiteltävä yhtiön verostrategia, se mitä tällä tavoitellaan sekä minkälaista verosuunnittelua yhtiö pääpiirteissään mahdollisesti harjoittaa. Tiedoista, joita raportissa ei ole avattu, tai jotka perustuvat arvioon, on esitettävä selvitys. Yhtiön

on myös selvennettävä minkälaisia raportointiperiaatteita sekä olennaisuusperiaatetta raportissa on käytetty. (Omistajaohjaus, 2014, 2.)

3.3.2 Kvantitatiiviset verotiedot

Kvantitatiivisista verotiedoista yhtiöiden on raportoitava ne tunnusluvut, jotka havainnollistavat yhtiön veronmaksua. Esimerkkeinä mainitaan liikevaihto, tulos ennen veroja sekä henkilöstön lukumäärä. Tunnusluvut on esitettävä maittain. Lisäksi raportissa tulee luetella kaikki yhtiön maksamat ja tilittämät verot sekä vastaanottamat julkiset tuet eriteltynä maittain ja verolajeittain. Erikseen on vielä tuotava esille ne verot tai saadut tuet, jotka on maksettu, tilitetty tai vastaanotettu veroparatiisivaltioilta. Veroparatiiseihin sovelletaan OECD:n määritelmää veroparatiiseista. Viimeisenä on ilmoitettava hankittujen tai luovutettujen yhtiöiden osuus. Tiedot tulee raportoida omistuksen alkamishetkestä omistuksen luopumishetkeen. (Omistajaohjaus, 2014, 2.)

3.3.3 Vapaaehtoisesti annettavat lisätiedot

Yhtiö voi halutessaan esittää investointinsa ja hankintansa maittain eriteltynä. Lisäksi voidaan esittää täsmäytyslaskelmat efektiivisestä tuloverokannasta sekä laskennallisten verosaamisisten ja verovelkojen muutoksesta. Raportin informatiivisuutta lisää myös vertailutietojen esittäminen yhdeltä tai useammalta tilikaudelta. Jos veroraportti on ulkopuolisen ja riippumattoman tahon varmentama, voidaan tämä mainita veroraportin yhteydessä. (Omistajaohjaus, 2014, 2–3.)

3.3.4 Ohjeistuksen saama kritiikki

Omistajaohjauksen ohjeistus on jokseenkin tulkinnanvarainen. Ohjeistuksen mukaan ”tarkoituksena onkin antaa raamit, joiden puitteissa kukin yritys tekee omat valintansa”, mutta toisaalta raportissa myös luetellaan tiedot, jotka yhtiön on vähintään raportoitava (Omistajaohjaus, 2014, 2–3). Vaikka ohjeistus on askel oikeaan suuntaan, on se saanut osakseen myös kritiikkiä. Kansalaisjärjestö Finnwatchin mukaan (2015, 17) ohjeistus antaa yhtiöille liikaa joustavuutta, raporttien tarkoituksenmukaisuuden ja vertailukelpoisuuden kustannuksella. Ohjeistus antaa yhtiöille vapaat kädet

raportoinnissa käytetyn olennaisuuden valinnalle, mikä voi johtaa siihen, että ratkaisevaa tietoa jää raportoimatta, eikä raportti täytä sille asetettuja tavoitteita, eli sen perusteella ei voi muodostaa kuvaa yhtiön veronmaksun vastuullisuudesta. Yhtiö voi ohjeistuksen puitteissa myös päättää olla raportoimatta tiettyä tietoa, jolloin perusteluksi riittää se, että kyse on liikesalaisuudesta.

Ohjeistus ei myöskään määrittele riittävän tarkasti, mitä valtioita veroparatiiseilla tarkoitetaan, sillä OECD:lla on olemassa useita keskenään erilaisia listauksia tai määritelmiä veroparatiisivaltioista. (Finnwatch, 2015, 17.) Finnwatch pyysi omistajaohjaukselta tarkennusta veroparatiisin määritelmään. Omistajaohjauksen (2015) sähköpostilla antaman tarkennuksen mukaan OECD:n määritelmän mukaisiksi veroparatiiseiksi katsotaan sellaiset valtiot tai alueet, joissa veroja ei tarvitse maksaa, verotuksen taso on ainoastaan nimellinen, kyseisellä valtiolla tai alueella ei ole tiedonvaihtoa muiden maiden viranomaisten kanssa sekä yhtiöllä ei ole veroparatiisissa todellista liiketoimintaa (Finnwatch, 2015, 18). Näiden kriteerien mukaan vain harva valtio voidaan lukea veroparatiisiksi ja kyseessä onkin veroparatiisin suppea määritelmä (Knuutinen, 2014, 225–226). Kansalaisjärjestö Finnwatch sekä kansainvälinen tutkijaverkosto Tax Justice Network kannattavat veroparatiisin laajempaa määritelmää, jonka mukaan veroparatiiseiksi katsotaan kaikki sellaiset maat, jotka mahdollistavat lain puitteissa sellaisen verosuunnittelun tai verojen välttelyn, jonka avulla vältytään maksamasta veroja, jotka toisessa maassa olisi lain mukaan pitänyt maksaa (Knuutinen, 2014, 226; Finnwatch, 2014, 18). Esimerkiksi Euroopan parlamentti on todennut, että EU-maista Belgian, Kyproksen, Unkarin, Irlannin, Luxemburgin, Maltan ja Alankomaiden käyttäytymiseen liittyy piirteitä, jotka kannustavat aggressiiviseen verosuunnitteluun ja näiden valtioiden voidaan katsoa menettelevän veroparatiisin kaltaisesti (Euroopan parlamentti, 2019).

4 AINEISTON JA TUTKIMUKSEN ESITTELY

4.1 Yleistä valtio-omisteisten yhtiöiden veroraportoinnista

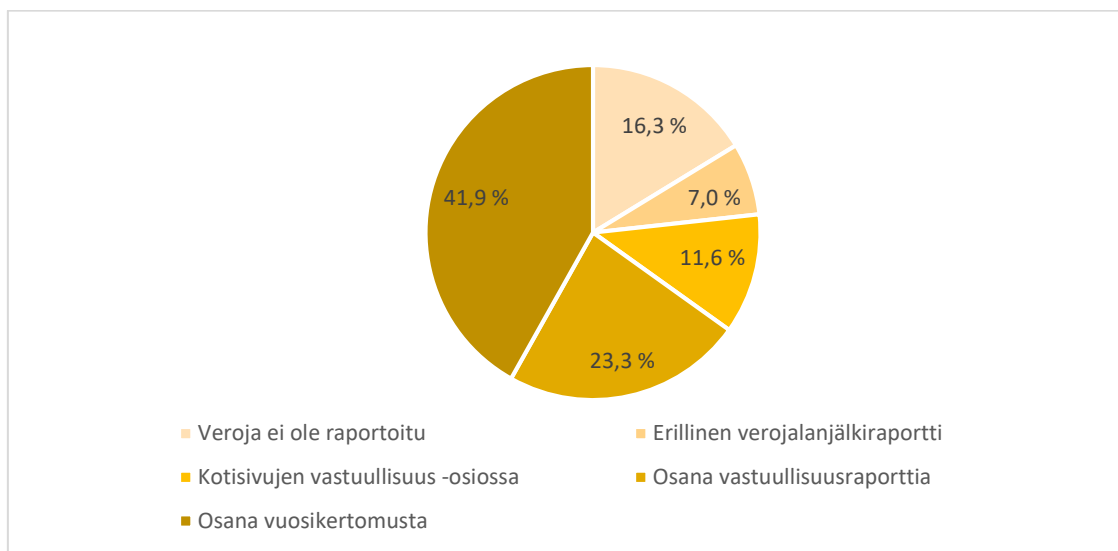
Tässä tutkielmassa perehdytään valtio-omisteisten yhtiöiden veroraporttien tarkasteluun. Valtion enemmistöomisteisten yhtiöiden on raportoitava verokontribuutioistaan tilikaudesta 2014 lähtien (Omistajaohjeus, 2014). Pakollinen veroraportointi koskee kaikkia valtion enemmistöomisteisiä yhtiöitä. Vähemmistöomisteisille yhtiöille veroraportointi on vapaaehtoista, mutta suositeltavaa. Tutkielmassa tarkastellaan viimeisimmän saatavilla olevan tilikauden, eli tilikauden 2018 veroraportteja. VNK:n kotisivujen (2019a) mukaan merkittäviä valtion enemmistöomisteisiä yhtiöitä on yhteensä 46 kappaletta, joista Sotedigi Oy ja Valtionkehitysyhtiö Vake ovat aloittaneet varsinaisen operatiivisen liiketoimintansa tilikaudella 2018 eikä niille ollut vielä kertynyt liikevaihtoa. Lisäksi OHY Arsenal Oy on asetettu selvitystilaan. Nämä yhtiöt eivät ole raportoineet veroistaan, eikä niitä poikkeuksellisen tilanteen vuoksi ole syytä huomioida kokonaiskuvan muodostamisessa valtion enemmistöomisteisten yhtiöiden veroraportoinnista.

Valtion enemmistöomisteisista yhtiöistä pörssissä listattuja yhtiöitä vuoden 2018 lopussa ovat Finnair Oyj ja Fortum Oyj. Valtion omistusosuus Nesteestä on laskenut tilikaudella 2018. Valtion ja valtion kokonaan omistaman kehitysyhtiö Vaken kautta omistama osuus Nesteestä tilinpäätöshetkellä oli 44,7% (Neste, 2019b, 112). Nestettä tarkastellaan kuitenkin osana valtion enemmistöomisteisiä yhtiöitä kokonaiskuvan muodostamisessa yhtiöiden veroraportoinnista, sillä VNK:n (2019a) mukaan se on yhä luokiteltuna tähän ryhmään. Valtiolla oli 31.12.2018 sijoitusyhtiö Solidium Oy:n (2018, 4) kautta vähemmistöomistuksia kahdessatoista pörssiyhtiössä, joilla kaikilla on ollut kansainvälistä liiketoimintaa tilikaudella 2018. Solidiumin tarkoituksena on sijoittaa varojaan yhtiöihin, joissa halutaan taata kotimainen omistusosuus sekä joihin kohdistuu kansallisia intressejä (Valtioneuvoston kanslia, 2019c).

4.1.1 Yleistä valtion enemmistöomisteisten yhtiöiden veroraportoinnista

Valtion enemmistöomisteisista yhtiöistä veroista oli raportoinut 36 yhtiötä. Suosituin tapa oli raportoida verot osana yhtiön vuosikertomusta (taulukko 1). Kolme yhtiötä oli laatinut erillisen verojalanjälkiraportin. Loput yhtiöistä raportoivat veroistaan osana yrityksen yhteiskuntavastuuraporttia tai kotisivujen vastuullisuus -osiossa. Yhteensä seitsemän yhtiötä ei ollut laatinut minkäänlaista julkisesti saatavilla olevaa tai tilinpäätöksen yhteydessä julkaistua veronmaksua koskevaa selvitystä.

Taulukko 1 Valtion enemmistöomisteisten yhtiöiden veroraportit

Yhdeksän yhtiötä oli veroraportoinnin yhteydessä viitannut VNK:n omistajaohjauksen ohjeistukseen. Fingrid Oyj:n vuosikertomus sisältää ainoana maininnan ulkopuolisesta varmennuksesta (Fingrid, 2019, 114). Varmennusraportista jää kuitenkin epäselväksi kattaako varmennus veroraportointi -osion kokonaisuudessaan.

Kokonaiskuvan muodostamisessa enemmistöomisteisten yhtiöiden veroraportoinnista haasteeksi muodostuu se, että yhtiöiden veroraporttien sisällössä ja laajuudessa on havaittavissa suurta vaihtelua, eivätkä ne noudata mitään tiettyä mallia. Tämä on tosin odotettavissa, sillä omistajaohjaus antaa ohjeistuksessaan veroraportoinnille pelkät raami ja yhtiöt ovat keskenään erilaisia esimerkiksi koon, toimialan ja kansainvälisyyden perusteella tarkasteltuna (Omistajaohjaus, 2014, 3). Valtion enemmistöomisteisista yhtiöistä noin kaksi kolmasosaa luokitellaan KPL 1:4 pykälän mukaan suuryrityksiksi.

Keskikokoisia yrityksiä on 18% ja pien- ja mikroyrityksiä yhteensä myöskin 18% KPL 1:4 § kokoluokitusten mukaan. 31% yhtiöistä hoitaa erityistehtävää, jolla on tietty strateginen intressi (Valtioneuvoston kanslia, 2019b).

Valtion enemmistöomisteisten yhtiöiden verostrategian ja -toimintaperiaatteiden raportointia kuvataan taulukossa 2. Taulukossa on esitetty prosentteina, kuinka moni yhtiöistä on raportoinut omistajaohjauksen ohjeistuksessa edellytetyt tiedot. Taulukosta ilmenee, että verosuunnittelun pääperiaatteet ja verostrategian on raportoinut noin 60% yhtiöistä. Periaatteena verojen maksamiselle pidetään muun muassa verojen maksamista siihen maahan, jossa ne liiketoiminnan tai verovelvollisuuden perusteella ovat syntyneet. Monet yhtiöt haluavat korostaa, että veronmaksulle on aina liiketoiminnallinen peruste. Kolme yhtiötä toteaa, että verot maksetaan verojen minimoinnin sijaan tarkoituksenmukaisuusperiaatteen ohjaamina. Toinen yleisesti käytetty tapa on todeta veroraportissa, että yhtiö noudattaa veronmaksussaan lakia kaikissa maissa ja yhtiöissään. Useammassa raportissa korostetaan veronmaksun tai verostrategian läpinäkyvyyttä. Muutama yhtiö on todennut, että verotuksen pääperiaatteena tai verostrategian tarkoituksena on tukea liiketoimintaratkaisuja, joilla halutaan muun muassa turvata toiminnan tehokkuus ja osakkeenomistajille maksettavat osingot. Moni yhtiö toteaa, ettei se harjoita aggressiivista verosuunnittelua. Esimerkiksi Arctia taas toteaa, että yhtiö harjoittaa verosuunnittelua, kuitenkin elinkeinoverolakia noudattaen (Arctia, 2019, 25). Monessa raportissa avataan myös tilanteita, joissa yritys hyödyntää verosuunnittelua tai ulkopuolisia verokonsultteja.

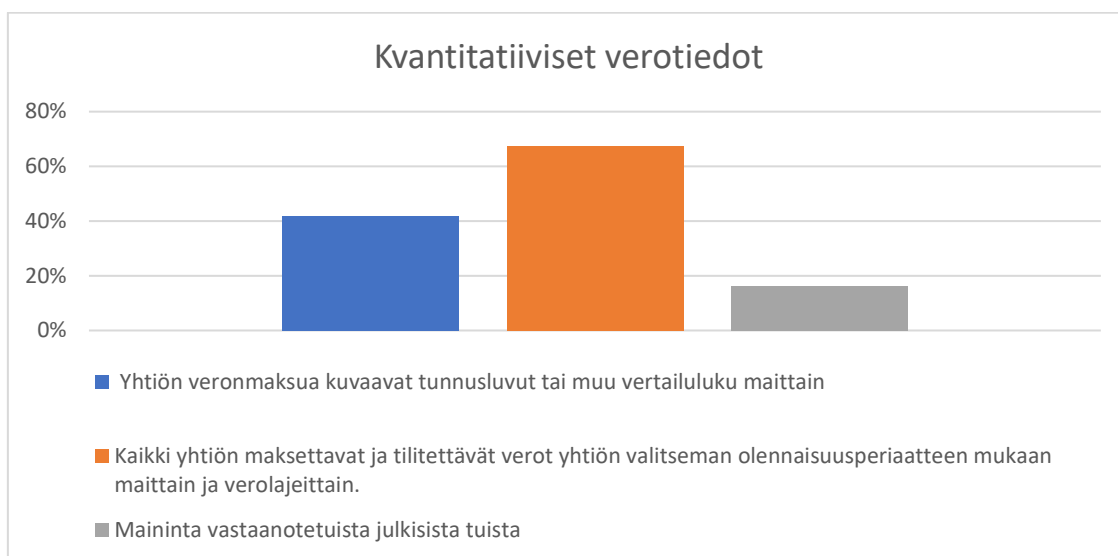
Taulukko 2 Ohjeistuksen mukaiset tiedot verostrategiasta ja -toimintaperiaatteista

Informaatiota veroasioiden organisoinnista ja johtamisesta on sisällyttänyt raportointiinsa noin kolmasosa valtion enemmistöomisteisista yhtiöistä. Lähes kaikissa nämä tiedot raportoineissa yhtiöissä veroasioista päättää talousjohtaja tai toimitusjohtaja, mutta verostrategia ja -linjaukset tai muut olennaiset päätökset ovat viime kädessä hallituksen hyväksymiä. Raportointi- ja olennaisuusperiaatteet sekä mahdolliset poisrajaamiset on raportoitu kaikkein harvimmoin. Vain 16% yhtiöistä on sisällyttänyt raportointiinsa tietoja tästä kategoriasta. Tämän luvun tarkastelussa tulee ottaa huomioon, että kaikkien yhtiöiden veroraportoinnissa raportointi- ja olennaisuusperiaatteiden raportoiminen ei ole tarpeen, sillä raportti voi jo sisältää kaiken tarvittavan informaation. Alhainen prosenttiluku ei siten suoraan kerro siitä, että raportointi tässä kohtaa olisi heikkoa. Monet yhtiöt viittaavat jonkin tiedon raportoimatta jättämiseen olennaisuusperiaatteen perusteella, mutta ainoastaan Posti ja Finnair kertovat käytetyn olennaisuuden euromääräisenä. Esimerkiksi Governia (2020) on julkaissut veroraportoinnin yhteydessä kokonaan erillisen sivun laadintaperiaatteista, mistä käytetty olennaisuus ei kuitenkaan käy ilmi. Muutama yhtiö kertoo veroraportoinnissaan raportoivansa kaikki veronsa, mikä helpottaa veroraportoinnin tulkintaa.

Taulukossa 3 on esitetty valtion enemmistöomisteisten yhtiöiden raportoimat kvantitatiiviset verotiedot. Veronmaksua kuvaavat tunnusluvut maittain on esittänyt 42% yhtiöistä. Yleisimmin esitetyt tunnusluvut ovat omistajaohjauksen ohjeistuksessakin esitetyt liikevaihto, tulos ennen veroja sekä henkilöstömäärä. Jotkut yhtiöt ovat myös raportoineet verotuksessa hyödynnettyjä aikaisempien vuosien tappioita. Kaikki maksettavat ja tilitettävät verot yhtiön oman olennaisuusperiaatteen mukaisesti maittain ja verolajeittain on esittänyt raportoinnissaan kaksi kolmasosaa yhtiöistä. Yhtiön vastaanottamista julkisista tuista on raportoinut jollain tasolla vain 16% yhtiöistä. Tässäkin kohdassa alhaiseen prosenttilukuun voi olla syynä se, että monet yhtiöt, jotka eivät ole vastaanottaneet julkisia tukia, eivät ole erikseen sisällyttäneet raporttiin mainintaa tästä.

Taulukko 3 Ohjeistuksen mukaiset kvantitatiiviset verotiedot

Yhteensä yhdeksän yhtiötä on viitannut veroraporteissaan veroparatiiseihin tai alhaisen verotuksen maihin. Suurin osa näistä yhtiöistä kertoo, että niillä ei ole kytköksiä tai toimintaa veroparatiiseissa. Neste poikkeaa tässä suhteessa hieman muista yhtiöistä, sillä sen veroraportissa mainitaan useita matalan veroasteen maita, joissa Nesteellä on liiketoimintaa ja joissa Neste hyödyntää alhaista verotusta (Neste, 2019a, 2) Omistajaohjauksen ohjeistuksen (2014, 2) mukaan veroparatiisivaltiosta on raportoitava kaikki verot ja vastaanotetut tuet maittain ja verolajeittain. Yksikään yhtiö ei ole suoraan ilmoittanut näitä kvantitatiivisia verotietoja, minkä vuoksi veroparatiisitietoja ei ole mielekästä esittää kvantitatiivisten verotietojen taulukossa.

Kansainvälistä liiketoimintaa tai veroraportoinnin kannalta maininnan arvoisia kansainvälisiä yhteyksiä oli yhtiöiden veroraporttien mukaan tarkastelukaudella neljällätoista yhtiöllä (taulukko 4). Taulukkoon on otettu mukaan vain yhtiöt, jotka oman veroraportointinsa yhteydessä raportoivat veroista maakohtaisesti tai ovat sisällyttäneet veroraportointiinsa maininnan kansainvälisestä toiminnasta.

Taulukko 4 Valtion enemmistöyhtiöt, joilla veroraportoinnin mukaan kv-toimintaa

Yhtiö	Toimiala	Kansainvälinen toiminta veroraportin mukaan
Fingrid Oyj	sähkön voimansiirtopalvelu	vähäistä toimintaa Tanskassa
Finnair Oyj	lentoliikenne	toimintaa useissa maissa
Fortum Oyj	energiantuotanto	toimintaa useissa maissa
Gasum Oy	maakaasun tukkukauppa	Norja ja Ruotsi
Governia-konserni Oy	sijoitusyhtiö	Venäjä
Neste Oyj	öljyn jalostus	toimintaa useissa maissa
Nordic Morning Group Oyj	graafinen teollisuus	Ruotsi
Patria Oyj	puolustusvälineeteollisuus	Ruotsi, Puola ja muut maat
Posti Group Oyj	postipalvelut	toimintaa yhdessätoista maassa
Suomen Rahapaja Oy	metalliteollisuus	Saksa ja Espanja
Suomen Teollisuussijoitus Oy	pääomasijoitustoiminta	sijoitukset kansainvälisiin rahastoihin
Teollisen yhteistyön rahasto Oy (Finnfund)	erityisrahoituslaitos	veroja maksettu Intiaan, Panamaan ja Turkkiin
Vapo Oy	turve- ja puuteollisuus	Ruotsi, Viro, Espanja ja Alankomaat
VR-Yhtymä Oy	rautatieliikenne	Ruotsi, Venäjä ja Viro

Maakohtaisten verojen raportoinnin täydellisyyden tulkintaa hankaloittaa se, että yhtiöt eivät välttämättä selkeästi kerro, onko kaikkien maiden verot raportoitu. Toisaalta verot on voitu raportoida kaikkien maiden osalta, mutta vertailua varten ei ole raportoitu tunnuslukuja kuten liikevaihtoa, voittoa ennen veroja tai henkilöstömäärää maittain, jolloin verojen maksusta on vaikea saada oikeaa kuvaa. Esimerkiksi Vapo ja Teollisen yhteistyön rahasto Oy eli Finnfund raportoivat verot maittain, mutta eivät raportoivat veronmaksua kuvaavia tunnuslukuja (Finnfund, 2019, 12; Vapo, 2019, 64). Jotkin yhtiöt ovat myös esittäneet verot maittain vain tiettyjen maiden osalta. Esimerkiksi Patria (2019) esittää vain merkittävimmät maat, mutta raportti ei sisällä mitään euromääräisiä perusteluja rajaukselle.

4.1.2 Yleistä valtion vähemmistöomisteisten yhtiöiden veroraportoinnista

Kaikki pörssilistatut valtion vähemmistöomisteiset yhtiöt SSAB AB:ta lukuun ottamatta ovat sisällyttäneet yhteiskuntavastuuraportointiinsa jonkinlaista mainintaa veroista. Raportoinnin laajuus vaihtelee paljon myös vähemmistöyhtiöiden kohdalla. Valtion Solidiumin kautta omistamat vähemmistöomisteiset yhtiöt ovat keskenään paremmin vertailukelpoisia enemmistöomisteisiin yhtiöihin verrattuna, sillä vaikka ne toimivatkin eri toimialoilla, ovat kaikki kansainvälisiä pörssiyrityksiä. Taulukossa 5 on lueteltu valtion Solidiumin kautta omistamat pörssiyritykset, näiden toimiala sekä Solidiumin osuus yhtiön äänivallasta 31.12.2018.

Taulukko 5 Valtion Solidiumin kautta omistamat yhtiöt per 31.12.2018

Yhtiö	Toimiala	Osuus äänivallasta
Elisa Oyj	puhelinliikenne	10,04 %
Kemira Oyj	kemianteollisuus	16,70 %
Konecranes Oyj	konevalmistaja	7,40 %
Metso Oyj	metalliteollisuus	14,90 %
Nokia Oyj	tietoliikenneala	3,70 %
Outokumpu Oyj	metallit ja teknologia	22,80 %
Outotec Oyj	mineraalien- ja metallien jalostusteknologia	14,89 %
Sampo Oyj	pankki- ja vakuutustoiminta	10,01 %
SSAB AB	metalliteollisuus	10,00 %
Stora Enso Oyj	metsäteollisuus	27,30 %
Tieto Oyj	informaatioteknologiapalvelut	10,00 %
Valmet Oyj	paperi- sellu- ja energiateknologia	11,14 %

Solidiumin kautta omistetuista pörssiyrityksistä seitsemän oli hankkinut veroraportoinnin kattavan ulkopuolisen varmuuden. Verojen raportointia koskevat tiedot on julkaistu osana yhteiskuntavastuuraporttia, vuosikertomusta, vuosikertomuksen GRI-liitteessä tai kotisivujen vastuullisuus -osiossa. Kemira Oyj on laatinut erillisen verojalanjälkiraportin. SSAB on yhtiöstä ainoa, joka ei ole raportoinut veronmaksustaan osana yhteiskuntavastuuta. Raportissa todetaan ainoastaan, että SSAB on merkittävä veronmaksaja sekä verojen yhteismäärä kerrotaan (SSAB, 2019, 93–94). Yhdeksän yhtiötä on sisällyttänyt veroraportointiinsa maa- tai liiketoiminta-aluekohtaista informaatiota veronmaksusta. Esimerkiksi Nokia ja Kemira raportoivat veroista

liiketoiminta-alueittain (Kemira, 2019b, 7; Nokia, 2019, 38). Metso ja Valmet taas raportoivat suurimmat maat tuloveroilla mitattuna (Metso, 2019, 5; Valmet, 2019b, 57). Raportoinnin laajuus vaihtelee muutamasta kappaleesta tai taulukosta Kemiran kahdeksan sivun pituiseen raporttiin. Yleisimmin verojen maksulle on omistettu muutama sivu yhtiöiden vastuullisuusraportoinnissa.

4.2 Sisällönanalyysiin valitut yhtiöt

Tarkemmin analysoitavat yhtiöt jaetaan kolmeen kategoriaan valtion omistusosuuden perusteella, jotta voidaan tarkastella, onko valtion omistusosuudella vaikutusta yhtiöiden veroraportoinnin laatuun tai sisältöön. Yhtiöt on jaettu tarkastelua varten kolmeen ryhmään seuraavasti:

1. Valtion kokonaan omistamat yhtiöt
2. Pörssiyhtiöt, joissa valtiolla on enemmistöomistus.
3. Pörssiyhtiöt, joissa valtiolla on merkittävä vähemmistöomistus.

Kustakin ryhmästä valitaan tarkasteltavaksi kahden yhtiön veroraportit tilikaudelta 2018. Valtion kokonaan omistamia yhtiöitä on 29 kappaletta (Valtioneuvoston kanslia, 2019a). Näistä yhtiöistä mielenkiinto kohdistuu yrityksiin, joilla on veroraportointinsa perusteella liiketoimintaa myös Suomen ulkopuolella. Tällaisia yhtiöitä ovat Gasum Oy, Governia-konserni Oy, Nordic Morning Group Oyj, Posti Group Oyj, Suomen Rahapaja Oy, Suomen Teollisuussijoitus Oy sekä VR-Yhtymä Oy. Näiden yhtiöiden joukosta veroraporttien sisällönanalyysiin on valittu Posti Group Oyj sekä Gasum Oy. Nämä yhtiöt ovat valtion kokonaan omistamista yhtiöistä liikevaihdolla mitattuna suurimpia VR-Yhtymä Oy:n lisäksi. VR-Yhtymän veroraportointi on kuitenkin hyvin suppeaa eikä sitä sen vuoksi ole mielekäästä tarkastella. Posti toimii nimensä mukaisesti posti- ja logistiikka-alalla. Postin palveluihin kuuluu posti-, logistiikka- ja pakettipalvelut sekä verkkokauppa. (Posti, 2019b, 3.) Gasum on energiayhtiö, jonka toimintaan kuuluu muun muassa biokaasun tuottaminen, biohajoavien jätejakeiden käsittely ja maakaasun jakelu (Gasum, 2019a).

Valtion enemmistöomisteisista pörssi-yhtiöistä analysoidaan Finnair Oyj:n ja Fortum Oyj:n veroraportit. Valintaa perustellaan sillä, että valtion omistusosuus kolmannesta pörssi-yhtiöstä Neste Oyj:stä on laskenut alle puoleen. Finnair on lentoyhtiö, joka panostaa erityisesti Euroopan ja Aasian väliseen liikennöintiin. Tärkeimmät liiketoiminnot ovat matkustaja- ja rahtiliikenne. Valtion omistusosuus Finnairista on 55,8 %. (Finnair, 2020.) Fortum on energiayhtiö, jonka liiketoimintaan kuuluu muun muassa sähkö- ja lämpötuotanto sekä myynti, kaukolämpö ja -kylmä, jätteen energiahyötykäyttö ja biopolttoaineet. Fortumin liiketoiminnassa korostuvat kestävyys ja puhdas energia. (Fortum, 2020.) Valtion omistusosuus Fortumista oli 50,8 % tilikauden 2018 lopussa (Fortum, 2019a, 32).

Kolmannesta ryhmästä analysoitaviksi yhtiöiksi valitaan Kemira Oyj ja Stora Enso Oyj. Kemira on kemianteollisuuden yhtiö, jonka liiketoimintaa ovat kemialliset ratkaisut ja prosessinhallinta paperi- ja selluteollisuudelle, raaka- ja jäteveden käsittelyratkaisut sekä öljy-, kaasu- ja kaivosteollisuuden kemialliset ratkaisut (Kemira, 2020). Stora Enso on metsäteollisuusyhtiö, joka valmistaa pakkaus- ja biomateriaaleja, paperia sekä puurakenteita. Yhtiö panostaa uusiutuviin ja kierrätettäviin tuotteisiin. (Stora Enso, 2019, 2.) Kemira on laatinut erillisen verojalanjälkiraportin, joka on valtion vähemmistöomisteista yhtiöistä laajin raportin pituudella mitattuna. Valtio omisti 31.12.2018 Kemirasta 255 miljoonaa euroa ja Stora Ensosta 912 miljoonaa euroa (Solidium, 2018, 4). Valtion Solidiumin kautta omistama osuus ja samalla äänimäärän osuus Kemirasta oli tilikauden 2018 lopussa 16,7 % yhtiön markkina-arvon ollessa 1502 miljoonaa euroa. Solidium oli Kemiran toiseksi suurin omistaja Oras Invest Oy:n jälkeen, jolla oli 18,2 % omistusosuus tilikauden 2018 lopussa. (Kemira, 2019a, 12, 19.) Valtion omistusosuus Stora Ensosta puolestaan oli 27,3 % osakkeiden äänivallasta tilikauden 2018 lopussa (Stora Enso, 2019, 17). Omistusosuus on suurin valtion vähemmistöomisteisistä pörssi-yhtiöistä. Äänivallalla mitattuna Solidium ja FAM AB ovat Stora Enson tärkeimmät omistajat. Molemmilla oli yhtiössä 27,3 % äänivalta tilikauden 2018 lopussa (Stora Enso, 2019, 17).

4.3 Tutkimuksen kulku ja luokittelu

Yhtiöiden veroraportti on haettu yhtiöiden kotisivuilta. Tutkimuksessa on aluksi kerätty kaikkien valtion enemmistöyhtiöiden sekä valtion vähemmistöomisteisten pörssiyhtiöiden osalta tilikaudelta 2018 raportoidut verotiedot. Tiedot on kerätty yritysten vastuullisuusraporteista, vuosikertomuksista tai kotisivujen vastuullisuus -osioista. Yhtiön veronmaksusta kertova raportti tai osio on otsikoitu yleisimmin taloudellinen vastuu, verojalanjälki, taloudellinen arvonluonti tai yritys x veronmaksajana. Kaikkien yhtiöiden veroraportteihin on tutustuttu ja pääkohdat niistä on koottu Exceliin kokonaiskuvan muodostamiseksi. Veroraporteista on katsottu, mitkä omistajaohjauksen ohjeistuksen edellyttämät tiedot nämä sisältävät. Yhtiöt on lisäksi ryhmitelty sen mukaan, onko niillä omien veroraporttiansa mukaan kansainvälistä liiketoimintaa vai ei.

Sisällönanalyysiin valittujen yhtiöiden veroraportit eli tutkielman varsinainen aineisto on laajuudeltaan yhteensä 32 sivua. Yhtiöiden veroraporttien sisältö on luokiteltu VNK:n omistajaohjauksen ohjeistusta mukaillen luokittelemalla tiedot kuuteen ryhmään. Pääluokat ovat yleiset verotukseen liittyvät toimintaperiaatteet, raportointi ja olennaisuus, kvantitatiiviset verotiedot, veroparatiiseja koskevat tiedot, muut kvantitatiiviset verotiedot sekä vapaaehtoiset lisätiedot. Pääluokat sisältävät alaluokkia. Havainnollistamisen vuoksi pää- ja alaluokat on esitetty kuviossa 4.

Kuvio 4 Tietojen ryhmittely pää- ja alaluokkiin sisällönanalyysissä

Yleisten verotukseen liittyvien toimintaperiaatteiden- pääluokan alaluokkia ovat veroasioiden organisointi ja johtaminen sekä verostrategia ja verosuunnittelun pääperiaatteet. Raportointi ja olennaisuus -pääluokan alaluokat on jaettu raportointiperiaatteisiin, olennaisuuden määrittelyyn sekä selvityksiin raportoimatta jätetyistä tai arvioon perustuvista eristä. Kolmannen pääluokan eli kvantitatiivisten verotietojen alaluokat ovat veronmaksua kuvaavat tunnusluvut maittain, maksetut ja tilitetyt verot maittain sekä maksetut ja tilitetyt verot verolajeittain. Maksettujen ja tilitettyjen verojen kuvaamista maittain edellytetään vain yhtiön itsensä määrittämän olennaisuusperiaatteen tasolla omistajaohjauksen ohjeistuksen mukaisesti. Neljäs pääluokka kattaa veroparatiiseista raportoitavat tiedot. Veroparatiisien kohdalla ohjeistuksessa ei ole mainintaa olennaisuusperiaatteesta. Tämä tulkitaan analyysissä siten, että veroparatiiseista on raportoitava kaikki maksetut ja tilitetyt verot maittain ja verolajeittain sekä vastaanotetut julkiset tuet ilman, että olennaisuusperiaatetta

sovelletaan. Viides pääluokka on nimeltään muut kvantitatiiviset verotiedot ja se sisältää tiedot vastaanotetuista julkisista tuista maittain sekä tiedot tilikaudella hankituista tai myydyistä yhtiöistä. Viimeiseen pääluokkaan eli vapaaehtoisesti annettaviin lisätietoihin sisältyvät alaluokat ovat investoinnit ja hankinnat maittain, verojen täsmäytyslaskelmat, kvantitatiivisten verotietojen vertailutiedot aikaisemmilta tilikausilta sekä ulkopuolisen tekemä riippumaton varmennus. Verojen täsmäytyslaskelmat -alaluokkaan sisältyvät efektiivisen tuloverokannan sekä laskennallisten verosaamisten ja -velkojen muutosten täsmäytyslaskelmat.

Alaluokkien tarkoituksena on pitää yllä tutkimuksen fokusta eli tarkastella VNK:n omistajaohjauksen mukaan veroraportoinnin kannalta olennaisiksi katsottuja tietoja. Pääluokkia on sisällönanalyysissä kuusi, koska analyysissä on katsottu perustelluksi rajata omistajaohjauksen ryhmiä strategia ja toimintaperiaatteiden sekä kvantitatiivisten verotietojen osalta vielä tarkemmin. Näin sisällönanalyysin rakenne on ymmärrettävämmiin jäsenneily. Eri alaluokkien edellyttämä tieto tai tiedot merkitään joko raportoiduksi, osittain raportoiduksi tai raportoimatta jätetyksi. Näiden lisäksi tieto voi olla jätetty raportoimatta, mutta veroraportointi kokonaisuudessaan huomioiden tiettyä kohtaa ei ole tarpeen mainita. Esimerkiksi Gasumin (2019c) veroraportista käy ilmi, että yhtiöllä on toimintaa ainoastaan Pohjoismaissa, joten veroraporttiin ei ole erikseen tarpeen sisällyttää mainintaa veroparatiiseista.

Analyysivaiheessa yhtiöiden veroraportteihin on perehdytty huolellisesti, niistä on etsitty vaaditut tiedot sekä ryhmitelty tiedot yllä esiteltyihin luokkiin. Raportointikriteerit tarkentuivat vielä aineistoon perehtymisen myötä. Analyysiä tehtäessä aineiston pariin on palattu useita kertoja, jotta kaikki raportointikriteereihin liittyvä tieto on varmasti huomioitu analyysissä. Tämän jälkeen on muodostettu yhteenveto sisällönanalyysin tuloksista. Lopuksi sisällönanalyysiä on tarkasteltu suhteessa teoreettiseen viitekehukseen.

5 VERORAPORTTIEN ANALYSOINTI

5.1 Sisällönanalyysi: veroraportit suhteessa omistajaohjauksen ohjeistukseen

Yhtiöiden veroraportteja tarkastellaan analyysissä kuuden pääluokan avulla. Veroraporttien sisältö analysoidaan pääluokittain aloittamalla yleisistä verotukseen liittyvistä toimintaperiaatteista. Jokaisesta pääluokasta on esitetty taulukko kaikkien yhtiöiden osalta ja veroraporttien sisältämät tiedot käydään läpi taulukoiden mukaisessa järjestyksessä yhtiöryhmittäin aloittamalla valtion kokonaan omistamista yhtiöistä eli Postista ja Gasumista. Toisena käsitellään valtion enemmistöomisteiset yhtiöt Finnair ja Fortum ja viimeisenä valtion vähemmistöomisteiset yhtiöt Kemira ja Stora Enso. Pääluokkien jälkeen tarkastellaan vielä lyhyesti yhtiöiden veroraporteissaan ilmoittamia muita tietoja, joita ei voida suoraan liittää omistajaohjauksen ohjeistuksen kriteereihin.

5.1.1 Yleiset verotukseen liittyvät toimintaperiaatteet

Yleisten verotukseen liittyvien toimintaperiaatteiden raportoiminen kaikkien yhtiöiden osalta on esitetty taulukossa 6. Valtion kokonaan omistamat yhtiöt (ryhmä 1) raportoivat, että veroasioista päättää viime kädessä yhtiön hallitus. Postin mukaan veroasioiden operatiivinen hoitaminen on konsernitalous -yksikön vastuulla (Posti, 2019b, 40). Gasumilla talousjohtaja raportoi veroasioiden hoitamisesta toimitusjohtajalle (Gasum, 2019c, 61)

Taulukko 6 Yleisten verotukseen liittyvien toimintaperiaatteiden raportoiminen

Yleiset verotukseen liittyvät toimintaperiaatteet	Ryhmä 1		Ryhmä 2		Ryhmä 3	
	Posti	Gasum	Finnair	Fortum	Kemira	Stora Enso
Veroasioiden organisointi ja johtaminen	Kyllä	Kyllä	Ei	Kyllä	Kyllä	Ei
Verostrategia ja verosuunnittelun pääperiaatteet	Kyllä	Osittain	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä

Valtion enemmistöomisteisista pörssiyhtiöistä (ryhmä 2) Finnair ei ole raportoinut millä tasolla yhtiön verolinjauksista päätetään tai miten veroasiat on hoidettu. Fortum sen sijaan kertoo laajasti veroasioiden organisoinnista ja johtamisesta muun muassa organisaatiokaavion avulla. Fortumin mukaan veroasioiden hoidosta vastaa asiantunteva verotiimi, jota johtava verojohtaja raportoi talousjohtajalle, joka puolestaan on vastuussa verotuksen hallinnoinnista ja strategiasta. Tärkeimmät verotusta koskevat linjaukset ovat hallituksen hyväksymiä. Kokonaisuudessaan Fortumin veroraportti antaa perusteellisen kuvan veroasioiden organisoinnista ja johtamisesta yhtiöstä. Raportti antaa myös tietoa tarkastus- ja riskivaliokunnan tekemistä toimenpiteistä veroasioihin liittyen kuten esimerkiksi merkittävimpiin epävarmuustekijöihin. Epävarmuustekijöitä sekä keinoja näiden hallitsemiseksi on lisäksi vielä avattu useammalla virkkeellä. (Fortum, 2019b, 3–4.)

Valtion vähemmistöomisteisista yhtiöistä (ryhmä 3) Kemiran raportin mukaan päivittäiset veroasiat hoitaa yhtiön verotiimi ja veroihin liittyvät laajemmat linjaukset on kommunikoitu konsernitason tasolla. Kemira veropolitiikan mukaisesti verostrategiaa koskevat päätökset hyväksytään johtokunnan tasolla. (Kemira, 2019b, 4.) Stora Enso ei ole raportoinut veroasioiden organisointia ja johtamista.

Verostrategian ja verosuunnittelun pääpiirteiden raportoinnin arvioiminen on edellistä kategoriaa tulkinnanvaraisempaa. Vaikka kaikki yhtiöt ovatkin raportoineet verostrategian pääpiirteet, raportoinnin yksityiskohtaisuudessa ja laajuudessa on vaihtelua. Ensimmäisestä tarkasteluryhmästä Posti toteaa yhtiön verostrategian koostuvan vastuullisesta toiminnasta, lainsäädännön noudattamisesta, ajallaan tapahtuvasta veronmaksusta sekä verotuksen perustumisesta tosiasialliseen liiketoimintaan. Lisäksi pitkän aikavälin tavoitteeksi esitetään konsernin efektiivisen veroasteen pitäminen Suomen tuloverokannan tasolla. (Posti, 2019b, 39.) Myös Gasumin veroraportissa korostetaan verojen maksun yhteyttä liiketoimintaan sekä lainsäädännön noudattamista. Lisäksi Gasum kertoo verostrategiansa tavoitteiksi joustavuuden, investointien ja osingonmaksun varmistamisen. (Gasum, 2019c, 61.) Gasumin veroraportissa ei ole mainintaa verosuunnittelusta, minkä vuoksi se täyttää alaluokan raportoinnin kriteerit vain osittain. Posti raportoi, että verosuunnittelua ei käytetä keinotekoisesti heikentämään verotettavaa tuloa, mutta verosuunnittelua sen sijaan

voidaan hyödyntää lainsäädännön ja oikeuskäytännön mukaisiin toimiin, joista mainitaan tytäryhtiöiden aikaisempien vuosien verotappioiden hyödyntäminen sekä konserniavustukset (Posti, 2019b, 39).

Toiseen tarkasteluryhmään kuuluva Finnair mainitsee verotuksen pääperiaatteikseen lain mukaan toimimisen, yhteistyön veroviranomaisten kanssa sekä huolellisen ja ajallaan tapahtuvan veroilmoittamisen ja -raportoinnin (Finnair, 2019b, 39). Fortumin veroraportissa ei suoraan kerrota verostrategiasta, mutta yleisenä verotuksen toimintaperiaatteena mainitaan verotuksen hallitseminen kestävästi samalla varmistuen joustavuuden, investointien toteutumiset sekä osakkeenmaksukyvyyn. Myös Fortum mainitsee erikseen verotusta koskevissa velvoitteissaan lainsäädännön noudattamisen. (Fortum, 2019b, 4.) Verostrategia sisältää siis samat elementit kuin Gasumin verostrategia. Verosuunnitteluun liittyen Fortumin raportissa todetaan, ettei Fortumilla ole keinotekoisia liiketoimintarakenteita verojen minimointitarkoituksessa. Fortumin raportti ei sisällä minkäänlaista yleistä linjausta yhtiön harjoittamasta verosuunnittelusta, ja hakusanalla 'verosuunnittelu' tai 'suunnittelu' löytyy neljä mainintaa, jotka kuitenkin viittaavat yhtiön käymiin vero-oikeusprosesseihin sekä yhtiön omaan kannanottoon yleisestä poliittisesta sääntelyilmapiiristä, eivätkä ne liity yhtiön verosuunnittelun pääperiaatteisiin. Fortumin voidaan kuitenkin katsoa täyttävän verostrategian ja verosuunnittelun pääperiaatteiden -alakategoria kokonaisuudessaan, sillä yhtiö on raportoinnissaan rajannut minkälaisia osaksi verosuunnittelua luettavia järjestelyitä yhtiö ei harjoita. Tällaisiksi mainitaan veroparatiisit verotuksen minimointi tarkoituksessa, hybridijärjestelyt, keinotekoiset rakenteet ja instrumentit. (Fortum, 2019b, 2–4.) Finnairin raportissa verosuunnittelun tavoitteeksi määritetään yksinkertaisesti liiketoimintaratkaisujen tukeminen, sekä näiden asianmukaisen toteuttamisen takaaminen verotuksellisesti. Lauseen merkitystä ei ole tarkennettu, mutta asianmukaisuudella viitataan mahdollisesti lain noudattamiseen. Finnairin raportissa todetaan, ettei yhtiö käytä rakenteita, joiden tarkoituksena olisi siirtää verotuloja Suomesta matalammin verotettaviin valtioihin. (Finnair, 2019b, 39.)

Kolmannen ryhmän yhtiöistä Kemira ilmoittaa verostrategiansa pääperiaatteeksi vastuullisen liiketoiminnan tukemisen kestäväällä tavalla. Raportissa kerrotaan, että Kemiralla on konsernin oma veropolitiikka, joka on sekä Kemiran strategian että code of

conductin mukainen. Muilla tavoin tätä konsernin veropolitiikkaa ei Kemiran verojalanjälkiraportissa esitellä. Sen sijaan kerrotaan, että Kemira toimii veroasioissa lainmukaisesti. (Kemira, 2019, 3–4.) Stora Enson mukaan sen veropolitiikkaan kuuluu lainsäädännön noudattaminen. Lisäksi raportissa kerrotaan, että Stora Enson veropolitiikka heijastaa yhtiön arvoja. Stora Enso mainitsee tavoitteekseen verostrategian pitämisen linjassa yhtiön liiketoiminnallisen strategian kanssa. (Stora Enso, 2019, 86.) Verosuunnittelusta löytyy myös mainintoja molempien yhtiöiden osalta. Kemiran raportissa todetaan, että verosuunnittelun tarkoituksena on löytää mahdollisimman tehokas tapa toimia, kuitenkin niin, että verotus perustuu aina todelliseen liiketoimintaan. Kemira kieltää operoivansa veroparatiisimaissa verojen minimointi tarkoituksessa, mutta kertoo hyödyntävänsä verovapautuksia ja -kannustimia. (Kemira, 2019, 5.) Myös Stora Enson raportin mukaan verotus on aina seurausta liiketoiminnasta ja verot ovat vain yksi asia muiden joukossa, mitä yhtiö tarkastelee uusien potentiaalisten liiketoimintojen yhteydessä. Stora Enson raportissa ollaan verosuunnittelun suhteen kuitenkin hyvin avoimia. Stora Enson raportissa luetellaan viisi eri toimintoa, joissa Stora Enso nauttii edullisesta verokohtelusta sekä todetaan kiertelemättä, että yhtiö on valmis tarttumaan valtioiden tarjoamiin verovapautuksiin tai muihin verohoukuttimiin, kunhan ehdot ovat kohtuullisia. (Stora Enso 2019, 86.) Veroista lausutaan ”[a]s with any other business expense, however, we have an obligation to manage our tax costs as part of our financial responsibility to societies and shareholders.” (Stora Enso, 2019, 86). Stora Enson raportista käy siten ilmi, että suhtautuminen verotukseen on verrattavissa liiketoiminnan kuluihin.

5.1.2 Raportointi ja olennaisuus

Raportointi ja olennaisuus- pääluokan raportoimisen toteutuminen kaikkien yhtiöiden osalta on esitetty taulukossa 7. Ensimmäisen ryhmän yhtiöistä Posti täsmentää raportoinnissaan noudattavansa avointa ja läpinäkyvää raportointia veroistaan ja että raportin tiedot perustuvat kirjanpitoon. Raportissa on myös selitetty, mitä veroilla, tilitetyillä sekä maksetuilla veroilla tarkoitetaan. Lisäksi perustellaan, että raportoinnissa käytetty maantieteellinen jakauma on johdonmukainen, sillä samaa jakaumaa käytetään myös konsernitilinpäätöksessä. (Posti, 2019b, 40.) Gasumin mukaan veroraportointi on läpinäkyvyyteen, johdonmukaisuuteen ja luotettavuuteen tähtäävää. Gasum täsmentää,

että raportoidut vertailuvuosien tiedot eivät ole suoraan vertailukelpoisia yritysostojen ja -myyntien vuoksi. (Gasum, 2019c, 61.)

Taulukko 7 Raportointi ja olennaisuus

Raportointi ja olennaisuus	Ryhmä 1		Ryhmä 2		Ryhmä 3	
	Posti	Gasum	Finnair	Fortum	Kemira	Stora Enso
Raportointiperiaatteet	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Osittain
Olennaisuuden määrittely	Kyllä	Ei tarvetta	Kyllä	Ei	Ei	Osittain
Selvitys raportoimatta jätetyistä tai arvion varaan perustuvista eristä	Kyllä	Ei	Kyllä	Ei	Ei	Ei

Finnair on raportoinnissaan selventänyt tuloverojen esittämistapaa sekä mitä muut verot -ryhmä pitää sisällään. Raportissa selvitetään myös, että yhtiön mielestä matkustajilta kerättyjä ja paikalliselle lentoasemalle tilitettyjä matkustajamaksuja ei tule lukea osaksi Finnairin verojalanjälkeä. (Finnair, 2019b, 40.) Fortum kertoo raportissaan raportoivansa läpinäkyvästi ja varmistavansa, että raportoitu tieto on relevanttia ja tiedot ilmoitettu oikein. Fortumin raportoinnissa on esitelty tärkeimpien verotermien määritelmät, sekä miten kyseinen verotermi lasketaan tilinpäätöstiedoista. Lisäksi on selvennetty, minkä vuoksi yhtiö raportoi vertailukelpoisen efektiivisen tuloverokannan ja mistä eristä luku muodostuu. (Fortum, 2019b, 4, 6, 11.)

Myös Kemira on esittänyt verotermien määritelmät ja sen, miten ne perustuvat tilinpäätöstietoihin. Raportissa on niin ikään selvennetty, että verojalanjäljen tiedot perustuvat tilinpäätöksen ja laskentajärjestelmän lukuihin sekä osin arvion varaan perustuviin lukuihin, joiden arvion peruste on myöskin esitetty. (Kemira, 2019, 7–8.) Stora Enso on veroraportoinnissaan esittänyt, mitä maksetuilla ja tilitetyillä veroilla tarkoitetaan (Stora Enso, 2019, 87). Muita raportointiperiaatteisiin viittaavia kohtia yhtiön veroraportoinnissa ei ole.

Omistajaohjauksen ohjeistus antaa yhtiöille vapaat kädet veroraportoinnissa käytetyn olennaisuuden määrittelyyn. Olennaisuusperiaatteen määrittely on tärkeä osa veroraportointia, sillä olennaisuudella on huomattava vaikutus raportoinnin

yksityiskohtaisuuteen ja kokonaiskuvan muodostamiseen verokertymän jakautumisesta. Gasumin kohdalla raportoinnissa käytetyn olennaisuuden määrittely ei ole tarpeen, koska konsernin veroraportoinnissa raportoitujen maiden liikevaihto kattaa koko konsernin liikevaihdon tilinpäätöksen mukaan (Gasum, 2019b). Kun tarkastellaan Postin määrittelemää olennaisuutta, havaitaan, että raportoinnissa käytetään itse asiassa kahta eri olennaisuusraja. Raportissa todetaan ensinnäkin, että tytäryhtiöt, joiden liikevaihto alittaa miljoona euroa, on rajattu raportoinnin ulkopuolelle (Posti, 2019b, 40). Kuitenkin laskettaessa yhteen Postin veroraportissaan ilmoittamien maantieteellisten alueiden liikevaihto, täsmää tämä konsernitilinpäätöksen liikevaihtoa koskeviin tuloslaskelman liitetietoihin, mistä on pääteltävä, että ryhmään ”muut maat” sisältyvät kaikki konserniin kuuluvat yhtiöt. Posti perustelee muiden maiden esittämistä yhteenlaskettuna ryhmänä viiden miljoonan euron olennaisuusrajalta yksittäisen maan kohdalla. Viisi miljoonaa euroa on laskettu maksettavien verojen määrästä. (Posti, 2019b, 40.)

Finnair käyttää raportoinnissaan huomattavasti Postia matalampaa olennaisuusrajaa. Maat, joiden maksettavat tai tilitettävät verot ylittävät 50 000 euroa on raportoitu. Muut maat on esitetty könttänä, mutta toisin kuin Postin raportissa, könttään sisältyvät valtiot on lueteltu. (Finnair, 2019b, 40–41.) Fortum kertoo raportissaan käyttävänsä olennaisuusrajaa, tarkoituksena selkeyttää raportointia (Fortum, 2019b, 8). Tämä on kuitenkin ainoa kohta, jossa olennaisuusperiaatteeseen viitataan, eikä euromääräistä rajaa kerrota. Tämän perusteella Fortumin ei voida katsoa täyttävän raportoinnin olennaisuuden määrittelyn kriteeriä.

Kemira ei ole raportoinnissaan viitannut euromääräiseen olennaisuusrajaan, jonka perusteella tietoja olisi raportoitu. Kemiran verojalanjälki sisältää yhtiön mukaan kaikki olennaiset verokulut liiketoiminta-alueittain (Kemira, 2019, 7). Stora Enson mukaan yhtiön verojalanjälkeen lasketaan mukaan yhtiöt, joista Stora Enson omistusosuus on vähintään puolet sekä henkilöstömäärä on kymmenen tai tätä suurempi tai liikevaihto on vähintään viisi miljoonaa euroa. Raportista ei kuitenkaan käy ilmi, että verojen maakohtaisessa jaottelussa olisi käytetty tiettyä olennaisuusrajaa. Könttänä esitetyt muut maat sisältävät 8,6 % verojalanjäljen tuloveroista. (Stora Enso, 2019, 87.)

Alaluokka puuttuvien tai arvion varaan perustuvien tietojen selvittämisestä ymmärretään niin, että sillä tarkoitetaan kvantitatiivisten verotietojen puuttumisen tai näiden arvion varaan perustumisen selvittämistä. Kun tätä kriteeriä tarkastellaan tinkimättömästi, ei Gasumin voida katsoa täyttävän kriteeriä, sillä veroraportissa ei kerrota yhtiön vastaanottamista julkisista tuista, eikä selvitystä siitä miksi näitä ei ole raportoitu. Postin selvityksen mukaan syy raportoimatta jättämiselle on raportoimatta jätettyjen verojen vähäinen määrä sekä maakohtaisen raportoinnin mahdollisesti aiheuttama luottamuksellisten tietojen tulo yleiseen tietoon (Posti, 2019b, 40). Myös Finnair on selvittänyt raportoimatta jätettyjä tietoja, jotka koskevat yhtiön vastaanottamia julkisia tukia. Finnairin eri valtioiden viranomaisilta vastaanottamia lentoliikenteen tukia ei ole raportoitu, koska yhtiön mukaan kyseessä on liikesalaisuus. (Finnair, 2019b, 40.) Fortum ei raportissaan kerro syytä sille, miksi kaikkia vaadittuja maakohtaisia tietoja ei ole raportoitu. Kolmannen ryhmän yhtiöiden eli Kemiran ja Stora Enson veroraportit eivät myöskään anna selvitystä raportoimatta jätetyistä maakohtaisista tiedoista.

5.1.3 Kvantitatiiviset verotiedot

Kvantitatiivisten verotietojen raportoiminen kaikkien yhtiöiden osalta on esitetty taulukossa 8. Omistajaohjauksen ohjeistuksen mukaan yhtiöt saavat valita vapaasti veronmaksua parhaiten kuvaavat tunnusluvut raportoitavaksi maittain (Omistajaohjaus, 2014, 2). Tässä tarkastelussa maakohtaisten vertailutunnuslukujen raportointia on edellytetty saman olennaisuusperiaatteen mukaan kuin maakohtaisten verojenkin raportointia. Ensimmäisen ryhmän yhtiöt Posti ja Gasum raportoivat molemmat liikevaihdon, tuloksen ennen veroja sekä henkilöstömäärän (Gasum, 2019c, 62; Posti, 2019b, 41). Posti raportoi Suomen ja Venäjän tiedot maakohtaisesti olennaisuusrajana viiden miljoonan euron verojen määrä. Vertailutunnusluvut Skandinaviasta ja muista maista esitetään kónttinä. (Posti, 2019b, 40–41.) Gasum raportoi vertailutunnusluvut Suomen, Norjan ja Ruotsin osalta (Gasum, 2019c, 62). Luvut kattavat koko konsernin tiedot.

Taulukko 8 Kvantitatiivisten verotietojen raportoiminen

Kvantitatiiviset verotiedot	Ryhmä 1		Ryhmä 2		Ryhmä 3	
	Posti	Gasum	Finnair	Fortum	Kemira	Stora Enso
Veronmaksua kuvaavat tunnusluvut maittain	Kyllä	Kyllä	Osittain	Osittain	Ei	Ei
Maksetut ja tilitetyt verot maittain	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Osittain	Ei	Osittain
Maksetut ja tilitetyt verot verolajeittain	Osittain	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Osittain

Toisesta tarkasteluryhmästä Finnair raportoi vertailutunnuslukuina liikevaihdon, tuloksen ennen veroja sekä henkilöstömäärän. Liikevaihto ja tulos ennen veroja muodostuvat kokonaisuudessaan Suomesta ja Virosta, jotka on myös eritelty maakohtaisesti. Henkilömäärästä on eritelty Suomi ja Viro. Henkilöstömääräksi raportoidaan yhteensä 5 852, joista Suomen ja Viron osuus on eritelty ja on yhteensä 5 541, joten raportista selviävän tiedon mukaan 311 työntekijää työskentelee muissa maissa, joita ei ole eritelty. (Finnair, 2019b, 39.) Finnairin verojalanjälki muissa maissa muodostuu lähinnä henkilöstöön liittyvistä kuluista sekä arvonlisäveroista, joten henkilöstömäärän erittelemineen myös muiden maiden kohdalla auttaisi verojen vertailua. Fortumin esittää muista yhtiöistä poiketen vertailutunnuslukuina toiminnassa käytetyt varat, korolliset lainasaamiset sekä henkilöstömäärän. Yhtiön mukaan arvonluontia havainnollistaa parhaiten nettovarallisuus, sillä Fortum toimii pääomavaltaisella alalla, jossa investoinnit ovat pitkiä. Vertailutunnusluvut raportoidaan yhdentoista maan osalta. Fortum toteaa raportissaan, että sillä on toimintaa yli 20 maassa. (Fortum, 2019b, 1, 8–9.) Koska Fortum ei ole avannut olennaisuusperiaatettaan, jonka perusteella maakohtaiset tiedot tulisi antaa, raportointikriteeri ei täyty puutteellisten maakohtaisten vertailutunnuslukujen vuoksi. Kolmannen ryhmän yhtiöistä Kemira ja Stora Enso eivät kumpikaan ole raportoineet vertailutunnuslukuja, joihin maa- tai liiketoiminta-aluekohtaisia veroja olisi mahdollista suhteuttaa.

Ensimmäisen ryhmän yhtiöt Posti ja Gasum ovat raportoineet maksetut ja tilitetyt verot saman maakohtaisen jakauman mukaan kuin veronmaksua kuvaavat tunnusluvut (Gasum, 2019c, 62; Posti, 2019b, 41). Finnair raportoi veroistaan maakohtaisesti 50 000 euron olennaisuusrajan mukaan. Verot eritellään Suomen lisäksi kahdenkymmenen maan

osalta. Muut Euroopan maat ja muut Euroopan ulkopuoliset maat esitetään kōnttänä, mutta raportoinnissa kerrotaan, mitkä maat lukuihin sisältyvät. (Finnair, 2019b, 40–41.) Fortum raportoi maksetuista ja tilitetyistä veroista vain yhdentoista tärkeimmän maan luvut. Lisänä Fortumin raportissa annetaan maakohtaiset kommentit kaikkien raportoitujen maiden osalta. Muut maat esitetään omana ryhmänään. Maakohtaisissa kommentteissa muut maat -ryhmästä todetaan ainoastaan, että Luxemburgin toiminta on lopetettu vuonna 2018. (Fortum, 2019b, 8–10.) Raportista ei siten voi päätellä kaikkia Fortumin toimintamaita, eikä verojen jakautumista näissä. Kemira raportoi veroistaan ainoastaan liiketoiminta-aluekohtaisesti (Kemira, 2019, 7). Raportoidut maantieteelliset alueet ovat EMEA, APAC ja Americas, joten alueet ovat hyvin laajoja, eikä niiden perusteella voida muodostaa kuvaa verojen jakautumisesta. Stora Enso esittää verot kymmenen merkittävän maan osalta. Lisäksi on esitetty, onko yhtiöllä kyseisissä maissa pääasiallisesti tuotantoa vai myyntiä. Loput maat on esitetty yhteen laskettuna. (Stora Enso, 2019, 87.) Raportissa ei kerrota mitä maita tähän sisältyy tai miksi ne on rajattu pois maakohtaisesta raportoinnista.

Kun tarkoituksena on muodostaa kuva yhtiöiden veronmaksusta ja sen vastuullisuudesta veroraportoinnin perusteella, on tärkeä erottaa toisistaan yhtiön maksamat välittömät verot ja sekä yhtiön tilittämät välilliset verot sekä verolajit kuten yhtiön tulokseen perustuva tulovero. Tarkastellut yhtiöt ovat pääosin raportoineet selkeästi verot verolajeittain. Kriteerin katsotaan täyttyvän, kun jako välillisiin ja välittömiin veroihin on tehty sekä on tarvittaessa selvennetty, mitä veroja tiettyyn verolajiin sisältyy. Ensimmäisestä ryhmästä Posti erittelee maksetuista veroista tulo-, kiinteistö- ja ympäristöverot, työnantajamaksut sekä muut verot, joiden sisältöä ei kuitenkaan ole selvennetty. Tilitetyistä veroista eritellään arvonlisäverot, palkkaverot ja muut verot. (Posti, 2019b, 42.) Raportti sisältää virheen, sillä vuoden 2017 vertailutiedoissa tilitetyissä veroissa esitetään tuloverot, kiinteistöverot sekä muut verot, vaikka kyseisessä kohdassa tulisi raportoida arvonlisävero ja palkkaverot. Näin ollen Postin raportoinnissa verolajeittain on joitakin puutteita, eikä sen raportointi täytä kriteeriä kokonaan. Gasum erittelee verot maksettuihin ja kerättyihin veroihin sekä näiden ryhmien sisällä vielä eri verolajeihin. Maksettuja veroja ovat tuloverot, omaisuusverot ja palkkaverot. Kerätyt verot on jaoteltu arvonlisäveroihin, palkkoihin liittyviin veroihin, sosiaaliturvamaksuihin, energiaveroihin sekä lähdeveroihin. (Gasum, 2019c, 62.)

Finnair jaottelee Suomen osalta verot välittömiin ja välillisiin veroihin. Välittömät verot sisältävät tuloverot, työnantajamaksu, muut verot ja kiinteistöverot. Muut verot -kohta koostuu Finnairin mukaan pääasiassa ympäristö- ja sähköveroista. Välilliset verot on jaoteltu arvonlisä- ja valmisteveroihin sekä palkkoihin liittyviin veroihin. Maakohtaisessa veroerittelyssä Finnair raportoi työnantajamaksut, arvonlisäverot ja palkkoihin liittyvät ennakonpidätykset. Vaikka näitä veroja ei ole jaoteltu välittömiin ja välillisiin veroihin, jako käy ilmi Finnairin raportissa aiemmin esittämistä tiedoista. Verotettavaa tuloa Finnairille on kertynyt ainoastaan Suomessa, joten muihin maihin ei ole maksettu tuloveroja. (Finnair, 2019b, 40–41.) Fortum jaottelee maksettavat verot tuloveroihin, tuotantoveroihin, omaisuuteen liittyviin veroihin sekä kuluiksi kirjattaviin välillisiin veroihin. Tilitettävistä veroista eritellään arvonlisävero, palkoista perittävät ennakonpidätykset, valmisteverot sekä lähdeverot. (Fortum, 2019b, 8–9.)

Kemira raportoi maksetuista veroista verolajeittain tuloverot, tullimaksut, omaisuuteen liittyvät verot, kuluiksi kirjattavat välilliset verot sekä jäte-, energia- ja valmisteverot yhteen laskettuina. Tilitettävistä veroista eritellään palkkaverot. Arvonlisävero, ostojen myyntiverot ja käyttöverot esitetään yhteen laskettuina. (Kemira, 2019, 7) Stora Enson raportoi maksetuista veroista tuloveron, työnantajamaksut sekä operatiiviset verot. Tilitetyistä veroista raportoidaan arvonlisäverot ja vastaavat verot, palkkaverot sekä muut verot. (Stora Enso 2019, 87.) Operatiivisten verojen sekä muiden verojen sisältöä ei ole yhtiön raportoinnissa selvennetty.

5.1.4 Veroparatiiseja koskevat tiedot

Kuten tutkielman luvussa 3.4.4 aikaisemmin on esitetty, veroparatiisin määritelmä jää omistajaohjauksen ohjeistuksessa tulkinnanvaraiseksi. Omistajaohjauksen ohjeistuksessa (2014, 2) edellytetään kuitenkin veroparatiiseiksi luettavien valtioiden osalta raportoimaan kaikki maksettavat ja tilitettävät verot sekä julkiset tuet maittain ja verolajeittain ilman että olennaisuusperiaatteeseen turvautuminen olisi tässä kohdassa sallittua. Yhtiöiden veroparatiiseja koskevien tietojen raportointi on esitetty taulukossa 9. Posti ei raportoinnissaan vetoa OECD:n veroparatiisimääritelmiin, vaan viittaa raportoinnissaan siihen, että Posti ymmärtää veroparatiiseina valtiot, joissa

tuloverokanta on huomattavasti Suomessa maksettavaa yhteisöverokantaa matalampi. Posti toteaa, että sillä ei ole toimintaa tai yhtiöitä tällaisissa maissa. (Posti, 2019b, 40.) Gasum ei raportissaan erikseen mainitse veroparatiiseja, mikä ei ole yhtiön kohdalla tarpeellista, sillä Suomi, Ruotsi ja Norja on eritelty ja liikevaihto muodostuu kokonaan näistä maista (Gasum, 2019b, 11; Gasum, 2019c, 62). Tilinpäätöstietojen mukaan Gasumilla on lisäksi tanskalaiset osakkuus- ja yhteisyrietykset (Gasum, 2019b, 53).

Taulukko 9 Veroparatiiseja koskevat tiedot

Veroparatiiseja koskevat tiedot	Ryhmä 1		Ryhmä 2		Ryhmä 3	
	Posti	Gasum	Finnair	Fortum	Kemira	Stora Enso
	Kyllä	Ei tarvetta	Ei	Osittain	Ei	Ei

Finnairin mukaan yhtiö omistaa alle 20% osuuden Guernseyllä toimivista vakuutusjärjestelyistä. Finnairin mukaan kyseisten vakuutusjärjestely-yhtiöiden tulos verotetaan Suomessa. (Finnair, 2019b, 39.) Verotuksesta ei kuitenkaan anneta vaadittavia euromääräisiä ja maakohtaisia tietoja. Finnair ei raportoinnissaan myönnä tai kiellä veroparatiisien käyttöä, eikä siten myöskään raportoinnissaan määrittele, mitä veroparatiiseilla tarkoitetaan. Fortum sisällyttää verojalanjälkiraporttiinsa kappaleen ”tiedot veroparatiiseiksi katsottuihin maihin rekisteröidyistä yhtiöistä” (Fortum, 2019b, 11). Tässä kappaleessa Fortum mainitsee OECD:n, EU:n ja Global Forumin veroparatiisilistaukset. Lisäksi Fortum käyttää myös laajempaa tulkintaa veroparatiiseista kirjoittamalla, että ”[v]iimeaikaisessa keskustelussa myös Alankomaat ja Irlanti on mainittu veroparatiiseina” (Fortum, 2019b, 11). Tiedot Alankomaiden ja Irlannin veroista sekä maiden vertailutunnusluvut on raportoitu maakohtaisessa erittelyssä. OECD:n, EU:n ja Global Forumin mukaisiin veroparatiisivaltioihin viitaten Fortum raportoi vakuutusyhtiöstä Guernseyllä sekä tutkimus- ja kehittämisrahastosta, joka sijaitsee Cayman-saarilla. Fortum raportoi vain näiden yhtiöiden yhteenlasketun veron, sekä korostaa, että verotus tapahtuu normaalin käytännön mukaan Suomessa. (Fortum, 2019b, 11) Näistä yhtiöistä ei kuitenkaan raportoida muita vaadittuja tietoja kuten vertailutunnuslukuja, sekä veroja verolajeittain tai edes maakohtaisesti. Fortum ei myöskään raportoinnissaan mainitse vastaanotettuja julkisia tukia veroparatiiseiksi katsottujen valtioiden osalta.

Myös Kemira on verojalanjälkiraportissaan omistanut kappaleen yhtiöille, jotka on rekisteröity veroparatiiseiksi katsottuihin valtioihin. Kappaleessa viitataan OECD:n, EU:n ja Global Forumin antamiin kriteereihin veroparatiisivaltioista, mutta todetaan, että ainoastaan EU pitää listaa valtioista, joiden katsotaan täyttävän veroparatiisin kriteerit. Kemira raportoi, että yhtiöllä on pitkäaikaista rahoitustoimintaa Alankomaissa, jossa yhtiö maksaa lain mukaan 25 % yhteisöveroä. Lisäksi todetaan, että toiminnan kansainvälisyyden vuoksi Kemira ei ole voinut välttyä toimimasta joissain veroparatiiseiksi katsotuista valtioista, mutta korostaa, että toiminta näissä maissa perustuu vahvasti liiketoimintaan. (Kemira, 2019, 8.) Raportissa ei kuitenkaan mainita mistä veroparatiiseista tai minkä tyyppisistä toiminnoista näissä maissa on kyse. Maksettuja ja tilitettyjä veroja tai vertailutunnuslukuja ei anneta minkään maan osalta, joten Kemiran ei voida katsoa täyttävän kriteeriä veroparatiiseja koskevien tietojen raportoinnista, vaikka verojalanjälkiraporttiin onkin sisällytetty kokonainen oma kappale veroparatiiseihin liittyen. Stora Enso ei veroraportoinnissaan suoraan viittaa veroparatiiseihin tai selvennä, miten veroparatiisin määritelmä raportoinnissa ymmärretään. Stora Enson (2019, 86) raportissa on kuitenkin kerrottu, että yhtiöllä on toimintoja Uruguayssa, Kiinassa, Luxemburgissa, Arabiemiraateissa, Singaporessa, Hong Kongissa sekä Alankomaissa edullisen verokohtelun vuoksi. Vaikka Stora Enson veroraportointi on näiden tietojen perusteella avointa, ei raportissa kuitenkaan kerrota näiden toimintojen tai maiden osalta maksettujen tai tilitettyjen verojen määrä maa- tai verolajikohtaisesti eikä veronmaksua kuvaavia tunnuslukuja vertailtavuuden parantamiseksi.

Mikäli yhtiöiden toimintaa veroparatiiseissa tarkasteltaisiin veroparatiisin laajan määritelmän mukaan, (ks. Knuutinen, 2014, 226) kaikilla yhtiöillä Gasumia ja Finnairia lukuun ottamatta voitaisiin katsoa olevan toimintaa tai tytäryhtiöitä veroparatiisin tavoin toimivissa valtioissa tilinpäätöksen konsernirakennetta kuvaavien tietojen perusteella. Finnairin Guernsey-yhtiöt eivät näy tilinpäätöstiedoissa, sillä omistusosuus on alle 20 % (Finnair, 2019b, 39). Esimerkiksi Fortumilla, Kemiralla ja Stora Ensolla on tytäryhtiöitä Alankomaissa sekä Postilla tytäryhtiö Kyproksella (Fortum, 2019a, 119; Kemira, 2019a, 76–77; Posti, 2019a, 50; Stora Enso, 2019, 71–72). Veroparatiisin laaja määritelmä on esitetty luvussa 3.3.4.

5.1.5 Muut kvantitatiiviset verotiedot

Muut kvantitatiiviset verotiedot kaikkien yhtiöiden osalta on esitetty taulukossa 10. Vastaanotetut julkiset tuet on tarkasteltavista yhtiöistä raportoinut ainoastaan Posti sekä Finnair. Posti ei ole saanut julkisia tukia mistään maista (Posti, 2019b, 41). Finnair raportoi saaneensa julkisia koulutuspalveluihin liittyviä tukia Suomesta. Lentoliikenteelle maksetut tuet viranomaisten taholta eri maissa on rajattu pois raportoinnista. Poisrajausta on perusteltu liikesalaisuudella. (Finnair, 2019b, 40.) Muiden yhtiöiden osalta vastaanotetuista julkisista tuista ei löydy mainintaa veroraportoinnissa.

Taulukko 10 Muut kvantitatiiviset verotiedot

Muut kvantitatiiviset verotiedot	Ryhmä 1		Ryhmä 2		Ryhmä 3	
	Posti	Gasum	Finnair	Fortum	Kemira	Stora Enso
Vastaanotetut julkiset tuet	Kyllä	Ei	Kyllä	Ei	Ei	Ei
Hankittujen tai myytyjen yhtiöiden osuus	Ei	Kyllä	Ei	Osittain	Ei	Ei

Gasum on ainoana yhtiönä sisällyttänyt tiedot tilikaudella hankituista tai myydyistä yhtiöistä veroraportointiinsa (Gasum, 2019c, 61). Fortum raportoi hankkineensa 47 % osuuden Uniper SE nimisestä yhtiöstä sekä hankintaan liittyvistä verotuksen kannalta kiinnostavista omistusjärjestelyistä (Fortum, 2019b, 5). Tilinpäätöksestä käy kuitenkin ilmi, ettei kyseessä ole Fortumin ainut yrityshankinta tilikaudella 2018 (Fortum, 2019a, 48). Muut yhtiöt eivät ole raportoineet hankittuja tai myytyjä yhtiöitä, vaikka tilinpäätöstietojen mukaan Postilla, Finnairilla, Kemiralla ja Stora Ensollla on ollut tilikauden aikana yrityshankintoja tai -myyntejä (Finnair, 2019a, 71; Kemira, 2019a, 50; Posti, 2019a, 34; Stora Enso, 2019, 32–33).

5.1.6 Vapaaehtoisten lisätietojen raportoiminen

Omistajaohjauksen ohjeistuksessa (2014, 2–3) mainitaan erikseen vielä tiettyjä vapaaehtoisia tietoja, joita yhtiöt voivat halutessaan raportoida. Veroraportoinnin vapaaehtoisten lisätietojen raportoiminen kaikkien yhtiöiden osalta on esitetty taulukossa 11.

Taulukko 11 Vapaaehtoisten lisätietojen raportoiminen

Vapaaehtoiset lisätiedot	Ryhmä 1		Ryhmä 2		Ryhmä 3	
	Posti	Gasum	Finnair	Fortum	Kemira	Stora Enso
Investoinnit ja hankinnat maittain	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei
Verojen täsmäytyslaskelmat	Osittain	Osittain	Ei	Kyllä	Kyllä	Ei
Vertailutiedot aikaisemmalta tilikaudelta	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä
Ulkopuolinen riippumaton varmennus	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Kyllä

Mikään tarkasteluun valituista yhtiöistä ei ole eritelty investointejaan tai hankintojaan maittain. Seuraava kriteeri verojen täsmäytyslaskelmista täyttyy, jos yhtiö on esittänyt koko konsernin efektiivisen verokannan sekä laskennallisten verosaamisten ja -velkojen muutosten laskelmat. Kriteeri täyttyy osittain, jos tiedoista toinen on esitetty. Omistajaohjauksen ohjeistus ei täsmennä efektiivisen verokannan laskentatapaa. Postin efektiivinen verokanta tilikaudella 2018 oli 85 %. Luvussa on huomioitu suoriteperusteiset tuloverot sekä laskennallisten verojen muutokset. Luku on poikkeuksellisen korkea, sillä Postin mukaan lukuun vaikuttivat huomattavasti verotuksessa vähennyskelvottomat liikearvon alaskirjaukset. (Posti, 2019b, 41.) Gasumin efektiivinen verokanta tilikaudella 2018 oli 17,2 % (Gasum, 2019c, 61). Luvun laskentatapaa ei ole täsmennetty. Posti ja Gasum eivät ilmoita laskennallisten verosaamisten ja -velkojen muutosta.

Finnair ei raportoi efektiivistä verokantaansa veroraportissaan, mutta kertoo, että efektiivisen verokannan täsmäytyslaskelma sekä laskennalliset verosaamiset ja -velat on saatavissa Finnairin tilinpäätöksen liitetiedoissa (Finnair, 2019b, 40). Liitetietojen mukaan Finnairin efektiivinen verokanta tilikaudella 2018 oli 20,1 % (Finnair, 2019a, 75). Fortum raportoi efektiiviseksi verokannakseen 17,5 %, joka on laskettu jakamalla tuloverot voitolla ennen veroja. Lisäksi esitetään vertailukelpoinen efektiivinen tuloverokanta, joka Fortumin mukaan poistaa kertaluonteisten erien, verokantojen muutosten, verovapaiden myyntivoittojen ja -tappioiden sekä osakkuus- tai yhteisyritysten osuuksien vaikutukset ja on näin ollen paremmin vertailukelpoinen. Tämä vertailukelpoinen efektiivinen verokanta antaakin Fortumin veronmaksusta

positiivisemmän kuvan luvun ollessa tilikaudella 2018 22 %. Myös taseen laskennalliset verot on raportoitu, minkä lisäksi raportissa on kerrottu, miksi laskennallisia verosaamisia tai -velkoja syntyy. (Fortum, 2019b, 6–7, 11.)

Kemira raportoi efektiiviseksi verokannakseen 22,8 %. Luku on saatu jakamalla tuloverot voitolla ennen veroja. Myös taseen laskennallisten verojen muutoksesta on esitetty havainnollistava taulukko. (Kemira, 2019, 6–7.) Stora Enso ei veroraportissaan mainitse laskennallisia veroja tai efektiivistä verokantaansa. Vertailun vuoksi tilinpäätöstiedoista selviää, että Stora Enson efektiivinen verokanta tilikaudella 2018 on 18,3 % (Stora Enso, 2019, 5).

Kaikki tarkasteltavat yhtiöt ovat esittäneet verojalanjälkensä useammalta tilikaudelta. Gasum ja Fortum esittävät tiedot tilikausilta 2016-2018 (Gasum, 2019c, 62; Fortum, 2019b, 8–9). Loput yhtiöt esittävät tilikauden 2018 lisäksi tiedot edelliseltä tilikaudelta (Posti, 2019b, 41–42; Finnair, 2019b, 40–41; Kemira, 2019, 7; Stora Enso, 2019, 86–87). Yhtiöt eivät Stora Ensoa lukuun ottamatta ole hankkineet veroraportteilleen ulkopuolista riippumatonta varmennusta.

5.1.7 Veroraporttien muut tiedot

Veroraporttien sisältämät muut tiedot, jotka eivät tulleet käsitellyiksi omistajaohjauksen kriteerien mukaan tarkasteltuna koskevat veroympäristöä ja sen muutoksia, veroriita-asioita tai verotarkastuksia. Posti raportoi vireillä olevista veroriidoistaan sekä verotarkastuksen tuloksia ja ilmoittaa valittaneensa päätöksistä ja katsovansa päätösten olevan ainakin osin virheellisiä (Posti, 2019b, 41). Gasum raportoi veroympäristön muutoksiin liittyen liiketoimintaan kytkeytyvien verokantojen muutoksista (Gasum, 2019b, 61). Finnairin veroraportti ei sisällä varsinaisia ylimääräisiä tietoja. Fortum kertoo melko laajasti veroympäristön muutoksista tilikaudella 2018. Fortumin mukaan tuoreet verosäädökset eivät riittävästi huomioi liiketoimintatarpeita, vaan heikentävät ennustettavuutta, ovat epäyhtenäisiä ja lisäävät raportointivelvoitteita (Fortum, 2019b, 2–3). Liiketoiminnan huomioinnin riittämättömyys tuodaan raportissa esille useassa kohdassa kuten esimerkiksi seuraavassa lainauksessa:

Suuri poliittinen mielenkiinto veroja kohtaan ja huomion keskittyminen erityisesti aggressiiviseen verosuunnitteluun synnyttivät joukon uusia sääntöjä ja ehdotuksia, jotka liittyvät pääasiassa verotuloihin. Aggressiivisen verosuunnittelun hillitseminen on tärkeää, mutta jos yleinen mielenkiinto keskittyy vain siihen, normaalit liiketoiminnot ja liiketoimintatarpeet voivat jäädä huomiotta. (Fortum, 2019b, 3.)

Myös Fortum raportoi verotarkastuksista ja -riidoista, jotka liittyvät erityisesti korkokulujen verotusmenettelyyn. Fortum pitää jälkiverotuspäätöksiä virheellisinä ja on valittanut niistä. Fortum tuo esiin kantansa, jonka mukaan muuttuneet ja tulkinnanvaraiset säännöt ja tulkinnat sekä ennakkopäätösten puuttuminen lisäävät veroriitojen riskiä. Raportissa kuvataan myös sitä, miten epävarma ja ennalta-arvaamaton verotuksellinen tilanne vaikuttaa ajallisesti pitkiin oikeusprosesseihin. (Fortum, 2019b, 10.) Kemira raportoi verotarkastuksista yleisesti ja raportissa todetaan, että aikaisemmat verotarkastukset eivät ole aiheuttaneet olennaisia muutoksia konsernin tuloveroihin. Lisäksi kerrotaan, että meneillään on korkojen vähennysoikeuksiin liittyvä veroriita. (Kemira, 2019, 8.) Stora Enson veroraportti ei sisällä ylimääräisiksi katsottuja tietoja.

5.2 Yhteenveto veroraporttien sisällöstä

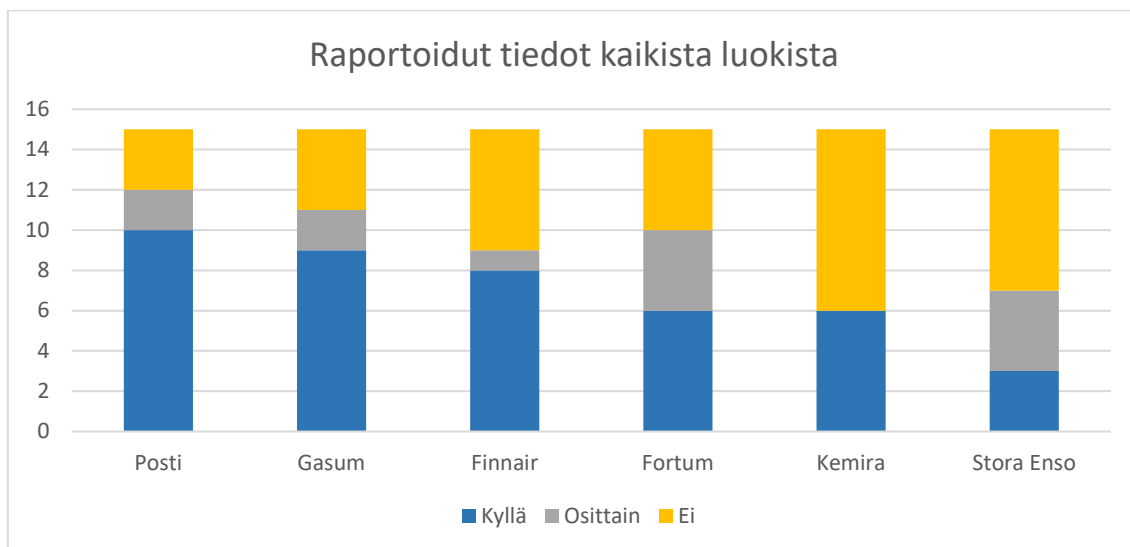
Taulukossa 12 on esitetty yhteenveto kaikista omistajaohjauksen ohjeistuksesta johdetuista raportointikriteereistä. Yhteenvetotaulukon perusteella voidaan todeta, että kaikkien yhtiöiden osalta parhaiten raportoidut kriteerit ovat verostrategia ja verosuunnittelun pääperiaatteet, raportointiperiaatteet, verojen erittely verolajeittain sekä vapaaehtoisten kriteerien luokasta vertailutiedot aikaisemmilta tilikausilta. Heikoiden raportoituja kriteerejä ovat raporttoimatta jätettyjen tai arvion varaan perustuvien erien selvitykset, julkiset tuet sekä vapaaehtoisten kriteerien luokasta hankittujen tai myytyjen yhtiöiden osuudet ja investoinnit. Myöskään veroraportoinnin kattavia ulkopuolisia varmuuksia ei ole hankittu Stora Ensoa lukuun ottamatta.

Taulukko 12 Yhteenveto kaikista tarkastelukriteereistä

Kaikki tarkastelukriteerit	Ryhmä 1		Ryhmä 2		Ryhmä 3	
	Posti	Gasum	Finnair	Fortum	Kemira	Stora Enso
Veroasioiden organisointi ja johtaminen	Kyllä	Kyllä	Ei	Kyllä	Kyllä	Ei
Verostrategia ja verosuunnittelun pääperiaatteet	Kyllä	Osittain	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä
Raportointiperiaatteet	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Osittain
Olenaisuuden määrittely	Kyllä	Ei tarvetta	Kyllä	Ei	Ei	Osittain
Selvitys raportoimatta jätetyistä tai arvion varaan perustuvista eristä	Kyllä	Ei	Kyllä	Ei	Ei	Ei
Veronmaksua kuvaavat tunnusluvut maittain	Kyllä	Kyllä	Osittain	Osittain	Ei	Ei
Maksetut ja tilitetyt verot maittain	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Osittain	Ei	Osittain
Maksetut ja tilitetyt verot verolajeittain	Osittain	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Osittain
Veroparatiiseja koskevat tiedot	Kyllä	Ei tarvetta	Ei	Osittain	Ei	Ei
Vastaanotetut julkiset tuet	Kyllä	Ei	Kyllä	Ei	Ei	Ei
Hankittujen tai myytyjen yhtiöiden osuus	Ei	Kyllä	Ei	Osittain	Ei	Ei
Investoinnit ja hankinnat maittain	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei
Verojen täsmäytyslaskelmat	Osittain	Osittain	Ei	Kyllä	Kyllä	Ei
Vertailutiedot aikaisemmalta tilikausilta	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä
Ulkopuolinen riippumaton varmennus	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Kyllä

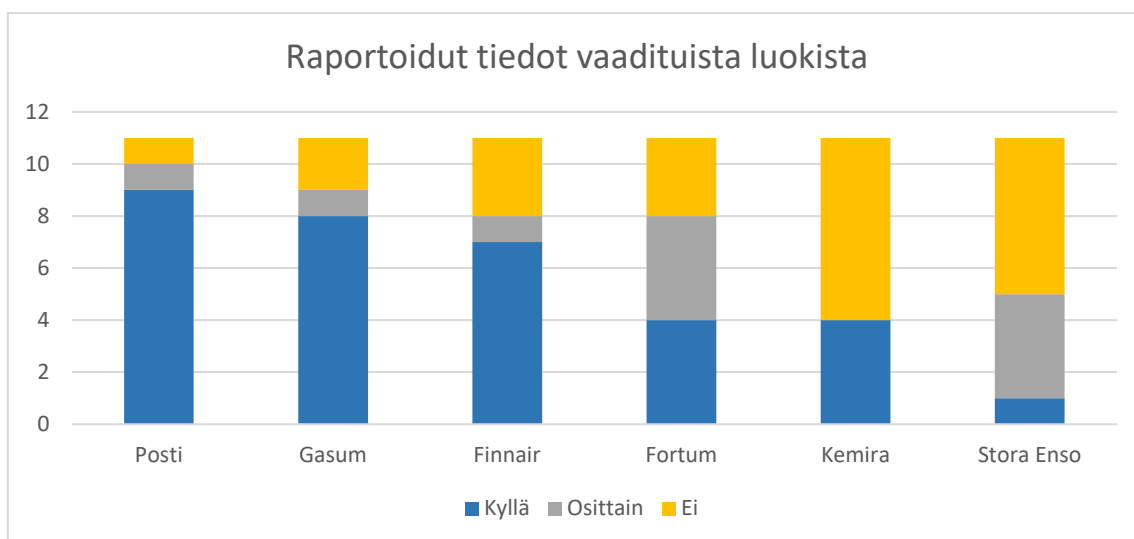
Taulukossa 13 yhteenvetotaulukon sisältämä informaatio on esitetty kaikkien raportointikriteerien osalta pylväsiagrammin muodossa, joka havainnollistaa paremmin yhtiöiden suoriutumista ja mahdollistaa yritysten vertailun. Taulukosta havaitaan, että valtion kokonaan omistamat yhtiöt Posti ja Gasum ovat raportoineet veroistaan paremmin muihin yhtiöihin verrattuna, kun raportointia verrataan omistajaohjauksen ohjeistukseen. Heikoimmin ovat raportoineet valtion vähemmistöomisteiset pörssi-yhtiöt Stora Enso ja Kemira.

Taulukko 13 Raportointikriteerien täytyminen kaikissa luokissa

Samanlainen suuntaus on havaittavissa myös, kun tarkastellaan ainoastaan pakolliseksi määritettyjä raportointikriteerejä eli yleisiä verotukseen liittyviä periaatteita, raportointia ja olennaisuutta, kvantitatiivisia verotietoja, veroparatiiseja koskevia tietoja sekä muita kvantitatiivisia verotietoja (taulukko 14). Näitä raportointikriteerejä on yhteensä yksitoista. Taulukon mukaan valtion kokonaan omistamat yhtiöt raportoivat veroistaan parhaiten suhteessa omistajaohjauksen ohjeistukseen, kun taas valtion vähemmistöomisteisten pörssiyhtiöiden raportointi oli heikointa. Mikään tarkastelluista yhtiöistä ei täyttänyt kaikkia pakolliseksi määriteltyjä raportointikriteerejä.

Taulukko 14 Raportointikriteerien täytyminen vaadituissa luokissa

Veroraportoinnin kriteerien täyttymistä tarkasteltaessa on huomionarvoista se, että sivumäärältään pisin veroraportti ei välttämättä anna parasta kuvaa yhtiön veroraportoinnista. Fortumilla ja Kemiralla oli tarkasteltavista yhtiöistä pisimmät veroraportit, mutta raportit eivät kriteereillä mitattuna sijoittuneet parhaiten. Esimerkiksi veroraportoinnin kannalta kaikkein olennaisimmassa osa-alueessa eli maakohtaisten verojen raportoisissa oli puutteita.

Tarkastelussa nousivat toisaalta esille omistajaohjauksen ohjeistuksen puutteet. Posti onnistui veroraportoinnissaan parhaiten ohjeistuksen kriteerien mukaan tarkasteltuna, vaikka todellisuudessa Postin veroraportti ei anna kovin kattavaa kuvaa yhtiön maakohtaisista veroista. Raportin johdonmukaisuuden puolesta puhuvat euromääräiset olennaisuusrajat, jotka ovat pysyneet samoina kaikissa Postin veroraporteissa vuodesta 2014 lähtien, jolloin omistajaohjauksen ohjeistus oli ensimmäisen kerran voimassa. Postin veroraportoinnissa muut maat -ryhmän sisältöä ei kuitenkaan ole kerrottu, vaikka esimerkiksi liikevaihto on suurempi kuin Postin Venäjän liiketoiminnan, sekä henkilöstömäärä 801 muissa maissa ylittää moninkertaisesti Skandinavia-ryhmän henkilöstömäärän. Posti kieltää toimivansa veroparatiisivaltioissa. Tilinpäätöstietojen mukaan Postilla on kokonaan omistetut yhtiöt esimerkiksi Kyproksella ja Sveitsissä. Euroopan komission (2019a) veroparatiisilistauksen mukaan Sveitsi on luokiteltuna niin sanotulle harmaalle listalle. Harmaalla listalla olevat valtiot ovat sitoutuneet muuttamaan toimintaperiaatteitaan avoimempaan suuntaan ja noudattamaan EU:n vaatimuksia. Jos valtiot eivät pysy yhteistyöhalukkaina tai muuten saavuta tavoitteita ne siirretään EU:n mustalle listalle. Harmaalla listalla olevat valtiot ovat komission tarkan valvonnan kohteena. (Euroopan komissio, 2019b) Myös Kyproksen on katsottu ilmentävän veroparatiisille ominaisia piirteitä. Euroopan parlamentin komitea on vuonna 2019 julkaistussa raportissaan todennut, että jopa seitsemän EU-maata Kypros mukaan lukien käyttäytyvät veroparatiisin tavoin ja kannustavat aggressiiviseen verosuunnitteluun (Euroopan parlamentti, 2019). Omistajaohjauksen ohjeistuksessa veroparatiisin määritelmää ei kuitenkaan tarkenneta riittävästi, jotta Postin raportoinnin voitaisiin tässä kohtaa katsoa olevan puutteellista.

5.3 Analyysi suhteessa veroraportointia selittäviin teorioihin

Tässä tutkielmassa yhteiskuntavastuuraportointia ja vielä tarkemmin veroraportointia selittävinä teorioina on esitelty sidosryhmäteoria ja legitimaatioteoria. Tavoitteena on teorian ohjaamana tarkastella sitä, kuinka läpinäkyvää veroraportointi on, kuinka tärkeänä veronmaksua pidetään osana yhtiöiden yhteiskuntavastuuagendaa sekä sitä, millä tasolla organisaatioissa verostrategiasta viime kädessä päätetään.

Tieto siitä, millä tasolla veroasioihin on yhtiöissä mahdollista vaikuttaa antaa viitteitä siitä, kuinka tärkeänä asiana veroja pidetään, mutta myös tietoa siitä miten valtio omistajana toimii. Finnair ja Stora Enso eivät ole raportoineet millä tasolla veroasioista organisaatioissa päätetään. Muiden yhtiöiden veroraporttien mukaan verolinjauksista päättävät viime kädessä yhtiöiden hallitukset. Valta päättää veroasioista näyttäisi siten olevan yhtiöiden ylimmällä taholla ja valtiolla omistajana on mahdollisuus vaikuttaa yhtiöiden verostrategioihin. Kuten VNK:n periaatepäätöksessään on linjattu, yhteiskuntavastuun tulee olla valtio-omisteisten yhtiöiden ydinarvo ja aggressiivisen verosuunnittelun harjoittaminen on kiellettyä (Valtioneuvoston kanslia, 2016). Näin ollen valtiolla pitäisi ainakin teoriassa olla mahdollisuus puuttua toimiin, joiden se katsoo rikkovan periaatepäätöksen linjauksia.

Sidosryhmäteoria ja legitimaatioteoria eroavat toisistaan, kun tarkastellaan vaikuttimia yhteiskuntavastuuraportoinnin taustalla. Sidosryhmäteorian mukaan motiivit raportoinnille ovat lähtökohtaisesti vilpittömämpiä, sillä yhteiskuntavastuusta raportoidaan tärkeiden sidosryhmien hyväksi. Legitimaatioteorian mukaan yhteiskuntavastuuraportointia motivoi oman aseman puolustaminen. Kyseessä on eräänlainen riskienhallinnan työkalu, jolla pyritään korjaamaan mainekolhu yleisön silmissä. Raportointi voi olla myös ennaltaehkäisevää. Valtion enemmistöomisteisilla yhtiöillä ja osin vähemmistöomisteisilla yhtiöilläkin veroraportointiin vaikuttaa luonnollisesti omistajaohjauksen ohjeistus. Omistajaohjauksen ohjeistuksen taustalla on kuitenkin julkisuudessa esillä ollut lisääntynyt tarve läpinäkyvää ja vastuullista veroraportointia kohtaan. Veroinformaation kysynnän taustalla vaikuttavat sidosryhmät. Omistajaohjauksen ohjeistuksen puitteissa yrityksillä on kuitenkin paljon vapauksia muotoilla informaatiota tietyllä tavalla ja nostaa esille tiettyjä osa-alueita omien

tarkoituksien tehostamiseksi. Tämä näkyy tarkasteltavien yhtiöidenkin kohdalla erilaisissa painotuksissa sekä sisällönanalyysin tulosten perusteella. Yhtiöt eivät esimerkiksi halua paljastaa kvantitatiivisia verotietoja kaikkien maiden osalta ja turvautuvat olennaisuusperiaatteeseen tai yksinkertaisesti jättävät tiedot raportoimatta. Godfrey (2015) sekä Hardeck ja Kim (2016) toteavat, että veroraportointia yhteiskuntavastuun yhteydessä käytetäänkin toisinaan keinona omien päämäärien ajamiseksi, jolloin raportoidussa informaatiossa korostuvat tietyt painotukset.

Sisällönanalyysissä tarkastelluista yhtiöistä Posti, Fortum ja Stora Enso ovat viime vuosina olleet esillä aggressiivisen verosuunnittelun tai veroparatiisiyhteyksien vuoksi. Yle Mot toi vuonna 2016 esille Postin veroparatiiseja sisältävän konsernirakenteen (Yle Mot, 2016). Fortum on joutunut arvostelun kohteeksi muun muassa Uniper-yrityskaupan vuoksi, jota on rahoitettu irlantilaisen holdingyhtiön kautta. Aiheesta uutisoivat muun muassa Iltalehti ja Talouselämä vuonna 2019. (Kankare, 2019.) Stora Enson verokäyttäytymistä on kritisoitu Ylösen ja Laineen (2015) tutkimuksessa sekä lisäksi Stora Enson menettely on ollut esillä laajemminkin mediassa. Stora Enso oli kohteena esimerkiksi eri kansalaisjärjestöjen yhdessä järjestämässä Veroparatiisimatkatkampanjassa vuonna 2014, johon tuhannet kansalaiset osallistuivat lähettämällä postikortteja tai verkkovetoomuksia avoimemman veronmaksun puolesta (Eettisen kaupan puolesta ry, 2015). Myös kansalaisjärjestö Finnwatch on maininnut Postin, Fortumin, Stora Enson sekä Finnairin aggressiivista verosuunnittelua käsittelevissä julkaisuissaan (Finnwatch, 2015; Finnwatch, 2016).

Edellä mainittujen yhtiöiden kohdalla legitimaatioteoria voisi motivoida veroraportointiin, keinona oikeuttaa yrityksen toimet tai parantaa näiden mainetta. Lanisin ja Richardsonin (2013) tutkimuksen mukaan tavallista laajempi raportointi voisi olla seurausta yrityksen kohtaamasta mainekolhusta. Tällöin yritys pyrkii palauttamaan legitimaationsa kattavalla raportoinnilla. Erityisesti Fortumin veroraportti sisältää kvantitatiivisiin verotietoihin nähden suuren määrän sanallista informaatiota. Fortumin veroraportti on myös kirjoitettu siten, että lukijalle välittyy kuva, että Fortum pyrkii puolustautumaan kritiikkiä vastaan. Tällaisia seikkoja veroraportoinnissa ovat veroympäristön muutosten kritisointi, yhtiön veronmaksusta paremman kuvan antavan vertailukelpoisen efektiivisen verokannan esittäminen ja Uniper-yrityskaupan sekä

holdingyhtiöiden käytön perustelu. Monet yhtiöistä raportoivat ainakin näennäisen avoimesti veroparatiisiyhteyksistään. Veroparatiiseja koskevien kvantitatiivisten verotietojen sijaan veroraportoinnissa korostuvat perustelut tällaisille yhteyksille. Fortum, Finnair, Kemira ja Stora Enso myöntävät yhteydet veroparatiiseiksi miellettyihin valtioihin, mutta perustelevat toimintaansa niissä liiketoiminnallisilla syillä, historiallisella toiminnalla sekä toiminnan kansainvälisyydellä, jolloin toiminta tietystä maassa ei ole vältettävissä. Lisäksi Finnair ja Fortum kertovat, että veroparatiiseissa toimivien yhtiöiden tulos verotetaan Suomessa normaalin verotuksen mukaan ja antavat ymmärtää, että yritys ei saavuta toiminnallaan verohyötyjä. Asian todellista laitaa on veroparatiiseja koskevien kvantitatiivisten verotietojen puuttuessa vaikea arvioida, mutta perustelut antavat yhtiöiden verokäyttäytymisestä positiivisemmän kuvan, verrattuna tilanteeseen, jossa kvantitatiiviset verotiedot olisi raportoitu omistajaohjauksen ohjeistuksen mukaan ilman erillisiä sanallisia perusteluja.

Veroraportoinnissa nousee myös esille se, että kaikki tarkasteltavat yhtiöt mainitsevat veroraportoinnissaan toimivansa lainmukaisesti, mikä sinänsä on perusolettama. Arkikielessä verojen vältteleminen tai aggressiivinen verosuunnittelu voidaan otaksuttavasti mieltää lain vastaiseksi toimeksi ja sen vuoksi lain mukaan toimimisen korostaminen voimistaa kuvaa vastuullisesti toimivasta yrityksestä, joka ei harjoita verojen välttelemistä.

Yhtiöiden veroraporteissa korostuu myös sidosryhmien asema. Veroraportointi on yhtiön lupaus sidosryhmien suuntaan raportoida avoimesti ja rehellisesti. Sidosryhmäajattelua on oletetusti korostettu kaikkien yhtiöiden yhteiskuntavastuuraportoinnissa, mutta Posti, Fortum, Kemira ja Stora Enso mainitsevat sidosryhmät vielä erikseen veroraportoinnin yhteydessä korostaen, että luotettava ja läpinäkyvä raportointi palvelee juuri sidosryhmien intressejä. Raportointi sidosryhmien hyväksi on linjassa sidosryhmäteorian kanssa. Yhtiöistä Kemira kertoo raportoivansa veroistaan sijoittajia ja muita sidosryhmiä varten (Kemira, 2019b, 2). Postin mukaan taloudellinen vastuu ja veroraportointi palvelee yhteiskuntaa, työntekijöistä, ympäristöä sekä kaikkia muitakin sidosryhmiä (Posti, 2019b, 6). Fortum ja Stora Enso eivät raportoinnissaan kerro, minkä sidosryhmien tarpeeseen veroraportointia erityisesti tehdään. Sidosryhmäteorian mukaan merkityksellistä on se, mitkä ryhmät yritys näkee tärkeimpinä sidosryhminä, joiden

tarpeet huomioidaan raportoinnissa ensisijaisesti (Longhorn ym., 2016, 22) Kun tarkastellaan valtion omistamia yhtiöitä, tilanne on sikäli poikkeuksellinen, että valtio on näissä yhtiöissä sidosryhmä niin osakkeenomistajana kuin verojen kerääjänä. Valtio rahoittaa yhteiskunnan toimintaa keräämillään verotuloilla, mutta myös osakkeenomistajana saamallaan osingoilla. Veroraportoinnin kannalta yhteiskunta ja valtio on katsottu tärkeimmiksi sidosryhmiksi (Dowling, 2014, 183). Osakkeenomistajien aseman painottaminen taas voidaan nähdä päinvastaisena kannanottona, sillä kuten teorialuvussa on esitetty, osakkeenomistajien intressiä korostavat näkökannat voidaan nähdä eräänlaisena vastavoimana sidosryhmäteorialle. Sidoryhmäteoria pyrkii siten korostamaan muiden kuin osakkeenomistajien intressejä. Sidoryhmille suunnattujen panoksien voidaan ajatella heikentävän yrityksen lyhyen aikavälin voiton tavoittelua. Osingonmaksun turvaaminen tai osakkeenomistajien asema mainitaan veroraportoinnin yhteydessä Gasumin, Fortumin ja Stora Enson raporteissa. Toisin sanoen yhtiöiden verostrategian tarkoituksena voi olla osakkeenomistajien aseman varmistaminen samalla, kun veroraportointia tehdään sidoryhmien suuntaan.

Verojen merkitys yrityksen yhteiskuntavastuun osa-alueena ei ole pääteltävissä suoraan mistään yksittäisistä lauseista yhtiöiden veroraporteissa. Raportit antavat kuitenkin vihjeitä siitä, minkälainen suhtautuminen veroihin on ja kuinka korkealla yhteiskuntavastuuagendalla verot ovat. Sidoryhmien korostaminen on yksi keino osoittaa, että yritys pitää vastuullista veronmaksua tärkeänä. Gasum korostaa omaa osallistumista toteamalla, että yhtiö on osallistunut aktiivisesti reilun ja yhtenäisen veroympäristön luomiseen. Posti korostaa verostrategiansa vastuullisuutta ja veroraportoinnin avoimuutta ja läpinäkyvyyttä. Kemiran raportissa korostetaan useaan otteeseen korkeita eettisiä vaatimuksia sekä sitä, että Kemiran verostrategia on Kemiran strategian ja arvojen mukainen. Tämä viittaa siihen, että veroasioita pidetään tärkeänä osana yhteiskuntavastuuta.

Stora Enson raportissa niin ikään ilmaistaan veroraportoinnin olevan täysin linjassa Stora Enson arvojen kanssa. Toisaalta Stora Enson raportissa todetaan, että yhtiöllä on yhteiskuntia ja osakkeenomistajia kohtaan velvollisuus hallita verokulujaan osana taloudellista vastuuta, minkä vuoksi verosuunnittelua harjoitetaan. Verokulujen hallitseminen velvollisuutena osakkeenomistajia kohtaan on ymmärrettävää, sillä

tarkoituksena on turvata osakkeenomistajien asema. Yhteiskuntavastuun kannalta lausetta voidaan pitää ristiriitaisena, sillä pienempi verokertymä ei hyödytä yhteiskuntaa, päinvastoin verokertymän tarkoituksellinen pienentäminen verosuunnittelun avulla vähättelee yhteiskunnan merkitystä sidosryhmänä. Stora Enson veroraportti on raporteista muutenkin eniten osakkeenomistajien asemaa korostava. Se on esimerkiksi raporteista ainoa, joka viittaa veroihin kulueränä.

Fortumin veroraportista saadun kokonaiskuvan mukaan verojen tärkeyttä osana yhteiskuntavastuuta ei erityisemmin korosteta. Päinvastoin Fortumin veroraportoinnista välittyä osin kriittinen suhtautuminen veroympäristön muutoksiin ja lisääntyneisiin raportointivaatimuksiin. Rivien välistä on mahdollista lukea, että aggressiivisen verosuunnittelun kitkemistarkoituksessa suunnitellut säännökset ovat Fortumille epämieluisia. Finnairin ja Gasumin veroraportit ovat sävyltään muita raportteja neutraalimpia. Lukijalle välittyy kuva, että veroraportointiin suhtaudutaan kuten mihin tahansa pakolliseen raportointiin, ilman sen suurempaa tunnelatausta. Finnairin raportissa verotusta koskevat periaatteet todetaan ytimekkäästi kiertelemättä ja ilman ylimääräistä toistoa. Raportointi keskittyy enemmän raportointiperiaatteisiin ja kvantitatiivisia verotietoja koskeviin tarkennuksiin. Gasumin veroraportti painottuu myös veroasioiden organisointiin, kvantitatiiviin verotietoihin sekä veroympäristöön, eikä ylikorosta yhtiön vastuullista ja läpinäkyvää veropolitiikkaa. Yritysten välillä on siten havaittavissa eroja siinä, miten veroihin suhtaudutaan osana yhteiskuntavastuuta. Kuten Laguir ym. (2015), Landry ym. (2013) ja Dowling (2014) toteavat, yritysten on tehtävä valintoja sen suhteen, mitä yhteiskuntavastuun osa-alueita halutaan erityisesti korostaa.

6 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä tutkielmassa tarkasteltiin valtionyhtiöiden veroraportointia osana yhteiskuntavastuuta. Teoreettisena viitekehyksenä on käytetty sidosryhmä- ja legitimaatioteoriaa. Tutkimusongelmana tarkasteltiin sitä, onko valtion omistussuudella vaikutusta veroraportoinnin sisältöön ja laatuun. Lisäksi tarkasteltiin veroraportoinnin läpinäkyvyyttä, sitä kuinka tärkeäksi osaksi yhteiskuntavastuuta veronmaksu miellettiin sekä sitä, millä tasolla veroasioista organisaatiossa viime kädessä päätettiin. Tutkielman empiirisessä osiossa veroraportointia tarkasteltiin analysoimalla kuuden valtiomisteisen yhtiön veroraportit. Monella tarkasteltavalla yhtiöllä oli verovastuullisuuteen liittyen kolhuja maineessaan, joten legitimaatioteorian voidaan katsoa vaikuttaneen näiden yhtiöiden veroraportoinnin taustalla. Myös läpinäkyvä ja informatiivinen viestintä sidosryhmiä kohtaan korostui yritysten veroraportoinnissa ja monet yritykset totesivat, että veroraportointi on yrityksen lupaus sidosryhmiä kohtaan, mikä on linjassa sidosryhmäteorian kanssa. Yleisesti ottaen yritykset korostivat verojen merkitystä osana yhteiskuntavastuutaan, vaikkakin yhtiöiden välillä oli havaittavissa erilaisia painotuksia. Yhtiöissä verostrategiasta päätti viime kädessä yhtiön ylin johto, jolloin valtiolla omistajana on vaikutusmahdollisuus tarkasteltavien yhtiöiden verostrategioihin.

Analysoitavissa yhtiöissä valtion omistussuus vaihteli sadasta prosentista merkittävään vähemmistöomistukseen. Sisällönanalyysin perusteella valtion kokonaan omistamat yhtiöt raportoivat veroistaan parhaiten, kun raportointikriteerit johdettiin omistajaohjauksen ohjeistuksesta. Valtion kokonaan omistamat yhtiöt suoriutuivat parhaiten sekä kaikilla raportointikriteereillä mitattuna että pelkästään pakollisiksi määritellyillä raportointikriteereillä mitattuna. Valtion vähemmistöomisteisten pörssiyhtiöiden veroraportoiminen oli puolestaan heikointa. Kaikkien yhtiöiden veroraportoinnissa havaittiin kuitenkin puutteita eikä mikään yhtiö täyttänyt vaadittuja kriteerejä kokonaisuudessaan. Tietojen puuttumisen vuoksi kokonaiskuvan muodostaminen yhtiöiden verovastuullisuudesta jää puutteelliseksi.

Sisällönanalyysin tulosten perusteella voidaan todeta, että valtion omistussuudella on vaikutusta veroraportoinnin sisältöön. On kuitenkin tärkeä huomioida omistajaohjauksen

ohjeistuksen puutteet, jotka heikentävät veroraportoinnin informatiivisuutta, läpinäkyvyyttä ja mahdollisuuksia arvioida yritysten verovastuullisuutta veroraportoinnin perusteella. Tällaisia puutteita omistajaohjauksen ohjeistuksessa ovat veroparatiisin suppea määritelmä, raportoinnin olennaisuusrajan määrittelemättömyys, sekä epämääräiset selvitysvaatimukset raportoimatta jätettyjen tietojen osalta. Tutkimuksen tulokset yritysten vastuullisesta veroraportoinnista voidaan katsoa suuntaa antaviksi, mutta koska aineisto käsitti vain kuuden yhtiön veroraportit yhdeltä tilikaudelta, ei tutkimuksen perusteella voida tehdä laajempia yleistyksiä. Tutkimuksen tulosten perusteella voidaan katsoa, että sidosryhmäteoria ja legitimaatioteoria toimivat motivaattoreina veroraportoinnin taustalla ja tukevat siten aikaisempaa tutkimusta aiheesta. Tutkimus poikkeaa kuitenkin teoriaosuudessa esitellystä aikaisemmasta tieteellisestä tutkimuksesta siinä, että tässä tutkimuksessa tarkastelun kohteena ovat valtionyhtiöt, joiden rooli on poikkeuksellinen muihin yrityksiin nähden. Lisäksi useimmat teoriaosuudessa esitellyt tutkimukset ovat luonteeltaan kvantitatiivisia, jolloin tutkimustulosten vertailu on ongelmallista.

Yritysten yhteiskuntavastuun merkityksen korostumisen myötä, sekä kansainvälisen lainsäädännön kehittyessä veroraportointi ja erityisesti maakohtainen veroraportointi tulevat yleistymään, joten aiheetta on perusteltua tutkia lisää. Yritysten verovastuullisuuden arviointi pysyy jatkossakin ajankohtaisena niin kauan kuin aggressiivinen verosuunnittelu ja verojen vältteleminen on mahdollista lainsäädännön puitteissa. Aiheeseen liittyy paljon kiinnostavia tutkimuskohteita. Mikäli yritykset tulevaisuudessa omaksuvat laajemmin julkisen maakohtaisen raportoinnin, tutkimusaineistoa olisi saatavilla kattavammin, jolloin myös kvantitatiivinen tutkimus yritysten itsensä raportoimien verotietojen perusteella olisi toteutettavissa. Toinen edelleen lisätutkimusta edellyttävä aihealue on yritysten toisistaan poikkeavat kannanotot verojen roolista osana yhteiskuntavastuuta, sekä syyt, jotka näkemysten taustalla pohjimmiltaan vaikuttavat.

LÄHDELUETTELO

Kirjallisuus

- Aldrich, H. E., & Ruef, M. (2006). *Organizations evolving: 2nd ed.* London: Sage.
- Böhringer, C., & Jochem, P. E. P. (2007). Measuring the immeasurable - A survey of sustainability indices. *Ecological Economics*, 63 (1), 1–8. doi: 10.1016/j.ecolecon.2007.03.008
- Carroll, A. B. (1979). A three-dimensional conceptual model of corporate performance. *The Academy of Management Review*, 4 (4), 497–505. doi: 10.2307/257850
- Carroll, A. B. (1991). The pyramid of corporate social responsibility: Toward the moral management of organizational stakeholders. *Business Horizons*, 34 (4), 48. doi: 10.1016/0007-6813(91)90005-G
- Clarkson, M. E. (1995). A stakeholder framework for analyzing and evaluating corporate social performance. *Academy of Management Review*, 20 (1), 92–117. doi: 10.5465/AMR.1995.9503271994
- Davis, A., Guenther, D., Krull, L., & Williams, B. (2016). Do socially responsible firms pay more taxes? *Accounting Review*, 91 (1), 47–68. doi: 10.2308/accr-51224
- Davis, K. (1960). Can business afford to ignore social responsibilities? *California Management Review*, 2 (3), 70–76. doi: 10.2307/41166246
- Deegan, C. (2002). Introduction: The legitimising effect of social and environmental disclosures – a theoretical foundation. *Accounting, Auditing and Accountability*, 15 (3), 282–311. doi: 10.1108/09513570210435852
- Deegan, C., Rankin, M., & Voght, P. (2000). Firms' disclosure reactions to major social incidents: Australian evidence. *Accounting Forum*, 24 (1), 101–130. doi: 10.1111/1467-6303.00031
- Dowling, G. R. (2014). The curious case of corporate tax avoidance: Is it socially irresponsible? *Journal of Business Ethics*, 124 (1), 173–184. doi: 10.1007/s10551-013-1862-4
- Fallan, E., & Fallan, L. (2019). Corporate tax behaviour and environmental disclosure: Strategic trade-offs across elements of CSR? *Scandinavian Journal of Management*, 35 (3), 2–15. doi: 10.1016/j.scaman.2019.02.001
- Freeman, R. E. (1984). *Strategic management: A stakeholder approach*. Boston, Mass.: Pitman.

- Freeman, R. E., & Velamuri, R. S. (2006). A new approach to CSR: Company stakeholder responsibility. Teoksessa Kakabadse, A., & Morsing, M. (toim.) *Corporate Social Responsibility: Reconciling Aspiration with Application* 9–23
- Garriga, E., & Melé, D. (2004). Corporate social responsibility theories: Mapping the territory. *Journal of Business Ethics*, 53 (1/2), 51–71. doi: BUSI.0000039399.90587.34
- Godfrey, P. C. (2005). The relationship between corporate philanthropy and shareholder wealth: A risk management perspective. *The Academy of Management Review*, 30 (4), 777–798. doi: 10.5465/AMR.2005.18378878
- Gray, R., Owen, D., & Adams, C. (1996). *Accounting & accountability: Changes and challenges in corporate social and environmental reporting*. London: Prentice Hall.
- Hanlon, M., & Slemrod, J. (2009). What does tax aggressiveness signal? Evidence from stock price reactions to news about tax shelter involvement. *Journal of Public Economics*, 93 (1), 126–141. doi: 10.1016/j.jpubeco.2008.09.004
- Hardeck, I., & Kim, T. (2016). Taboo or technical issue? An empirical assessment of taxation in sustainability reports. *Journal of Cleaner Production*, 133, 1337–1351. doi: 10.1016/j.jclepro.2016.06.028
- Hoi, C. K., Wu, Q., & Zhang, H. (2013). Is corporate social responsibility (CSR) associated with tax avoidance? Evidence from irresponsible CSR activities. *The Accounting Review*, 88 (6), 2025–2059. doi: 10.2308/accr-50544
- Huang, H. H., Sun, L., & Yu, T. R. (2017). Are socially responsible firms less likely to expatriate? An examination of corporate inversions. *Journal of the American Taxation Association*, 39, (2) 43–62. doi: 10.2308/atax-51790
- Huseynov, F., & Klamm, B. K. (2012). Tax avoidance, tax management and corporate social responsibility. *Journal of Corporate Finance*, 18 (4), 804827. doi: 10.1016/j.jcorpfin.2012.06.005
- Jones, T. M. (1980). Corporate social responsibility revisited, redefined. *California Management Review*, 22(3), 59–67. doi: 10.2307/41164877
- Knuutinen, R. (2012). *Verosuunnittelua vai veron kiertämistä: Verosuunnittelun ja veron kiertämisen välinen rajanveto tuloverotuksessa*. Helsinki: Sanoma Pro.
- Knuutinen, R. (2014). *Verotus ja yrityksen yhteiskuntavastuu*. Helsinki: Kauppakamari.
- Knuutinen, R. (2017). *Hyvät pahat verot*. Jyväskylä: Docendo.
- Koskinen, I., Alasuutari, P., & Peltonen, T. (2005). *Laadulliset menetelmät kauppatieteissä*. Tampere: Vastapaino.

- Laguir, I., Staglianò, R., & Elbaz, J. (2015). Does corporate social responsibility affect corporate tax aggressiveness? *Journal of Cleaner Production*, 107, 662–675. doi: 10.1016/j.jclepro.2015.05.059
- Landry, S., Deslandes, M., & Fortin, A. (2013). Tax aggressiveness, corporate social responsibility, and ownership structure. *Journal of Accounting, Ethics & Public Policy*, 14 (3), 611–645.
- Lanis, R., & Richardson, G. (2012). Corporate social responsibility and tax aggressiveness: An empirical analysis. *Journal of Accounting and Public Policy*, 31 (1), 86–108. doi: 10.1016/j.jaccpubpol.2011.10.006
- Lanis, R., & Richardson, G. (2013). Corporate social responsibility and tax aggressiveness: A test of legitimacy theory. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 26 (1), 75–100. doi: 10.1108/09513571311285621
- Longhorn, M., Rahim, M., & Sadiq, K. (2016). Country-by-country reporting: An assessment of its objective and scope. *eJournal of Tax Research*, 14 (1) 4–33.
- Matten, D., & Moon, J. (2008). "Implicit" and "explicit" CSR: A conceptual framework for a comparative understanding of corporate social responsibility. *The Academy of Management Review*, 33 (2), 404–424. doi: 10.5465/AMR.2008.31193458
- McWilliams, A., & Siegel, D. (2001). Corporate social responsibility: A theory of the firm perspective. *Academy of Management Review*, 26 (1), 117–127. doi: 10.5465/AMR.2001.4011987
- Melé, D. (2008). Corporate social responsibility theories. Teoksessa Crane, A., McWilliams, A., Matten, D., & Siegel, D. (toim.) *The Oxford Handbook of Corporate Social Responsibility*. New York: Oxford University Press Inc.
- Metsämuuronen, J. (2006). *Laadullisen tutkimuksen käsikirja*. Helsinki: International Methelp.
- Niskala, M., & Mätäsaho, R. (1996). *Ympäristölaskentatoimi*. Helsinki: WSOY.
- O'Donovan, G. (2002). Environmental disclosures in the annual report: Extending the applicability and predictive power of legitimacy theory. *Accounting, Auditing and Accountability*, 15 (3), 344–371. doi: 10.1108/09513570210435870
- Paine, L., Deshpandé, R., Margolis, J. D., & Bettcher, K. E. (2005). Up to code: Does your company's conduct meet world-class standards? *Harvard Business Review*, 83 (12), 122–131.
- Phillips, R. (2003). *Stakeholder theory and organizational ethics* (1st; 1 ed.). San Francisco: Berrett-Koehler Publishers.
- Pietikäinen, S., & Mäntynen, A. (2009). *Kurssi kohti diskurssia*. Tampere: Vastapaino.

- Porter, M. E., & Kramer, M. R. (2006). Strategy and society: The link between competitive advantage and corporate social responsibility. *Harvard Business Review*, 84 (12), 78–92.
- Roberts, R. W. (1992). Determinants of corporate social responsibility disclosure: An application of stakeholder theory. *Accounting, Organizations and Society*, 17 (6), 595–612. doi: [https://doi.org/10.1016/0361-3682\(92\)90015-K](https://doi.org/10.1016/0361-3682(92)90015-K)
- Shafer, W. E., & Simmons, R. S. (2008). Social responsibility, machiavellianism and tax avoidance: A study of hong kong tax professionals. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 21 (5), 695–720. doi: 10.1108/09513570810872978
- Sikka, P. (2010). Smoke and mirrors: Corporate social responsibility and tax avoidance. *Accounting Forum*, 34 (3), 153–168. doi: 10.1016/j.accfor.2010.05.002
- Suchman, M. C. (1995). Managing legitimacy: Strategic and institutional approaches. *The Academy of Management Review*, 20 (3), 571–610. doi: 10.2307/258788
- Syrjäläinen, E. (1994). Etnografinen opetuksen tutkimus: Kouluetnografia. Teoksessa Ahonen, S., Syrjäläinen E., Saari, S. (toim.) *Laadullisen tutkimuksen työtapoja*. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (Uudistettu laitos. ed.). Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Watson, L. (2015). Corporate social responsibility, tax avoidance, and earnings performance. *Journal of the American Taxation Association*, 37 (2), 1–21. doi: 10.2308/atax-51022
- Ylönen, M., & Laine, M. (2015). For logistical reasons only? A case study of tax planning and corporate social responsibility reporting. *Critical Perspectives on Accounting*, 33, 5–23. doi: 10.1016/j.cpa.2014.12.001

Vuosikertomukset ja yritysraportit

- Arctia. (2019). Vuosikertomus 2018. Viitattu 1.11.2019. <https://arctia.fi/yritys/vuosikertomukset/>.
- Fingrid. (2019). Vuosikertomus 2018. Viitattu 20.12.2019. <https://annualreport.fingrid.fi/>.
- Finnair. (2019a). Tilinpäätös 2018. Viitattu 16.1.2020. <https://investors.finnair.com/fi/reports-and-presentations>.
- Finnair. (2019b). Vastuullisuusraportti 2018. Tulostettu 15.1.2020. <https://investors.finnair.com/~media/Files/F/Finnair-IR/documents/fi/reports-and-presentation/2019/finnair-vastuullisuusraportti-2018.pdf>.

- Finnfund. (2019). Vastuullisuus ja vaikuttavuus. Viitattu 16.1.2020. <https://www.finnfund.fi/finnfund/vuosikertomus-2018/>.
- Fortum. (2019a). Taloudelliset tiedot 2018. Viitattu 14.1.2020. <https://www.fortum.fi/tietoa-meista/sijoittajille/raportit-ja-esitykset>.
- Fortum. (2019b). Verojalanjälki 2018. Tulostettu 15.1.2020. https://www.fortum.fi/sites/g/files/rkxjap156/files/investor-documents/fortum_verojalanjalki_2018.pdf.
- Gasum. (2019b). Tilinpäätös 2018. Viitattu 16.1.2020. <https://www.gasum.com/gasum-yrityksena/organisaatio/avainluvut/>.
- Gasum. (2019c). Yritysvastuuraportti 2018. Tulostettu 15.1.2020. <https://www.gasum.com/gasum-yrityksena/medialle/julkaisut/>.
- Kemira. (2019a). Tilinpäätös 2018. Viitattu 12.12.2019. <https://www.kemira.com/fi/yritys/sijoittajat/raportit-ja-esitykset/>.
- Kemira. (2019b). Verojalanjälki 2018. Tulostettu 12.12.2019. <https://www.kemira.com/fi/yritys/sijoittajat/taloustieto/verojalanjalki/>.
- Metso. (2019). GRI-liite 2018. Viitattu 16.1.2020. <https://www.metso.com/fi/yritys/sijoittajat/metso-sijoituskohteena/vastuullisuus-sijoittajille/>.
- Neste. (2019a). Nesteen verojalanjälki. Viitattu 16.1.2020. https://www.neste.com/sites/neste.com/files/attachments/corporate/sustainability/nesteen_verojalanjalki_2018.pdf.
- Neste. (2019b). Vuosikertomus 2018. Viitattu 19.12.2019. <https://www.neste.com/fi/konserni/uutiset-media/materiaalit/vuosikertomukset>.
- Nokia. (2019). People and planet report. 2018 Viitattu 16.1.2020. https://www.nokia.com/sites/default/files/20190-5/Nokia_People_and_Planet_Report_2018.pdf.
- Patria. (2019). Sidosryhmäkohtaiset pääomavirrat ja verojalanjälki. Viitattu 16.1.2020. <https://www.patria.fi/fi/yritysvastuu/hyva-kumppani/sidosryhmakohtaiset-paaomavirrat-ja-verojalanjalki>.
- Posti. (2019a). Tilinpäätös 2018. Viitattu 15.1.2020. <https://www.posti.com/hallinnointi/raportit-ja-esitykset/vuosikertomukset/>.
- Posti. (2019b). Vastuullisuusraportti 2018. Tulostettu 16.1.2020. <https://www.posti.com/hallinnointi/raportit-ja-esitykset/vuosikertomukset/>.
- Sampo Group. (2019). Yritysvastuuraportti 2018. Viitattu 13.1.2020. https://www.sampo.com/globalassets/vuosi2018/konserni/sampo2018_yritysvastuuraportti_fi.pdf.
- Solidium. (2018). Puolivuosisikatsaus. Viitattu 19.12.2019. <https://www.solidium.fi/fi/julkaisut-ja-media/puolivuosisikatsaus/>.

- SSAB. (2019). Annual report 2018. Viitattu 16.1.2020.
<https://www.ssab.com/company/sustainability/sustainability-documents>.
- Stora Enso. (2019). Vuosikertomus 2018. Tulostettu 9.1.2020.
<https://annualreport.storaenso.com/2018>.
- UPM. (2019a). GRI content index. Viitattu 11.1.2020. <https://www.upm.com/fi/vastuullisuus/peruseriaatteet/Raportointi-ja-tunnusluvut/gri/>.
- UPM. (2019b). Vuosikertomus 2018. Viitattu 11.1.2020. <https://www.upm.com/fi/vastuullisuus/peruseriaatteet/Raportointi-ja-tunnusluvut/gri/>.
- Valmet. (2019a). GRI supplement 2018. Viitattu 11.1.2020.
<https://www.valmet.com/fi/sijoittajat/raportit-ja-esitykset/-2018/>.
- Valmet. (2019b). Vuosikatsaus 2018. Viitattu 11.1.2020.
<https://www.valmet.com/fi/sijoittajat/raportit-ja-esitykset/-2018/>.
- Vapo. (2019). Vapo-konsernin yritysraportti 2018. Viitattu 16.1.2020.
https://www.vapo.com/filebank/7077-VAPO_YVR_2908.pdf.

Viranomaislähteet

- Direktiivi 2013/34/EU: Tietyn tyyppisten yritysten vuositilinpäätöksistä, konsernitilinpäätöksistä ja niihin liittyvistä kertomuksista. *Euroopan unionin virallinen lehti*, Viitattu 14.1.2020. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX:32013L0034>.
- Direktiivi 2013/36/EU: Oikeudesta harjoittaa luottolaitostoimintaa ja luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten vakavaraisuusvalvonnasta. *Euroopan unionin virallinen lehti*, Viitattu 14.1.2020. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX%3A32013L0036>.
- Euroopan komissio. (2016). *Commission staff working document impact assessment. assessing the potential for further transparency on income tax information*. Viitattu 20.10.2019. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=SWD:2016:117:FIN>.
- Euroopan komissio. (2019a). Evolution of the EU list of tax havens. Viitattu 1.10.2019. https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/eu_list_update_12_03_2019_en.pdf.
- Euroopan komissio. (2019b). Questions and answers on the EU list of non-cooperative tax jurisdictions. Viitattu 15.10.2019. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_19_1629.

- Euroopan parlamentti. (2015). *Bringing transparency, coordination and convergence to corporate tax policies in the european union*. Viitattu 1.10.2019.
https://www.europarl.europa.eu/thinktank/fi/document.html?reference=EPRS_STU%282015%29558773.
- Euroopan parlamentti. (2019). *Tax crimes: Special committee calls for a european financial police force*. Viitattu 8.1.2020.
<https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20190225IPR28727/tax-crimes-special-committee-calls-for-a-european-financial-police-force>.
- Kirjanpitolaki 1997/1336. Viitattu 25.1.2020.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971336>.
- OECD. (2019a). Glossary of tax terms. Viitattu 20.10.2019.
<http://www.oecd.org/ctp/glossaryoftaxterms.htm>.
- OECD. (2019b). What is BEPS? Viitattu 19.12.2019.
<https://www.oecd.org/tax/beps/about/>.
- OECD. (2020). Global forum on transparency and exchange of information for tax purposes. Viitattu 10.1.2020. <https://www.oecd.org/tax/transparency/>.
- OECD BEPS. (2019a). Action 13 country-by-country reporting. Viitattu 9.1.2020.
<http://www.oecd.org/tax/beps/beps-actions/action13/>.
- OECD BEPS. (2019b). BEPS actions. Viitattu 9.1.2020.
<http://www.oecd.org/tax/beps/beps-actions/>.
- Omistajaohjaus. (2014). *Ohjeistus valtion enemmistöomisteisille yhtiöille maakohtaisten verojen raportointiin*. Valtioneuvoston kanslia Omistajaohjaus. Tulostettu 15.10.2019. <https://vnk.fi/omistajaohjaus/aineistopankki>.
- Työ- ja elinkeinoministeriö. (2015). *Yhteiskuntavastuu ja lainsäädäntö. katsaus yritysten yhteiskuntavastuuseen liittyviin lainsäädäntökehityskulkuihin eri puolilla maailmaa*. Kuvailulehti. Haettu 10.1.2020. <https://tem.fi/julkaisuja-yhteiskuntavastuusta>.
- Työ- ja elinkeinoministeriö. (2019). *Kilpailukykyneuvostossa 28.11. esillä kuluttajien oikeudet ja yritysten veroraportointi*. Viitattu 9.1.2020.
https://valtioneuvosto.fi/artikkeli/-/asset_publisher/1410877/kilpailukykyneuvostossa-28-11-esilla-kuluttajien-oikeudet-ja-yritysten-veroraportoin-1.
- Valtioneuvoston kanslia. (2016). *Valtion omistajapolitiikkaa koskeva valtioneuvoston periaatepäätös*. Viitattu 16.1.2020.
<https://valtioneuvosto.fi/paatokset/paatos?decisionId=0900908f804c3d4a>.
- Valtioneuvoston kanslia. (2019a). Enemmistöomisteiset ja vähemmistöomisteiset yhtiöt. Viitattu 18.12.2019. <https://vnk.fi/omistajaohjaus/enemmisto-vahemmisto-yhtiot>.

- Valtioneuvoston kanslia. (2019b). Omistuksen peruste. Viitattu 18.12.2019. <https://vnk.fi/omistajaohjaus/omistuksen-peruste>.
- Valtioneuvoston kanslia. (2019c). Solidiumin omistukset. Viitattu 18.12.2019. <https://vnk.fi/omistajaohjaus/solidiumin-yhtiöt>.
- Valtiovarainministeriö. (2014). *Hallituksen kansainvälisen veronkierron vastainen toimintaohjelma*. Viitattu 19.12.2019. https://vm.fi/artikkeli-/asset_publisher/kansainvalisen-veronkierron-vastainen-toimintaohjelma-toimitettu-eduskunnalle.
- Verohallinto. (2018). Verotuksen maakohtainen raportti. Viitattu 9.1.2020. <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/49771/verotuksen-maakohtainen-raportti2/>.
- Verohallinto. (2019). Yhteisöjen ja yhteisötuksien tuloverotuksen julkisten tietojen luettelo 2018. Viitattu 10.1.2020. https://www.vero.fi/tietoa-verohallinnosta/verohallinnon_esittely/tietosuoja-ja-julkisuus/verotuksen_julkiset_tiedo/yhteisoasiakkaan_tuloverotuksen_julkise/yhteisöjen-ja-yhteisötuksien-tuloverotuksen-julkisten-tietojen-luettelo-2018/.

Muut lähteet

- Eettisen kaupan puolesta ry. (2015). Tuhannet suomalaiset vaativat avoimuutta yritysten veronmaksuun. Viitattu 7.2.2020. <https://eetti.fi/2015/02/23/news-tuhannet-suomalaiset-vaativat-avoimuutta-yritysten-veronmaksuun/>.
- Finnair. (2020). Finnair yrityksenä, Finnair lyhyesti. Viitattu 14.1.2020. <https://company.finnair.com/fi/finnair-yrityksena/finnair-lyhyesti>.
- Finnwatch. (2015). Valtioenemmistöisten yhtiöiden veroraportit maakohtaiset tiedot edelleen avaamatta. Finnwatch. Viitattu 1.10.2019. <https://www.finnwatch.org/images/pdf/Valtionyhtioidenveroraportit.pdf>.
- Finnwatch. (2016). Jäävuorta mittaamassa. arvioita monikansallisten yritysten aggressiivisen verosuunnittelun laajuudesta Suomessa. Viitattu 20.1.2020. <https://www.finnwatch.org/images/pdf/jaavuori.pdf>.
- Finnwatch. (2018). Aggressiivinen verosuunnittelu aiheuttaa suuren loven verotuloihin. Viitattu 19.12.2019. <https://www.finnwatch.org/fi/teemat/493-aggressiivinen-verosuunnittelu-aiheuttaa-suuren-loven-verotuloihin>.
- Fortum. (2020). Raportointirakenne. Viitattu 14.1.2020. <https://www.fortum.fi/tietoa-meista/sijoittajille/avaintiedot/raportointirakenne>.
- Friedman, M. (1970). A Friedman doctrine - The social responsibility of business is to increase its profits. *The New York Times Magazine*. 13.9.1970.

- Gasum. (2019a). Gasum lyhyesti. Viitattu 14.1.2020. <https://www.gasum.com/gasum-yrityksena/organisaatio/gasum-lyhyesti/>.
- Governia. (2020). Raportointiperiaatteet. Viitattu 15.1.2020. <https://yritysvastuuraportti.governia.fi/2017/liitteet/>.
- Grant Thornton. (2020). Verojalanjälki. Viitattu 9.1.2020. <https://www.grantthornton.fi/palvelut/veropalvelut/verojalanjalki/>.
- GRI. (2018a). GRI 103: Management approach 2016. Viitattu 10.1.2020. <https://www.globalreporting.org/standards/gri-standards-download-center/>.
- GRI. (2018b). GRI 201: Economic performance 2016. Viitattu 10.1.2020. <https://www.globalreporting.org/standards/gri-standards-download-center/>.
- GRI. (2018c). GRI 203: Indirect economic impacts 2016. Viitattu 10.1.2020. <https://www.globalreporting.org/standards/gri-standards-download-center/>.
- GRI. (2018d). GRI 205: Anti corruption 2016. Viitattu 10.1.2020. <https://www.globalreporting.org/standards/gri-standards-download-center/>.
- GRI. (2019a). Backing for GRI's tax standard. Viitattu 10.1.2020. <https://www.globalreporting.org/information/news-and-press-center/newsarchive/Pages/Backing-for-GRIs-Tax-Standard.aspx>.
- GRI. (2019b). GRI 207: Tax 2019. Viitattu 10.1.2020. <https://www.globalreporting.org/standards/gri-standards-download-center/>.
- GRI. (2019c). GRI standards. Viitattu 10.1.2020. <https://www.globalreporting.org/standards/>.
- GRI. (2020a). About GRI. Viitattu 20.1.2020. <https://www.globalreporting.org/Information/about-gri/Pages/default.aspx>.
- GRI. (2020b). Frequently asked questions - GRI 207: Tax 2019. Viitattu 20.1.2020. <https://www.globalreporting.org/standards/questions-and-feedback/faq-gri-207-tax-2019/>.
- Kankare, M. (2019). Fortum rahoittaa valtavaa Uniper-hankintaa veroparatiisina tunnetun Irlannin kautta – mikä on ongelma? *Talouselämä* 14.11.2019, Viitattu 20.1.2020. <https://www.talouselama.fi/uutiset/fortum-rahoittaa-valtavaa-uniper-hankintaa-veroparatiisina-tunnetun-irlannin-kautta-mika-on-ongelma/9507a3b0-6d14-4fe6-8357-257e8cc7270d>.
- Kemira. (2020). Konserni. Viitattu 15.12.2019. <https://www.kemira.com/fi/konserni/>.
- Omistajaohjaus. (2015). Sähköpostiviesti. Pokela, M. 5.8.2015.
- PwC. (2020). Verolaskenta. Viitattu 9.1.2020. <https://www.pwc.fi/fi/palvelut/veroneuvonta/teknologia/verolaskenta.html>.

- Toivonen, J. (2019). Suomi ajaa suuryritysten maksamien verojen julkisuutta EU:ssa, mutta joutui vastatuuleen – veroparatiisit ja yllättäen myös ruotsi vastustavat. *Yle Uutiset* 5.12.2019. Viitattu 9.1.2020. <https://yle.fi/uutiset/3-11103994>.
- Torkkel, T. (2013a). Yrityksen verojalanjälki – mistä on kysymys? *Balanssi*, 3/2013, 80-82.
- Torkkel, T. (2013b). Miten isot listayhtiöt raportoivat verojalanjäljestä? *Balanssi*, 3/2013, 60-62.
- Yle Mot. (2016). Postia veroparatiisista 22.1.2016. Viitattu 20.1.2020. <https://areena.yle.fi/1-1850839>.
- Yle Mot. (2019). Veroparatiisit. Viitattu 15.10.2019. <https://yle.fi/aihe/kategoria/mot/veroparatiisit>.